

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง
ชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2565

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง
ชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ชัยณรงค์ ดำดง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง
ชุมชนตำบลบ้านที่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ชัยณรงค์ คำดง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.ประมินทร์ นาระทะ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
ชื่อผู้เขียน	นายชัยณรงค์ คำแดง
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทกลุ่ม วิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม จำนวน 20 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การฝึกอบรม การใช้แบบทดสอบ และแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในปีงบประมาณ 2564 ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มตามหลัก 4 M พบว่า ด้านคน กลุ่มมีการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ชัดเจน แต่สมาชิกกลุ่มยังขาดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพและการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการเงิน กลุ่มมีทุนภายในด้วยการเก็บค่าหุ้นกับสมาชิกและได้ค่าตอบแทนจากการขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร สมาชิกมีใช้เป็นของตนเองและได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพิ่มเติมจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ด้านการบริหารจัดการ มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานกลุ่มที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเป็นปฏิทินการผลิต ทั้งนี้ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพ พบว่าสมาชิกกลุ่มขาดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพและการบริหารจัดการกลุ่ม จึงนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี และการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกร ผลการทดสอบความรู้อุปกรณ์ก่อนการอบรมมีระดับคะแนนเฉลี่ย 10.50 คะแนน และหลังการอบรมมีระดับคะแนนเฉลี่ย 14.85 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ค่า t เท่ากับ -9.333 และค่า significant เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และเกษตรกรมีความพึงพอใจโดยรวมด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาดังกล่าวจะทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มที่ดีขึ้นได้ในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการกลุ่ม, ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ, เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

Title	DEVELOPMENT OF MANAGEMENT EFFICIENCY OF BAN PHEESUB-DISTRICT COMMUNITY SOYBEAN SEED CENTER,BAN LUANG DISTRICT, NAN PROVINCE
Author	Mr. Chainarong Damdong
Degree	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Ratchanon Somboonchai

ABSTRACT

This research aimed to analyze the potential of group management and develop management efficiency of the Ban Phee Subdistrict Community Soybean Seed Center, Ban Luang District, Nan Province. The sample group is the committee and group members. Selected by a specific method of 20 members using a test, in-depth interview, focus group discussion, training, the test, and focus group as research tools. Results of the study reveal that the group was established in the fiscal year 2021, supported by Ban Luang district agricultural extension office, Nan province, Department of agricultural extension. The potential of group management according to the 4 M principle was found Man - the group has a committee structure and clearly defined roles and responsibilities. Money - the group has internal capital by collecting shares with its members and receiving compensation from selling soybean seeds. Material - members use and receive inputs from the Nan Provincial Agricultural Extension Office. Management - clear objectives for group operations. There are plans to produce a soybean seed production calendar. However, the study results for potential analysis revealed that the group members lack knowledge on producing quality soybean seeds and group management. The development led to efficiency in the direction of 2 activities: training on the production process of good quality seeds and group management training to members of the farmers' group. The results of the knowledge testing showed that before training had a mean score of 10.50 and after training had a

mean score of 14.85, the hypothesis test by t-test, t value was -9.333 and significant was 0.000 at a statistical significance level of 0.01 while the satisfaction assessment means of 4.35 was at the highest level. The developments can be better group management efficiency in the future.

Keywords : Performance improvement, Group management, Management efficiency, Soybean seed

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความกรุณาอย่างยิ่ง ของ อาจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ นาระทะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ พัฒนาหัวข้อวิทยานิพนธ์ ร่วมวางแผนการดำเนินงาน และตรวจสอบแก้ไขตรวจแก้ไขรูปเล่มวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณมูลนิธิชัยพัฒนา ที่ได้คัดเลือกข้าพเจ้าให้เข้ารับทุนการศึกษาพระราชทาน ในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ จึงนำมาสู่งานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืนทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ ขอขอบพระคุณครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นหลักสูตรการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 16 เพื่อนร่วมงานสำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และเพื่อนร่วมงานสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและให้กำลังใจ

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยของข้าพเจ้าให้ประสบความสำเร็จลุล่วงอย่างยิ่ง คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแด่ผู้ที่มีพระคุณทุกท่าน และเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

ชัยณรงค์ ดำดง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
สารบัญตารางผนวก.....	ท
สารบัญภาพผนวก.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
โจทย์วิจัย.....	3
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร.....	6
หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร.....	7
แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	17
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	27
มาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง.....	30

ข้อมูลศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
กรอบแนวคิดในการวิจัย	36
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
พื้นที่ในการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือในการวิจัย.....	38
การรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	38
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	40
ตอนที่ 1 บริบทกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	40
ตอนที่ 2 ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	73
ตอนที่ 3 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง ชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	102
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	126
สรุปผล	126
อภิปรายผล.....	132
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	136
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป.....	137
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก.....	142
ภาคผนวก ก รายชื่อสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี	143
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	145

ภาคผนวก ค	ข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม.....	151
ภาคผนวก ง	ภาพการจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม.....	153
ภาคผนวก จ	กำหนดการ การอบรมเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี	155
ภาคผนวก ฉ	กำหนดการ การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	157
ภาคผนวก ช	แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเรื่อง กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง คุณภาพดี.....	159
ภาคผนวก ซ	แบบประเมินความพึงพอใจ การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	161
ประวัติผู้วิจัย.....		165

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการ.....	31
ตารางที่ 2 เขตการปกครองตำบลบ้านพี 5 หมู่บ้าน	41
ตารางที่ 3 ประชากรตำบลบ้านพี	42
ตารางที่ 4 ความเชื่อของประชาชนตำบลบ้านพี.....	48
ตารางที่ 5 พื้นที่ขึ้นทะเบียนปลูกพืชของเกษตรกรตำบลบ้านพี ปี 2563	51
ตารางที่ 6 กลุ่มอาชีพตำบลบ้านพี	54
ตารางที่ 7 พื้นที่การปลูกถั่วเหลืองหลังนาปี 2561 ถึงปี 2563.....	58
ตารางที่ 8 เพศของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	62
ตารางที่ 9 อายุ และประสบการณ์ในการทำงานของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	62
ตารางที่ 10 สถานภาพสมรสของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	63
ตารางที่ 11 การนับถือศาสนาของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	63
ตารางที่ 12 ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	64
ตารางที่ 13 อาชีพหลัก และอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	65
ตารางที่ 14 สมาชิก แรงงานด้านการเกษตร และลูกจ้างในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	66
ตารางที่ 15 รายได้ และรายจ่ายต่อปีในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	68

ตารางที่ 16	ภาระหนี้สินในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	69
ตารางที่ 17	ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	69
ตารางที่ 18	การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบล บ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	70
ตารางที่ 19	ที่อยู่อาศัย และที่ดินในภาคการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	70
ตารางที่ 20	การถือครองที่ดินในภาคการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	71
ตารางที่ 21	แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ด พันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	72
ตารางที่ 22	ถนนเข้าพื้นที่ทำกินของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	72
ตารางที่ 23	การอบรมทางด้านเกษตร และด้านการบริหารจัดการกลุ่มของสมาชิกกลุ่มศูนย์ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน	73
ตารางที่ 24	สรุปการบริหารจัดการกลุ่ม.....	96
ตารางที่ 25	ตารางสรุปประเด็นปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบล บ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน.....	100
ตารางที่ 26	สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม	106
ตารางที่ 27	คะแนนก่อนและหลังการอบรม	109
ตารางที่ 28	เพศของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม.....	114
ตารางที่ 29	เพศของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม.....	115
ตารางที่ 30	อายุของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	115
ตารางที่ 31	ระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	116
ตารางที่ 32	ประสบการณ์การอบรมของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	116

ตารางที่ 33 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านวิทยากร..... 117

ตารางที่ 34 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านความเข้าใจ..... 122

ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้..... 124

ตารางที่ 36 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจโดยรวม 125

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิชัยพัฒนา	16
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36
ภาพที่ 3 การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี.....	108
ภาพที่ 4 การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม	114

สารบัญตารางผนวก

หน้า

ตารางผนวกที่ 1 รายชื่อสมาชิกกลุ่ม 144

สารบัญภาพผนวก

หน้า

ภาพผนวกที่ 1 การจัดเวทีศึกษภาพการบริหารจัดการกลุ่ม	154
--	-----

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ถั่วเหลืองเป็นพืชที่มีความสำคัญ เนื่องจากในเมล็ดถั่วเหลืองมีคุณค่าทางอาหารสูง โดยเฉพาะโปรตีน และไขมัน ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้ประชาชนทั่วโลกหันมาบริโภคถั่วเหลืองมากขึ้น เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ ในรูปแบบต่าง ๆ เชื่อว่าถั่วเหลืองถูกนำมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่สมัยอารยธรรมลุ่มแม่น้ำเหลืองในประเทศจีน ประมาณ 2,300 ปีก่อนพุทธกาล จากนั้นแพร่เข้าสู่เกาหลี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป ตามลำดับ ในยุคแรกเชื่อว่าถั่วเหลืองถูกนำมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์เท่านั้น สำหรับประเทศไทยเชื่อว่าถั่วเหลืองเข้ามาพร้อมชาวจีนอพยพ สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อกว่า 200 ปีมาแล้ว (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย, 2560)

ประเทศไทย ถั่วเหลืองจัดอยู่ในกลุ่มพืชที่ผลิตเพื่อการนำเข้า เนื่องจากการผลิตถั่วเหลืองยังไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ เห็นได้จากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2560 การประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่องการดำเนินการตามมติคณะกรรมการพืชน้ำมันและน้ำมันพืช คณะรัฐมนตรีมีมติ ข้อ 1 ให้เปิดตลาดเสรีนำเข้าเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองภายใต้กรอบ WTO คราวละ 3 ปี ในปี 2561 ถึง 2562 ไม่จำกัดจำนวน อัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 0 (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย, 2560) ด้วยปัญหาการผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทย คือ คุณภาพและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ค่อนข้างต่ำ มีการระบาดของโรคและแมลงศัตรูที่สำคัญ เช่น หนอนแมลงวันเจาะลำต้น หนอนเจาะฝัก หนอนม้วนใบ โรคราสนิม โรคใบจุดนูน โรคแอนแทรคโนส โรคราน้ำค้าง เป็นต้น ปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะช่วงฤดูปลูกและเก็บเกี่ยว ซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ประกอบกับการหาแรงงานในท้องถิ่นไม่ได้ ต้องอาศัยแรงงานต่างถิ่น ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมาก ส่งผลกระทบให้ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงขึ้น (สมชาย, 2562) เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญต่อผลผลิตเมล็ดถั่วเหลืองทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ถ้าเมล็ดพันธุ์มีความสมบูรณ์ต่ำและมีพันธุ์ปนมาก ก็ยิ่งส่งผลให้การสุกแก่ของต้นและของผลผลิตไม่พร้อมกัน ทำให้ผลผลิต เกิดมีเมล็ดเขียวปนมาก มีขนาดของเมล็ดไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางกดราคารอง ให้ต่ำกว่าราคาซื้อขายปกติ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีที่เกษตรกรใช้ปลูกในปัจจุบัน ได้จากการซื้อกับหน่วยงานภาครัฐ ศูนย์วิจัยพืชไร่ และศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่ว แต่ปริมาณการผลิตไม่พอกับความต้องการ ในส่วนของทางด้านเกษตรกร หรือภาคเอกชน ก็มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่ว เพื่อไว้ใช้ปลูกเองหรือเพื่อจำหน่าย

แต่เมล็ดพันธุ์ที่ได้ยังด้อยคุณภาพและขาดความบริสุทธิ์ทางสายพันธุ์ เช่นนี้จึงทำให้มีการใช้จำนวนเมล็ดพันธุ์ปลูกต่อไร่เกินกว่าความจำเป็น ถือเป็น การเพิ่มต้นทุนการผลิตต่อหน่วยอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และเพื่อก่อให้เกิดระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีที่ยั่งยืน กล่าวคือมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีจากคุณภาพดีในฤดูฝน เพื่อนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์ดีในฤดูแล้ง จึงเป็นที่มาการจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557)

ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน ภายใต้คำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยเชื่อมโยงการผลิตระหว่างฤดูฝนและฤดูแล้ง กว่า 120 ศูนย์ ในพื้นที่ 32 จังหวัด โดยจังหวัดน่าน มีศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชนมาแล้วทั้งหมด จำนวน 10 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีลีสงชุมชน จำนวน 5 ศูนย์ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีข้าวชุมชน 2 ศูนย์ และศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดี 3 ศูนย์ โดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีชุมชน 3 ศูนย์ ตั้งอยู่ที่อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน 2 แห่ง และอำเภอบ้านหลวงจังหวัดน่าน อีก 1 แห่ง ศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีชุมชน ของอำเภอบ้านหลวง ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านพี มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 20 ราย จัดตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี 2564 จนถึงปัจจุบัน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นที่เล็ง ให้การสนับสนุนองค์ความรู้ และสนับสนุนวัสดุในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีเกษตรกร ภายในระยะเวลา 3 ปี (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต, 2562)

ปี 2562 อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีเกษตรกรขึ้นทะเบียนปลูกเมล็ดพันธุ์ดีกับสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง พื้นที่ 502 ไร่ จำแนกพื้นที่ปลูกตามตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านพี 482 ไร่ ตำบลป่าคาหลวง 13 ไร่ และตำบลบ้านฟ้า 7 ไร่ ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ตำบลบ้านพี ถือได้ว่ามีพื้นที่ปลูกเมล็ดพันธุ์ดีมากที่สุดในอำเภอบ้านหลวง ดังนั้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต จาก การที่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีเข้ามาปลูกในพื้นที่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ดีใช้เองจึงเป็นอีกหนึ่ง ทางเลือกของเกษตรกร ทั้งนี้ การจะผลิตเมล็ดพันธุ์ดีให้มีคุณภาพดี ต้องอาศัยองค์ความรู้ตามหลัก วิชาการที่ถูกต้อง และการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เพื่อให้ระบบการผลิตมีประสิทธิภาพสูงสุด เกษตรกร จึงมีการรวมกลุ่ม ภายใต้โครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2564 จัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีชุมชนตำบลบ้านพี นอกจากเกษตรกรจะได้เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีคุณภาพดีไว้ใช้เองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรข้างเคียงด้วย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) กลุ่มเมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีตำบลบ้านพีเป็นกลุ่มที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ และกำลังเริ่มมี การบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งยังขาดองค์ความรู้ วิธีการในการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนั้นจึงได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นการเสริมประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มในด้านการบริหารจัดการรวมถึง ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรซึ่งจะก่อให้เกิด ความยั่งยืนในระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีของศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีชุมชนตำบลบ้านพี และเป็นต้นแบบในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีเมล็ดพันธุ์ดีชุมชนใน พื้นที่อื่น หรือศูนย์เมล็ดพันธุ์ดีชุมชนชนิดอื่น ๆ ต่อไป

โจทย์วิจัย

จะอย่างไรให้การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ด้านความรู้

- 1.1 ได้ทราบบริบทการบริหารจัดการกลุ่มของ กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
- 1.2 ได้ทราบการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
- 1.3 ได้พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

2. ประโยชน์ด้านการพัฒนา

2.1 ได้ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มที่จะเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนหรือเป็นต้นแบบในการบริหารให้แก่ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาทางด้านบริบทกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

2.2 ศึกษาของเขตเนื้อหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

2.3 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

3. ขอบเขตด้านประชากร

สมาชิกศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่านจนถึงปัจจุบัน

นียมศัพท์

การพัฒนาประสิทธิภาพ หมายถึง การทำให้กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน สามารถดำเนินหรือเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ในเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่มไปสู่ระดับที่เติบโตขึ้น จนไปสู่จุดที่เป็นที่พึงพอใจของสมาชิกกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง การมารวมตัวกันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหลืองเมล็ดพันธุ์ในฤดูฝน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานภายใต้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ให้บรรลุวัตถุประสงค์

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชนที่มีการบริหารจัดการภายใต้สมาชิกของชุมชน เพื่อรวมตัวกันบริหารจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองในพื้นที่ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นข้อมูล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยและจัดเก็บข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
 - 1.1 หลักธรรม
 - 1.2 หลักคิด
 - 1.3 หลักปฏิบัติ
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 การจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน
 - 2.2 การพัฒนาประสิทธิภาพ
 - 2.3 การบริหารจัดการกลุ่ม
 - 2.4 การมีส่วนร่วม
 - 2.5 การเสริมพลัง (Empowerment)
 - 2.6 การพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 การมีส่วนร่วม
 - 3.2 ทฤษฎีการบริหารจัดการ
 - 3.3 การบริหารจัดการ 4M
4. มาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง
5. ข้อมูลศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ยาวนาน 70 ปี ทำให้เกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย ที่ครอบคลุมทุกด้านกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เปรียบเสมือน “เข็มทิศ” นำทางให้ประชาชนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และ ในการปฏิบัติงานของตนเองหรือองค์กร เพื่อให้เกิดความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ศึกษาและปรับปรุงเนื้อหาหลักการทรงงานมาโดยตลอด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 มีหลักการทรงงานจำนวน 23 ข้อ และได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และอดีตเลขาธิการ สำนักงาน กปร. คนที่ 1 ผู้ริเริ่มจัดทำหลักการทรงงาน ท่านมีความเห็นว่าควรปรับปรุงหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้น สำนักงาน กปร. จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อเข้ารับฟังคำแนะนำจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ในการปรับปรุงเนื้อหาหลักการทรงงาน โดยเป็นข้อมูลจากประสบการณ์ตรงจากการทำงานสนองพระราชดำริ ที่มีมาต่อเนื่องยาวนาน ทำให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์ โดยภายหลังการปรับปรุงทำให้หลักการทรงงานแรกจำนวน 23 ข้อ เพิ่มเป็น จำนวน 27 ข้อ ที่แยกเป็น 3 แนวทาง (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2562) ดังนี้

แนวทางที่ 1 หลักธรรม หรือ หลักของจิตใจ หมายถึง การนำหลักการทรงงานมาเป็นฐานคิดในการเลือกจะลงมือปฏิบัติงานหรือการดำรงตนให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบทำ

แนวทางที่ 2 หลักคิด หมายถึง การนำหลักการทรงงานมาเป็นแนวคิดในการดำรงตน และ การปฏิบัติงาน โดยสามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทหรือสังคมของตนเอง

แนวทางที่ 3 หลักปฏิบัติ หมายถึง การนำหลักการทรงงานมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตหรือการปฏิบัติงาน ให้ไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน

1. หลักธรรม

1.1 ชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสเรื่อง ความชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน อย่างต่อเนื่องตลอดมา เพราะเห็นว่าคนไทย

ทุกคนได้ร่วมมือกันช่วยชาติ พัฒนาชาติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และจริงใจต่อกันแล้วประเทศไทย จะเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...คนที่ไม่มีความสุจริต คนที่ไม่มีความมั่นคง ชอบแต่ makkelijk ไม่มีวันจะ สร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่นเท่านั้น จึง จะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณเป็นประโยชน์แท้จริงสำเร็จ...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดี ที่ 12 กรกฎาคม 2522

1.2 ความเพียร

ความเพียร ความมุ่งมั่น การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นคุณสมบัติที่จะทำให้งาน ประสบความสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงปฏิบัติให้เห็น โดยทรงเรือใบจากวงไกลกังวลข้ามอ่าวไทยขึ้นฝั่งที่สัตหีบ ทรงใช้ เวลาเดินทาง 17 ชั่วโมง บนเรือขนาดเพียง 13 ฟุต ลำเรือแคบ ๆ แสดงให้เห็นถึงการใช้ความเพียรใน การทำงาน ให้สำเร็จ นอกจากนี้ยังทรงแสดงเรื่องความเพียรผ่านพระราชนิพนธ์พระมหาชนก ซึ่ง พระราชนิพนธ์นี้ ทรงใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการประดิษฐ์คำทำให้เข้าใจง่าย และปรับเปลี่ยนให้เข้า กับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งภาพประกอบและคติธรรมต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้ มีความศักดิ์สิทธิ์ที่หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ ผู้เพียรพยายาม แม้จะไม่เห็นฝั่ง ก็ยังว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายน้ำก็จะตกเป็นอาหารของปู ปลา จมน้ำตายก่อนถึงฝั่ง

1.3 รู้ รัก สามัคคี

รู้ รัก สามัคคี เป็นพระราชดำรัสที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับ ทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และ รู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้วจะต้องมีความรักเป็นพลังผลักดัน ที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ ถ้าเรามีความรักแล้วจะมีแรงกระตุ้นให้ทำงานด้วยความ เต็มใจ

สามัคคี : การที่ลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ไขปัญหาลุล่วงไปได้ด้วยดี

1.4 มีความสุขในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

ความสุขเป็นเรื่องของการทำประโยชน์ให้เกิดขึ้น ซึ่งความสุขที่แท้จริงคือ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ไม่ใช่ทำให้ตนเองเพียงเท่านั้น ต้องสร้างประโยชน์กับคนอื่น เมื่อคนอื่นมีความสุขแล้วเราก็มีความสุขด้วย ด้วยความสุขของผู้อื่น คือความสุขของเรานั้นเอง เราต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน ประโยชน์ส่วนตน ยังมีพระราชดำรัสกับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ครั้งแรกที่เข้าเฝ้ารายงานตัว เพื่อถวายงานความว่า

“...ขอปิ่นะที่มาช่วยฉันทำงาน ฉันขอบอกก่อนนะ ช่วยฉันทำงาน ไม่มีอะไรจะให้ นอกจากความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น...”

2. หลักคิด

2.1 ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง

การที่พระเจ้าพรราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จะทรงศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ ตลอดจนสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง รวมทั้งศึกษาตรวจสอบและทอดพระเนตรในพื้นที่จริง เพื่อจะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ตามความต้องการของราษฎร และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

2.2 ระเบิดจากข้างใน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ตั้งพระราชดำรัสว่า “ระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก ไม่ใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนที่ยังไม่ทันได้มีโอกาเตรียมตัว หรือตั้งตัว อย่าให้โดยผู้รับยังไม่พร้อมที่จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

2.3 ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ การสาธารณสุข เพราะว่าร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เอื้อประโยชน์ ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและ

เทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาทความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว ค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งเน้นแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจจะกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ยังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลา...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2517

2.4 ภูมิสังคม

การที่จะพัฒนาสิ่งใดต้องคำนึงถึงภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสังคมวิทยาบริเวณนั้น ๆ ให้เข้าใจถึงนิสัยใจคอของผู้คนตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน และใช้หลักในการปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติให้ได้ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการพัฒนานี้จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

2.5 องค์กรวม

ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงอย่างครบวงจร ทรงเรียกวิธีนี้ว่า องค์กรวม (Holistic) หมายถึง การมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแบบบูรณาการ และกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง โดยพิจารณาครบทุกด้านของปัญหาพร้อมแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงกันเป็นระบบ เช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” มี 3 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ การมองในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดิน ตั้งแต่การถือครองที่ดินของประชากรไทยโดยเฉลี่ยที่ดินประมาณ 10 - 15 ไร่ และแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ และเป็นเรื่องพื้นฐานของเกษตรกรในการพึ่งตนเองคือ พอกอยู่ พอกินก่อน

ขั้นที่ 2 คือ การให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อการจัดการและการตลาดสำหรับผลผลิตที่เหลือกินเหลือใช้

ขั้นที่ 3 คือ การรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อพร้อมที่จะออกไปสู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร เพื่อยกระดับไปสู่ธุรกิจชุมชนต่อไป

2.6 ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด สามารถทำได้เอง เป็นทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้กับลักษณะสังคมของภูมิภาคนั้น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากมากนัก ทรงให้ใช้หลัก Cost effectiveness (คุ้มค่า) ไม่ใช่ Cost benefit (คุ้มทุน) เสมอไป ซึ่งหมายถึงปัญญาของมนุษย์คิดเป็นราคาไม่ได้ อย่าไปเน้นกำไร หากแต่เราต้องจัดการให้ความทุกข์ของเขาหมดไปให้ได้ โดยเน้นความยั่งยืนและประโยชน์สุข

2.7 ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ต้องมองเห็นถึงปัญหาของธรรมชาติได้อย่างละเอียด หากเราต้องการแก้ไขปัญหาธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น น้ำดีไล่น้ำเสีย โดยอาศัยหลักแรงโน้มถ่วงตามธรรมชาติ (Gravity flow) หรือการใช้พีชกรองน้ำเสีย แก้ปัญหาป่าเสื่อมโทรม ด้วยพระราชดำริ ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ รวมถึง การกำจัดขยะ อากาศหนักให้จุลินทรีย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติช่วยสลายดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...แต่ 3,000 ไร่ น้ำมันอยู่สูง จะนำน้ำโสโครกจากที่นี่ไปที่โน่น ตั้งสูบน้ำไปไม่ไหว แต่ว่า จะทำเป็นบึงใหญ่ที่เก็บน้ำไว้สำหรับเวลาหน้าน้ำมีน้ำมันเก็บเอาไว้ หน้าแล้งก็ปล่อยออกมา ส่วนหนึ่งอาจปล่อยลงมาสำหรับล้างกรุงเทพฯ แต่เจ็จจางน้ำโสโครกในคลองต่าง ๆ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2532

2.8 ประโยชน์ส่วนรวม

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงระลึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยเห็นว่าการทำทุกอย่างของเรานั้น มีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ประการให้บริสุทธิ์ สมบูรณ์ โดยเติมกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรตั้งพระราชดำริสัจธรรมตอนหนึ่งว่า

“...ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจจะมีคำพูดด้วยซ้ำว่าใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ นิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วันจันทร์ที่ 20 ธันวาคม 2514

“...บ้านเมืองของเราเป็นปึกแผ่นมั่นคง และร่มเย็นเป็นสุขสืบมาช้านานเพราะเรามีความยึดมั่นในชาติ และต่างบำเพ็ญกรณียกิจตามหน้าที่ ให้สอดคล้องเกื้อกูลกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ คนไทยทุกคนจึงควรจะได้ตระหนักข้อนี้ให้มาก แล้วตั้งใจประพฤติตัวปฏิบัติงาน ให้สมแก่ฐานะและหน้าที่ให้สำเร็จประโยชน์ส่วนรวม คือความมั่นคงปลอดภัยของชาติบ้านเมืองไทย...”

พระราชดำรัสในการเสด็จออกมหาสมาคมในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ท้องพระโรง ศาลาราชประชาสมาคม วังไกลกังวล วันพฤหัสบดีที่ 5 ธันวาคม 2556

2.9 การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินับเป็นเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ และขั้นตอนต่อไปคือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางเส้นทางชีวิตของตัวเองให้เรียบง่าย ธรรมดา และเดินสายกลางด้วยปัญญาพร้อมคุณธรรมในจิตใจ เพื่อนำชีวิตไปสู่ความสมดุลของทรัพยากรให้มีความมั่นคง และเกิดความยั่งยืนในที่สุด เปรียบเสมือนเป็นการวางรากฐานของอาคารให้แข็งแรง ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดเพราะผู้มีอาชีพ และฐานะที่พอเพียงที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับที่สูงขึ้นต่อไป...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันศุกร์ที่ 19 กรกฎาคม 2517

2.10 เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักความคิดที่จะดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำชีวิตไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน เสมือนเป็นการวางฐานรากของตัวอาคาร ดังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้พระราชทานไว้ ดังนี้ "...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวหน้าต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้าน ทางสายกลาง วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี..."

3. หลักปฏิบัติ

3.1 เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เข้าใจ : ทำอะไรต้องเข้าใจปัญหา เข้าใจหนทางแก้ไข เข้าใจกระบวนการจัดการ และปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้ ผู้รับเสียก่อนให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

เข้าถึง : เมื่อเข้าใจระหว่างกันทุกประการครบถ้วนแล้ว ต้องเข้าถึงการกระทำสร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องเข้าถึงเครื่องไม้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และความสามัคคีร่วมใจร่วมใจของผู้ปฏิบัติร่วมมือร่วมไม้กันทำงาน

พัฒนา : เมื่อต่างฝ่ายเข้าใจกันแล้ว เข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาก็จะดำเนินการไปอย่าง ยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หากแต่นำไปสู่ ความสมดุลมั่นคง และยั่งยืน

3.2 แก้ปัญหาที่จุดเล็กคิด Macro เริ่ม Micro

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมอง ปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ไขปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมีมุมมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออกเป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน...
...มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริงแต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...
...แบบ Macro นี้ เขาจะทำแบบรีอูทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย...
...อย่างบ้านคนอยู่ เรบอกบ้านนี้มันผุตรงนั้น ผุตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะซ่อม...
...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่...
...วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

3.3 ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริมีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และกลมกลืนกับสภาพ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคม จิตวิทยาแห่งชุมชน คือ "ไม่ติดตำรา" ไม่ผูกมัดติดกับ วิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย เพราะสภาพ ปัญหา มีไม่เหมือนกัน หากใช้ปัญญาไตร่ตรองให้รอบคอบ ครบถ้วนจะพบวิธีการพัฒนาใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นสิ่งที่ง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อน ให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งยาก ให้กลายเป็นง่ายนั้นเป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า "ทำให้ง่าย" หรือ "Simplicity" จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุด ของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.4 การมีส่วนร่วม

ในการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น หรือ ที่เรียกประชารัฐเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้อาชาวบ้านเป็นครู ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่นรู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริง คือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

3.5 พออยู่พอกิน

ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง "พออยู่ พอกิน" ให้ได้เสียก่อนแล้วจึงค่อยขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป การดำเนินชีวิตให้พออยู่พอกินนั้น ต้องมีทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ หากขาดแคลนจะทำให้ไม่เพียงพอ อดอยาก ไม่มั่นคงในชีวิต จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกวันแต่ทรัพยากรลดลงทุกที ภาวะขาดแคลนย่อมเกิดขึ้น ทรงแก้ไขปัญหาคือทุกด้านเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงฟื้นฟู และรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไป เพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น เพราะเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มี สิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่พอมีพอกินอยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดที่สุดก็คือประโยชน์ร่วมกัน คือ ความพอมีพอกิน พออยู่ ปลอดภัยของประเทศชาติ...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2517

3.6 ร่าเริง รื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น กระฉับกระเฉง มีพลัง เป็นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

“...การทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ต้องสร้างบรรยากาศรอบตัวให้มีความสุข ไม่เครียด ทรงมีพระราชดำรัสว่า ทำงานต้องสนุกกับงานมิฉะนั้นเราจะเบื่อและหยุดทำงานในระยะต่อมา ดังนั้น ปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพคือ ร่าเริง รื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น ร่าเริง รื่นเริง เวลาทำงานตัวเราเองก็ต้องร่าเริง และระหว่างทำงานก็ต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมใน

การทำงานมีความรื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น คือ ตัวเองต้องคึกคักกระฉับกระเฉงมีพลัง
เสียก่อน และต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานให้ครึกครื้นสนุกสนาน...”

พระบรมราชาวาทพระราชทานในงานประชุมสโรสโรลออนส์สากล ประจำปี 2513

3.7 ชัยชนะของการพัฒนา

การแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป็นเหมือนการเข้าสู่สงครามที่ไม่ใช้อาวุธในการแก้ไขปัญหา แต่ใช้การพัฒนาเป็นเครื่องมือแก้ไข
ปัญหาต่าง ๆ และทุกครั้งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ จึงถือเป็นการได้รับชัยชนะโดยการพัฒนา

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิชัยพัฒนา

ที่มา: มูลนิธิชัยพัฒนา (2559)

พระแสงขรรค์ชัยศรี หมายถึง จะทรงนำทัพเอง

ธงกระบี่รัฐ หมายถึง ทรงปรารถนาอยากจะทำให้ทุกคนติดตามและช่วยรบอยู่ในกองทัพของ
พระองค์ด้วย

พระมหาสังข์ หมายถึง เพื่อให้เกิดความร่ำรวย งอกงาม เจริญก้าวหน้า

ดอกบัว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ความสงบ มีคุณธรรม

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดตั้งศูนย์ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน

การจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน (ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง) กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) เมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญทางการผลิตในเรื่องของการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต เพราะหากมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีเป็นทางหนึ่งส่งผลให้ ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิตของพืชชนิดอื่น ๆ ได้ แต่ในปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี มีคุณภาพมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วลิสง และถั่วเหลือง ซึ่งไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ปลูกข้ามฤดูได้ เพราะในเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วมีปริมาณน้ำมันสูง หากเก็บรักษาในสภาวะปกติจะทำให้คุณภาพด้านความงอกลดลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าภาครัฐจะผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้งเมล็ดพันธุ์หลักและพันธุ์ขยาย แต่ผลผลิตที่ได้มีปริมาณไม่มากนัก ประกอบกับการรับรองของภาครัฐ โดยสำนักงานขยายพันธุ์พืชสังกัดกรมการข้าว จึงส่งผลให้มีเฉพาะกรมวิชาการเกษตรเท่านั้น ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชไร่ ทำให้เมล็ดพันธุ์ทั้งถั่วเหลือง ถั่วลิสง และถั่วเขียวมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร อันเป็นสาเหตุให้พื้นที่ปลูกพืชดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง สำหรับในส่วนของภาคเอกชนที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วเพื่อจำหน่ายส่วนใหญ่ยังไม่มียุทธศาสตร์ควบคุมคุณภาพ ทำให้เมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายให้แก่เกษตรกรมีคุณภาพต่ำ และยังขาดความบริสุทธิ์ในสายพันธุ์ ไม่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ปลูกอย่างไรก็ตามเกษตรกรจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวเพราะความขาดแคลน ส่งผลให้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต่อไร่สูงเกินความจำเป็น ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูง ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์จะมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดี และเกษตรกรข้างเคียงหาซื้อเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชนได้ง่าย ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตัวเองของเกษตรกร ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร

แนวคิดการจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน

1. สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิตเมล็ดพันธุ์ดี โดยผ่านกระบวนการศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน ภายใต้คำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตรและเชื่อมโยงการผลิตระหว่างแหล่งผลิตฤดูแล้งและฤดูฝนในการส่งพันธุ์ให้กัน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ เป็นการพัฒนาการผลิตทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้
2. ขยายผลการใช้เมล็ดพันธุ์ดีเข้าสู่ระบบการผลิตของเกษตรกรทั่วไป

แนวทางการดำเนินงานศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน

1. การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการ

1.1 การวิเคราะห์พื้นที่ ให้คัดเลือกพื้นที่/ชุมชนที่เหมาะสมโดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ (Stakeholder) เพื่อพิจารณาคัดเลือก

- พื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิต
- เกษตรกรที่มีความสนใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์
- สามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์
- หน่วยงานในชุมชนมีความยินดีให้การสนับสนุน

1.2 การจัดเวทีชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ใช้ และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน โดยมีประเด็นพิจารณาการผลิตเมล็ดพันธุ์ ดังนี้

- กำหนดชนิดพันธุ์ที่ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดและชุมชน
- กระจายเมล็ดพันธุ์ แนวทาง และวิธีการกระจายพันธุ์
- การบริหารจัดการศูนย์เมล็ดพันธุ์ การตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์
- การสร้างเครือข่ายในการจัดการผลผลิต วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดเมล็ดพันธุ์

2. การจัดตั้งกลุ่มผู้ทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชชุมชน

การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ดำเนินกิจกรรมการจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์เหมือนกัน ซึ่งเป็นลักษณะกลุ่มธรรมชาติแต่ในทางปฏิบัติแล้วกลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ดังกล่าวไม่มีการดำเนินการที่เป็นเอกภาพสมาชิกต่างคนต่างทำ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ควรดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและเกิดความยั่งยืน

2.1 ควรประกอบด้วย

- สมาชิกที่ให้ความร่วมมือ เสียสละ ซื่อสัตย์ และมีความขยัน
- กรรมการมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ และความเห็นในเชิงบวกต่อการดำเนินงาน

กลุ่ม

- ประธาน และกรรมการ มีการคัดเลือกโดยสมาชิก

2.2 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ กติกา หรือข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

3. การวางแผนการผลิตและการดำเนินการผลิต

3.1 การวางแผนการผลิต

การผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการดำเนินงานแบบกระบวนการแบบมีส่วนร่วม คือ การที่เจ้าหน้าที่ได้เพิ่มบทบาทให้เกษตรกร

สมาชิกศูนย์หรือกลุ่มผู้ทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและการกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดแต่ละพันธุ์พืช จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายด้าน ได้แก่ การตลาด สภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ชนิดของพันธุ์พืชที่ดำเนินการผลิต กำหนดช่วงเวลา ในการปลูกและการเก็บเกี่ยวให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี

3.2 การวางแผนการปฏิบัติงาน

การวางแผนการปฏิบัติงานการติดตามแปลงขยายพันธุ์ ต้องดำเนินการทันทีเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลแปลงขยายพันธุ์ เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ และแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์โดยกำหนดช่วงเวลาปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนที่สำคัญคือ การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร จัดทำทะเบียนเกษตรกรผู้ร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์จำหน่ายเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ บันทึกวันปลูก และกำหนดแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- คัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร
- ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์
- การใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์
- การปลูกและการดูแลรักษา
- การกำจัดวัชพืชในช่วงเวลาที่เหมาะสม
- การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การรวบรวมเมล็ดพันธุ์และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ของศูนย์

การจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อการติดตามแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพจะถูกกำหนดขึ้นตามระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการปฏิบัติตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การป้องกันกำจัดวัชพืช การใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู การหมั่นตรวจคัดพันธุ์ปน และการเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม

3.3 การติดตาม กำกับแปลงขยายพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง

ในการติดตาม กำกับแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดี กลุ่มผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ควรตั้งคณะกรรมการการผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่ม เพื่อดูแลควบคุมการปฏิบัติงานของเกษตรกรสมาชิก ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
- 2) คณะกรรมการควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์และสมาชิกทุกคนร่วมกันกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน

3) การติดตามกำกับ ควบคุมการปฏิบัติงานของเกษตรกรให้เป็นไปตามแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดี ซึ่งดำเนินการโดยยึดหลักการป้องกันในการควบคุมคุณภาพ ดังนี้

- ติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพสูงตามต้องการ
- มีการป้องกันการเสื่อมพันธุ์และการเสื่อมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์
- มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ
- มีการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นฤดูเพื่อพัฒนาระบบการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) หากตรวจพบแหล่งใดต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากการระบาดของโรค แมลง วัชพืช หรือต้นพันธุ์ปนเกินมาตรฐาน คณะกรรมการต้องมีการเข้าตรวจยืนยันอีกครั้งว่าได้มีการปฏิบัติแก้ไขแล้วจริง ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมแปลงขยายพันธุ์ด้วย

2. การพัฒนาประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพ (เทศบาลตำบลเวียงพางคำ, 2563) มีดังนี้

1. การมีอุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ คือการที่คนในกลุ่มมีแนวคิดเดียวกัน หรือมองอนาคตข้างหน้าร่วมกัน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์และการรวมตัวของกลุ่ม ให้พยายามปฏิบัติหน้าที่ ของแต่ละคนจนสุดความสามารถ เพื่อบรรลุอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ที่มีร่วมกัน โดยไม่แตกแยก

2. การมีเป้าหมายเดียวกัน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน เน้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของกลุ่มมากกว่าทรัพย์สินหรือสิ่งของ มีค่าทางวัตถุเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น และเพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง

3. การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการบริหารจัดการ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้สมาชิกมีความสำคัญ ความเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม เกิดการรับรู้ การตัดสินใจและลงมือปฏิบัติในนามของกลุ่มและตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกัน หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความโปร่งใส เปิดเผย และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จะทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง

4. กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มมีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก มีแผนงานที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกด้าน ไม่เป็นการส่งเสริมหรือสร้างความขัดแย้ง และมีการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารจัดการภายในกลุ่มได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอก ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กร

5. มีบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์และสามัคคี จะเป็นเหตุให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง
6. ระบบการสื่อสารของกลุ่มควรเป็นแนวราบไม่ใช่แนวตั้ง เนื่องจากจะทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกัน และยอมให้เกิดความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ไม่เหมือนถูกบังคับ
7. ผู้นำ สมาชิกของกลุ่มและคนทั่วไปในชุมชน
 - มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ เสียสละ และมีวิสัยทัศน์
 - สมาชิกในกลุ่ม มีความพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางความคิด การวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล โดยปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ดี เชื่อในความสามารถมีความไว้วางใจยอมรับข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ ข้อมูล ช่วยเหลือ และการติชมซึ่งกันและกัน
 - คนทั่วไปในชุมชน หรือกลุ่มคนที่คอยเฝ้าติดตาม วิพากษ์วิจารณ์ ที่พร้อมจะเข้าร่วมหรือสนับสนุนกลุ่ม
8. มีงบประมาณดำเนินการที่เพียงพอ โดยในระยะแรกอาจต้องระดมทุนจากสมาชิก หรือขอรับการสนับสนุนจากภายนอกเพื่อใช้ในกิจกรรม

3. การบริหารจัดการกลุ่ม

วิรัช (ม.ป.ป) ในการศึกษาความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ ควรทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเป็นเบื้องต้นก่อน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม กล่าวคือ มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยธรรมชาติ แต่อาจข้อยกเว้นมนุษย์ที่อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์มีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (family) เผ่าพันธุ์ (tribe) ชุมชน (community) สังคม (society) และประเทศ (country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นธรรมดาอีก ที่ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีผู้นำกลุ่ม รวมทั้งมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า ผู้บริหาร ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหารได้ซึ่งทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ที่ได้มีการรวมกลุ่มที่นั้นย่อมมีการบริหาร

คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administratiae” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนาจการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ที่หมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By product) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะต่าง ๆ (Public services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็วการลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็ได้อำนาจประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) การบริหารเวลา (Minute) และการบริหารการวัดผล (Measurement) อย่างนี้ เป็นการนำปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร ที่เรียกว่า 9M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น การบริหารนโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ การงบประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัย ที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายของ 2 ตัวอย่างนี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมาย ที่น่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายคำว่าบริหารนี้ครอบคลุม

เนื้อหาใจความที่เกี่ยวกับการบริหาร ได้ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นหลักทางวิชาการ ทั้งยังมีกรอบแนวคิดด้วย นอกเหนือจาก 2 ตัวอย่างนี้แล้ว ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เช่น 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5P ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และ ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วม

ความต้องการของมนุษย์จำแนกได้ 2 ประเภท (เจษฎา, 2560) ได้แก่

1. ความต้องการทางด้านกายภาพหรือความต้องการขั้นปฐมภูมิ ความต้องการพื้นฐานนี้เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต ที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของมนุษย์ ประกอบด้วย อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน เพศสัมพันธ์ ตลอดจนถึงอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต แม้จะเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนต้องการ แต่ก็มี ความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่น เด็กมีความต้องการเวลานอนมากกว่าผู้ใหญ่ ผกผันกับผู้สูงอายุที่ต้องการอากาศอบอุ่นมากกว่าคนหนุ่มสาว

2. ความต้องการด้านสังคมและจิตใจหรือความต้องการขั้นทุติยภูมิ เพื่อเติมเต็มความต้องการ ของบุคคล โดยเกิดขึ้นจากพื้นฐานจิตใจ เช่น ความเป็นเจ้าของ ความสำเร็จในชีวิต และความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้นความต้องการประเภทนี้มีลักษณะที่สำคัญคือ

2.1 มีความแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

2.2 มีการเปลี่ยนแปลงความต้องการตามกาลเวลา

2.3 การแสดงออกจะเป็นผลรวมของความต้องการประเภทนี้ทั้งหมด ไม่สามารถใช้ความต้องการประเภทนี้ อย่างไม่อย่างหนึ่งเพียงลำพัง

2.4 สามารถปิดบังความต้องการประเภทนี้ไม่ให้ผู้อื่นรับรู้ได้

2.5 ส่งผลอย่างมากต่อพฤติกรรมในระดับปัจเจกบุคคล

การจูงใจ หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ โดยผ่านการควบคุมความต้องการ (Needs) แรงขับ (Drives) หรือความปรารถนา (Desired) ที่มนุษย์พยายามดิ้นรนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยอาจจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากการเรียนรู้ก็ได้ การจูงใจเกิดขึ้นได้จากสิ่งเร้า ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลอย่างมีกระบวนการ (เจษฎา, 2560)

แรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง ปัจจัยภายนอกและภายในของตัวพนักงานเอง ที่ส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของกลุ่ม (เจษฎา, 2560)

การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันเลือกและตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และร่วมรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (สมบัติ, 2562)

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ความเกี่ยวข้องกันระหว่างอารมณ์กับความรู้สึกของ คนกลุ่มหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งการรวมกลุ่มมีเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้ยังเปิด โอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ ร่วมมือกันตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน ตลอดจนร่วมติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานที่เกิดจากการตัดสินใจของส่วนรวม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดการ ปฏิบัติงานร่วมกัน เกิดความสามัคคี มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของมีความพึงพอใจร่วมกัน (ธนพร, 2550)

องค์ประกอบ 4 ประการที่ทำให้การมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ (เจษฎา, 2560)

1. การใช้อำนาจที่เหมาะสม หมายถึง รูปแบบที่ใช้ในการตัดสินใจหรือสั่งการของการใช้อำนาจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่ม หรือสาระของงานที่ทำเป็นสำคัญ
2. การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึง การที่ตัวบุคคลในองค์กรได้รับข่าวสารที่ตรงกัน จะทำให้สามารถปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันได้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จ
3. การให้รางวัลเป็นแรงจูงใจซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้พนักงานหรือบุคลากรมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น
4. การมีความรู้ ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสังคม เมื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถไปในทิศทางเดียวกันโอกาสที่จะเกิดการรวมและมีส่วนร่วมภายในกลุ่มมากกว่า

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิทย์ (2545) ได้สรุปการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนด้านการพัฒนาแนะนำให้มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในแต่ละท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมในระดับพื้นที่ ถ้าหากประชาชนไม่เข้าใจบริบทปัญหา และสาเหตุของปัญหาในพื้นที่ตนเอง การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริม ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนในพื้นที่จะไม่เข้าใจและมองไม่เห็น ความสำคัญของกิจการงานเหล่านั้น
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นการนำองค์ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ มาใช้เป็นกระบวนการที่จะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่รู้จักวิธีการคิด และการใช้เหตุผล เพื่อนำไปสู่ การตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน กลุ่มคนในสังคมต่างมีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องของความรู้ ฐานะ หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม ต่างคนต่างก็นำเอาศักยภาพและความถนัดเฉพาะตัว เข้ามาร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในชุมชนคนที่พอมีฐานะก็อาจจะร่วมทุนทรัพย์ได้มากกว่า ส่วนกลุ่มคนที่มีฐานะต่ำกว่า อาจมีศักยภาพในการลงมือเชิงปฏิบัติได้ดีกว่า เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนได้รู้จักศักยภาพของตัวเอง และเข้าใจศักยภาพของผู้อื่น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน จะทำให้ชุมชนรู้ว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เกิดผลประโยชน์ ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างไร ทำให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรค จะเป็นบทเรียนให้แกการดำเนินกิจกรรมเดิมเพื่อพัฒนาหรือโครงการใหม่ในครั้งต่อไป

5. การเสริมพลัง (Empowerment)

อัมพวรรณ (2548) ได้กล่าวว่า การเสริมพลัง (Empowerment) มาจากรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า "Passe" หมายถึง อำนาจ (Power) และอิสรภาพ (Freedom) ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินอีกคำหนึ่งคือ "Potere" แปลว่า ความสามารถในการเลือก รวมถึงให้ความหมายว่า ความสามารถ ที่จะเลือกอย่างอิสระ

สถาบันพระปกเกล้า (2559) กล่าวว่า การเสริมพลัง (Empowerment) หมายถึง การทำให้หรือส่งเสริมให้ตัวปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาของตัวเองได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างพลัง

Gibson (อ้างใน กาญจนนา, 2557) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้คนมีกระบวนการเสริมพลัง คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท (Commitment) ความผูกพัน (Bond) และความรัก (Love) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเสริมพลัง 2 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยภายในบุคคล (Intrapersonal factors) ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม (Value) ความเชื่อ (Beliefs) เป้าหมายในชีวิต (Determine) ประสบการณ์ส่วนบุคคล (Experience)
2. ปัจจัยระหว่างบุคคล (Interpersonal factor) ซึ่งประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (Social support) ที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือกัน สร้างบรรยากาศที่ดี ปัจจัยด้านบุคคล ยึดหลักในการทำงานเป็นทีมมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ปัจจัยด้านเวลา ปัจจัยด้านปรัชญา และความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจ

6. การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปรารภ และปฏิญาณ (2550) ให้ความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” มีนิยาม 3 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ด้านสังคม หมายถึง เรื่องเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการ ตั้งแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานจนถึงความต้องการสูง เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือ การรักษาคุณภาพชีวิตให้มีระดับสูงอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

2. ด้านนิเวศ ให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้ทรัพยากร ให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะยาว เป็นเป้าหมายสูงสุด

3. ด้านเศรษฐกิจ อาจให้ความหมายของความยั่งยืนได้ 2 แบบ คือ พัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัว ในระยะยาวอย่างยั่งยืนด้วยอัตราทางเศรษฐกิจที่สูง ส่วนอีกแบบ ความยั่งยืน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และคุณค่าทางจิตใจมากกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ความสามารถในการใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน ในลักษณะการมีส่วนร่วม เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม (ไพฑูริย์, 2544)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) พ.ศ. 2558 สหประชาชาติ ได้ประกาศใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ทดแทนเป้าหมายเดิมคือการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งหมดอายุลงใน ปี พ.ศ. 2558 โดยจะใช้เป็นข้อผูกมัดสำหรับชาติแก่สมาชิก 193 ประเทศ ที่ได้ให้การรับรองในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 เป้าหมายการพัฒนาดังกล่าวจะถูกใช้เป็นตัวชี้วัดในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศสมาชิกซึ่งรวมถึงประเทศไทย จนถึงปี พ.ศ. 2573 รวมระยะเวลา 15 ปี ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย (Goal) ที่ครอบคลุมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่ง 3 ด้านนี้ถือเป็นเสาหลักของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน (สถิติทางการประเทศไทย, 2562) ซึ่ง 17 เป้าหมาย (Goal) ที่ United Nations (2015) ประกาศไว้นั้น ได้แก่

1. ขจัดความยากจน (No Poverty)
2. ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger)
3. มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-being)
4. การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education)
5. ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality)
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation)
7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy)

8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth)
9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (Industry, Innovation and Infrastructure)
10. ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequality)
11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities)
12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production)
13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action)
14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life Below Water)
15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land)
16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace and Justice Strong Institutions)
17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships to achieve the Goal)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การมีส่วนร่วม

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการหรือทฤษฎีใจของอับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H.Maslow) (ปี ค.ศ.1908-1970) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการที่มนุษย์มีความต้องการ เพื่อให้บรรลุความพอใจของตนเองและเมื่อได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งเป็นขั้นแรกแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่น ๆ สู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไป โดยลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need – Hierarchy Conception of Human Motivation) มาสโลว์ กล่าวไว้ดังนี้ (พรศักดิ์, 2551)

ระดับที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ที่ประกอบด้วย บ้านอันเป็นที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม สำหรับปกป้องร่างกาย อาหารเพื่อให้มีพลังงานในการดำเนินชีวิต และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีอากาศหายใจ ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ เมื่อได้รับความต้องการทางด้านร่างกายที่พึงพอใจแล้วจึงจะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) หลังจากที่ได้รับการตอบสนองในระดับที่ 1 จนเป็นที่พอใจแล้ว ทำให้รู้สึกว่าจะไม่ต้องกังวลกับเรื่องความต้องการทางด้านร่างกายอีก จึงเกิดความต้องการความปลอดภัยตามมาความปลอดภัยนี้สังเกตได้จากเด็กเล็ก ที่ต้องการความปลอดภัยและการปกป้องจากพ่อแม่

ระดับที่ 3 ความต้องการทางสังคม (Social needs) บางครั้งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (love and belongingness) เป็นความต้องการที่จะมีความรัก

ความผูกพันกับผู้อื่น เช่น ครอบครัว คนรัก หรือความรักจากเพื่อน เป็นต้น โดยความรักดังกล่าวนี้มีความหมายรวมถึงทั้งการให้และการรับความรักด้วย

ระดับที่ 4 ความต้องการมีเกียรติยศ มีศักดิ์ศรีในสังคม (Esteem needs หรือ Egoistic needs) เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของตัวเองว่าตัวเองมีคุณค่า มีประโยชน์ และต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของตน ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนรวมในการตัดสินใจในการยกย่องว่าตนเป็นผู้มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ และมีศักดิ์ศรีด้วย

ระดับที่ 5 ความต้องการสมหวังในชีวิต (Self-actualization หรือ Self-fulfillment needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่บุคคลพึงปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ตัวเองคิด และตั้งความหวังไว้ ซึ่งแต่ละคนต่างตั้งความมุ่งหวังของตัวเองไว้แตกต่างกัน จึงยากที่จะให้คำนิยามได้ แต่หากจะกล่าวง่าย ๆ ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ความต้องการนี้เป็นความต้องการที่ตนเองอยากใช้ชีวิตในแบบที่ตัวเองเป็นและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้คาดหวังไว้

2. ทฤษฎีการบริหารจัดการ

การบริหารงานแบบ 7S ตามหลักการของแมคคินซี (McKinsey's 7S Framework) (ปัทมาธิ์, 2559) เป็นแนวทางวิเคราะห์ปัจจัยภายในหน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การบริหารจัดการกลุ่มมีประสิทธิภาพการทำงานที่มากขึ้น แมคคินซี ได้กล่าวว่าความสำเร็จ ในการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ที่จะประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สัมพันธ์กันอย่างน้อย 7 ข้อ (ฤทธิชัย และวิไลลักษณ์, 2562) อันได้แก่

1. Strategy: กลยุทธ์ คือ แบบแผนหลักในการดำเนินงาน นำไปสู่การจัดการทรัพยากรของกลุ่ม ให้เกิดความเหมาะสม เพียงพอ การบริหารจัดการกลุ่มย่อมมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จ

2. Structure: โครงสร้าง คือ ลักษณะของการจัดแบ่งหน้าที่ของคนในกลุ่มเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการระบุอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับบนลงล่างอย่างชัดเจน เพื่อความเป็นระบบระเบียบและรวดเร็วในการทำงาน

3. System: ระบบ คือ ขั้นตอนการทำงานในระดับต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันโยงให้ไปสู่เป้าหมาย มีลักษณะเป็น Flow Chart เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของระบบให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ง่ายต่อการบรรลุเป้าหมายของการทำงานได้อย่างรวดเร็ว

4. Super ordinate Goal หรือ Shared and Value: ค่านิยมร่วม คือ ทศนคติในทางที่ดีหรือไม่ดีต่อองค์กร ที่เป็นความรู้สึกร่วมกันของคนส่วนใหญ่ในองค์กร

5. Skill: ทักษะ คือ ความสามารถที่เป็นความชำนาญ ของกลุ่ม ตามบริบทของกลุ่ม ที่ทำได้ดีหรือเหนือกว่ากลุ่มอื่น เป็นข้อเด่นที่จะนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ

6. Style of Management: รูปแบบการบริหาร คือ บุคลิกภาพและทัศนคติของผู้นำกลุ่ม ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของสมาชิกในกลุ่ม ถ้าเป็นข้อดีย่อมมีผลต่อความเชื่อมั่นและเป็นขวัญกำลังใจแก่สมาชิกกลุ่ม แต่หากเป็นข้อเสียลักษณะแบบนี้อาจเป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจของสมาชิกกลุ่ม ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความสำเร็จของกลุ่มในอนาคตได้

7. Staff: บุคลากร คือ สมาชิกในทุกระดับของกลุ่ม เป็นตัวการสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มให้ไปสู่ความสำเร็จตามนโยบาย วิสัยทัศน์ หรือวัตถุประสงค์กลุ่ม ทั้งนี้บุคลากรในกลุ่ม ต้องมีการใช้ทุนหรือศักยภาพที่แต่ละคนมีในการพัฒนากลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและสูงสุดความสามารถ เมื่อบุคลากรในกลุ่มปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่แล้ว ระบบสวัสดิการก็จะต้องดี มีคุณภาพ เอาใจใส่บุคลากร รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมากขึ้น

3. การบริหารจัดการ 4M

จूरिภรณ์ (2555) กล่าวว่า หลักการบริหาร 4M มีที่มาจากความร่วมมือกันระหว่างทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และทฤษฎีทางการบริหารการผลิตหรือการบริการ ซึ่งประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ เพราะการบริหารจัดการปัจจัยดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยแต่ละประกอบมีรายละเอียด ดังนี้ (มยุรี, 2558)

1. ด้านคน (Man) บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากคนมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ความเข้าใจ มีความเหมาะสมที่จะได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่เหล่านั้น โดยจะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาทำหน้าที่ที่มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อการรักษาคุณภาพของการปฏิบัติงานด้วย

2. ด้านเงิน (Money) กลุ่มจะต้องมีเงินงบประมาณเพียงพอที่จะใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยจะต้องดำเนินงานภายใต้แผนการใช้งบประมาณที่วางไว้ แต่บางครั้งแผนการใช้งบประมาณอาจมีความยืดหยุ่นได้ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแผนการใช้งบประมาณด้วย

3. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (Material) เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่หมายรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย ซึ่งการใช้วัสดุอุปกรณ์ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนถึงวิธีการเก็บและบำรุงรักษาด้วย

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ เพราะนอกจากการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ การเงินที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และมีวัสดุอุปกรณ์ที่

เหมาะสมสำหรับการทำงานแล้วการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องเริ่มต้นจากการวางแผนการร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงานที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ

มาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

กรมวิชาการเกษตร (2564) การผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากงานปรับปรุงพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพดีถือเป็นการดำเนินงานที่ยาก เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ตอบสนองต่อผลกระทบจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ง่าย และการผลิตเมล็ดพันธุ์พีชถ้าไม่มีการคัดเลือกหรือไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว เมล็ดพันธุ์ที่ได้จะมีคุณภาพลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นสาเหตุให้เกษตรกรได้ผลผลิตลดลงส่งผลให้คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองลดลง การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองมีขั้นตอนที่ต้องระมัดระวังเอาใจใส่ทุกขั้นตอน ดังนั้นงานผลิตเมล็ดพันธุ์ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ ดังนี้

1. มาตรฐานการตรวจสอบในแปลงปลูก

- 1.1 ถั่วเหลืองพันธุ์หนึ่ง ๆ จะต้องปลูกในพื้นที่ผืนเดียวกัน
- 1.2 พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองจะต้องปลูกในที่ ๆ ไม่เคยปลูกถั่วเหลืองพันธุ์อื่นมาก่อนในฤดูที่ผ่านมา
- 1.3 การปลูกถั่วเหลืองแต่ละพันธุ์จะต้องเว้นช่วงระหว่างแปลงไม่น้อยกว่า 3 เมตร
- 1.4 ทำการตรวจสอบแปลงปลูกอย่างน้อย 2 ครั้ง ครั้งแรกในระยะที่เริ่มออกดอก และครั้งที่

2 เมื่อใบเริ่มร่วง

- 1.5 เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแต่ละพันธุ์ที่ไม่ได้บรรจุในถุงและเย็บถุงอย่างดีจะต้องไม่เก็บในโรงเก็บเมล็ดพันธุ์เดียวกัน

2. มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการ

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในท้องปฏิบัติการ

รายการ		พันธุ์หลัก (%)	พันธุ์ขยาย (%)	พันธุ์จำหน่าย (%)
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์	(ต่ำสุด)	98	98	97
เมล็ดถั่วเหลืองพันธุ์อื่น ๆ	(สูงสุด)	0	0	20 เมล็ด ต่อ กก.
เมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่น ๆ	(สูงสุด)	0	0	0
สิ่งเจือปนอื่น ๆ	(สูงสุด)	2	2	3
วัชพืช	(สูงสุด)	0	0	0
ความงอก	(ต่ำสุด)	80	75	65
ความชื้น	(สูงสุด)	10	10	12

ที่มา: กรมวิชาการเกษตร (2564)

ข้อมูลศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี

สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564) กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มที่มีก่อตั้งขึ้นใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 จนถึงปัจจุบัน ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วแก่เกษตรกร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพันธุ์ดี ให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ใช้เอง เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ยังจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดี และเกษตรกรข้างเคียงหาซื้อเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชนได้ง่ายช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรได้ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกับจัดตั้งกลุ่มแล้ว จะได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี ได้แก่

1. การจัดเวทีวิเคราะห์ และจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์

การจัดเวทีวิเคราะห์ และจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ จัดในลักษณะเวทีสนทนากลุ่ม ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต วิเคราะห์การวิเคราะห์พื้นที่ กำหนดชนิดพันธุ์ที่

ผลิตให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการดำเนินงานแบบกระบวนการแบบมีส่วนร่วม คือ การที่เจ้าหน้าที่ได้เพิ่มบทบาทให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและการกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายด้าน ได้แก่ การตลาด สภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ชนิดของพันธุ์พืชที่ดำเนินการผลิต กำหนดช่วงเวลา ในการปลูกและการเก็บเกี่ยวให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี

2. การเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด

การเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด กิจกรรมเป็นลักษณะของการจัดประชุมเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดระหว่างเกษตรกรสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์กับผู้ปลูกฤดูแล้ง โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ใช้ และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน กำหนดชนิดพันธุ์ที่ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดและชุมชน แนวทางกระจายเมล็ดพันธุ์ วิธีการกระจายพันธุ์ การบริหารจัดการศูนย์เมล็ดพันธุ์ การตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ การสร้างเครือข่ายในการจัดการผลผลิต และวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดเมล็ดพันธุ์

3. การสำรวจ ติดตามแปลงปลูกแล้วเหลืองเมล็ดพันธุ์

การสำรวจ ติดตามแปลงปลูกแล้วเหลืองเมล็ดพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ตั้งคณะกรรมการการผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่ม เพื่อดูแลควบคุมการปฏิบัติงานของเกษตรกรสมาชิก ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

3.2 คณะกรรมการควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์และสมาชิกทุกคนร่วมกันกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน

3.3 การติดตามกำกับ ควบคุมการปฏิบัติงานของเกษตรกรให้เป็นไปตามแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดี ซึ่งดำเนินการโดยยึดหลักการป้องกันในการควบคุมคุณภาพ ดังนี้

- ติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพสูงตามต้องการ

- มีการป้องกันการเสื่อมพันธุ์และการเสื่อมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์

- มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ

- มีการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นฤดูเพื่อพัฒนาระบบการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 หากตรวจพบแหล่งใดต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากการระบาดของโรค แมลง วัชพืช หรือต้นพันธุ์ปนเกินมาตรฐาน คณะกรรมการต้องมีการเข้าตรวจยืนยันอีกครั้งว่าได้มีการปฏิบัติ แก้ไขแล้วจริง ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมแปลงขยายพันธุ์ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รุ่งทิพย์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบล ฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยในประเด็นของการมีส่วนร่วม พบว่า 1. การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยเกิดขึ้นจากการสำรวจ หาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และหาแนว ทางแก้ไขปัญหา ด้วยการรับสมัครสมาชิกกลุ่ม แล้วจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดทำร่างกฎกติกา ของกลุ่มความคิดเห็นร่วมกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ทำให้เกิด กลุ่ม และประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม 2. ปัญหาและอุปสรรค คือ การไม่พร้อมเพียงกัน ไม่แสดงความคิดเห็น ไม่แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกันในที่ประชุม ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ขาดความรู้เรื่องการตลาด ขาดผู้นำที่มีประสบการณ์ และขาดงบประมาณ 3. แนวทางการพัฒนา คือ หาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมกลุ่มกันซื้อปุ๋ยยา แลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดตั้งกฎ ข้อบังคับของกลุ่ม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ศึกษาดูงาน จัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน ส่งเสริม ความรู้ ด้านการตลาด และให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในทุก ๆ ด้าน

สมชาย และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถาม ได้ผลวิจัยในประเด็นของการบริหารจัดการว่าวิสาหกิจมีกฎระเบียบและข้อบังคับ ที่ชัดเจนโดยได้จดทะเบียนจัดตั้งแล้ว สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน มีบัญชี วิสาหกิจที่ถูกต้อง โดยระบบควบคุมทางการเงินอย่างง่าย สมาชิกมีผลประกอบการเพิ่มขึ้น การประกอบกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จะตั้งกลุ่มทุกข้อ และมีการประกอบกิจการอย่าง ต่อเนื่อง

นิศารัตน์ และพลดา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่ม ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร จำนวน 3 คน, สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวศรีนคร จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน โดยวิธีการคัดเลือก แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร, การสังเกตการณ์แบบไม่มี ส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อสรุปในประเด็นของการบริหารจัดการว่า

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร มีวิธีการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการจัดองค์การ 3. ด้านการพัฒนาองค์การ และ 4. ด้านการควบคุม โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2. ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย และ 3. ปัจจัยด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการมี 1 ปัจจัย ได้แก่ การขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ฐานันตร์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่การบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559 กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานในการไฟฟ้า ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 400 คน และผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้ข้อสรุปในประเด็นของการบริหารจัดการว่าอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานหรือหน่วยงานที่สังกัด ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศในรอบปี ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่การบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัย การบริหารงานแบบ 7S มีผลต่อความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ไปสู่การบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในการบริหารงานทางด้านยุทธศาสตร์กับความสำเร็จในการทำงานขององค์กร (Strategy) กับความสำเร็จในการบริหารงานมีความสัมพันธ์ในระดับสูง เนื่องจากผู้บริหารได้มีการประชุมปรึกษาในการจัดทำแผนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กับที่ปรึกษาจากหน่วยงานภายนอก จึงเป็นกลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) กับความสำเร็จในการบริหารงาน มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง เนื่องจากมีการแบ่งงานและจัดโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ด้านระบบการปฏิบัติงาน (System) กับความสำเร็จในการบริหารงานมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก เนื่องจากผู้บริหารจะกำกับดูแลการปฏิบัติงานโดยให้หัวหน้าแผนกออกคำสั่งให้ผู้ปฏิบัติการทำงาน และมีการควบคุม กำกับ ติดตามการทำงานโดยใช้ระบบการตรวจสอบผลงานต่าง ๆ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาทำการควบคุมปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและครบถ้วนมากที่สุด ด้านบุคลากร (Staff) กับความสำเร็จ มีความสัมพันธ์ในระดับที่สูงมาก เพราะได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการควบคุมการทำงานของผู้ปฏิบัติงานทุกคน จึงทำให้มีการปฏิบัติงาน อย่างเคร่งครัด ด้านการเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill) กับความสำเร็จ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก เพราะช่วงแรกที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับฝึกอบรมเพิ่มเติมได้มีการทำระบบการบริหารความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Style)

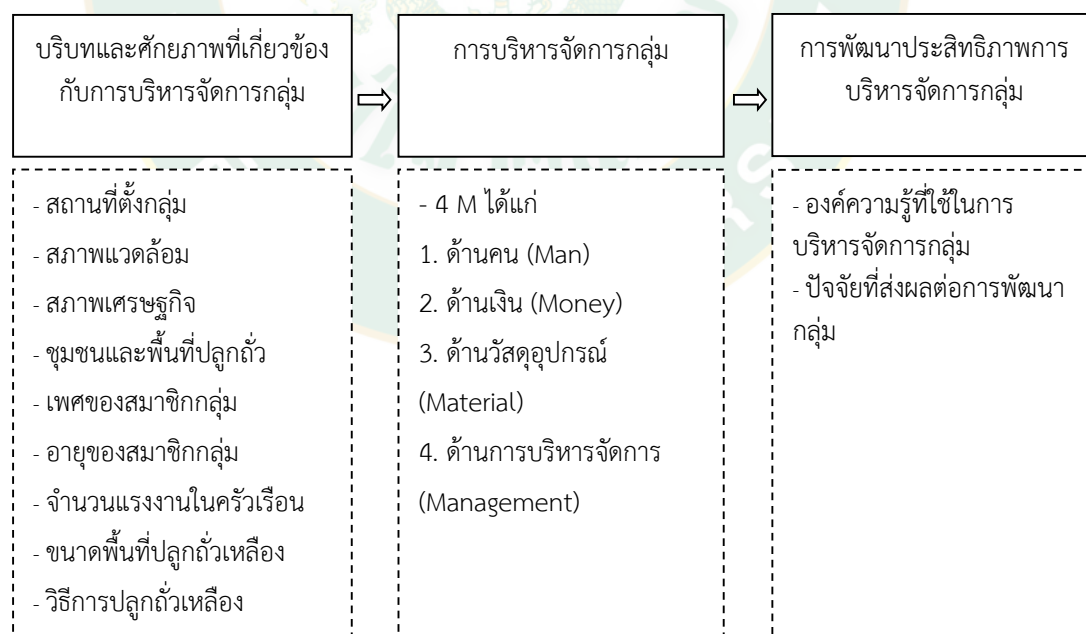
ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูง เป็นเพราะภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทุกคน ที่รับฟังและร่วมกันแก้ปัญหาผนวกกับการมีทัศนคติที่ดี ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจ ในการทำงาน ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) กับความสำเร็จในการบริหารงานมีระดับความสัมพันธ์สูง เพราะหัวหน้าแผนกต่าง ๆ มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน ก่อให้เกิดการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีค่านิยมร่วมในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

ปิ่นทारी (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการทำงานสูง : กรณีศึกษาธนาคารยูโอบี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานในระดับทั่วไป จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ได้ผลการศึกษาในประเด็นของการบริหารจัดการกลุ่มสรุปได้ว่าเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน มีผลอย่างมากต่อศักยภาพการพัฒนาองค์กรในเรื่องของระดับการศึกษา และสถานภาพไม่พบความแตกต่าง เนื่องจากเป็นการวิจัยเฉพาะบางกลุ่มประชากรเท่านั้น ส่วนการบริหารงานแบบ 7S ได้แก่ ปัจจัยด้านค่านิยมร่วม ปัจจัยด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ด้านทักษะความสามารถ ด้านระบบด้านโครงสร้าง มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการทำงานตามลำดับ สำหรับปัจจัยด้านบุคลากรและด้านรูปแบบการบริหาร พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการทำงานสูง แต่อย่างไรก็ตาม 2 ปัจจัยหลังนี้ ควรพัฒนาควบคู่ไปด้วยกับทั้ง 5 ปัจจัย

ประสิทธิ์ และปิยาภรณ์ (2555) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองขามตำบลหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองขาม จำนวน 17 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการประชุมระดมสมอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย ได้ข้อสรุปว่า ในประเด็นของการบริหารจัดการกลุ่มว่า 1. ด้านการบริหารจัดการสมาชิกกลุ่ม พบว่ามีการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ เนื่องจากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่ม การแบ่งงานและ การวางแผนในกลุ่มไม่ชัดเจน 2. ด้านการบริหารจัดการเงินทุน พบว่ามีการแบ่งเงินงบประมาณให้สมาชิกดำเนินการกันเอง ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในเรื่องของเงินทุน 3. ด้าน การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ เพราะว่าสมาชิกในกลุ่มต่างจัดสรรหาวัสดุอุปกรณ์ดำเนินการด้วยตัวเอง ทำให้ต้องซื้อในราคาที่สูงหรือเกิดการซ้ำซ้อนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ รวมไปถึงการได้มาซึ่งอุปกรณ์ที่ไม่มีคุณภาพ 4. การบริหารจัดการ เพราะว่ากรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องของการดำเนินงานกลุ่ม เนื่องจากไม่ได้มีการวางแผนตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบในระบบการทำงานให้มีความเหมาะสม

โอกาส และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงและการตลาดโคเนื้อ กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 632 ราย กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดตั้งชมรมโคเนื้อจังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาดูงาน การประกวดโคเนื้อ การอบรมถ่ายทอดความรู้จากงานวิจัย และการขายโคขุนให้กับสหกรณ์โคเนื้อ พบว่า การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรวมถึงการตลาดมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้มูลค่าโคเนื้อเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จำนวนโคลูกผสมพันธุ์ยุโรปในฟาร์มเกษตรกรมีมากกว่าร้อยละ 80 และลดต้นทุนอาหารที่ใช้เลี้ยงได้ร้อยละ 35 โคเนื้อที่มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้น เนื้อโคของเกษตรกรมีมูลค่าสูงขึ้นร้อยละ 40 เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองและกลุ่มได้มากขึ้น มีการนำองค์ความรู้มาขยายผล เพื่อนำเสนอการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกรโคเนื้อศรีวิชัย มีกิจกรรมต่อเนื่องจากงบประมาณเสริมศักยภาพกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ในปี พ.ศ. 2556, 2557 และ 2559 และบรรจุหัวข้อในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 หน้า 177 ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้มีความยั่งยืนในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผน ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่คือ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านพีเหนือ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. คณะกรรมการและสมาชิกในศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่บ้านพีเหนือ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้

- 1) ประธาน 1 คน
- 2) รองประธาน 1 คน
- 3) เลขานุการ 1 คน
- 4) เภรัณญิก 2 คน
- 5) คณะกรรมการ 3 คน
- 6) สมาชิก 12 คน

2. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 1 คน

เครื่องมือในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interview Form) โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลบริบทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่ม
2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการจัดเวทีเสวนาอย่างมีส่วนร่วมกับสมาชิกกลุ่มศูนย์แม่ลัดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เพื่อใช้วิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม
3. การฝึกอบรม (Training) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์แม่ลัดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่
4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) เป็นการติดตามประเมินผลการฝึกอบรมของสมาชิกกลุ่มศูนย์แม่ลัดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการการบริหารจัดการกลุ่ม

การรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์เพื่อประกอบเข้าในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) หรือข้อมูลมือหนึ่ง เป็นข้อมูลที่นักวิจัยเก็บมาจากแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) หรือข้อมูลมือสอง เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ บทความ วารสาร งานวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทกลุ่มของกลุ่มศูนย์แม่ลัดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นการสังเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์แม่ลัดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และความถี่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง
ชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน
การเปรียบเทียบด้วยสถิติ t-test และสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และความถี่

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล จากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 20 คน และได้แบ่งผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ตอนที่ 2 ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ตอนที่ 3 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ตอนที่ 1 บริบทของกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

จากการรวบรวมศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิบริบทของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วย บริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม โครงสร้างและการบริหารกลุ่ม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนซึ่งมีพื้นที่อยู่ในตำบลบ้านพี คือกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษบริบทของชุมชน เพื่อมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริบทชุมชน

1.1 ด้านกายภาพ

1.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลบ้านพี เป็นเทือกเขาสูง สลับซับซ้อน มีที่ราบน้อยโดยที่ราบจะอยู่บริเวณเชิงเขาและบริเวณริมฝั่งลำน้ำ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอบ้านหลวง ประมาณ

4 กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดน่าน ประมาณ 45 กิโลเมตร ตำบลบ้านพื้มีพื้นที่ทั้งหมด 84,375 ไร่คิดเป็นร้อยละ 39.92 ของพื้นที่อำเภอบ้านหลวง มีอาณาเขตติดต่อกับ ทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลสะเนี่ยน อำเภอเมืองน่านจังหวัดน่าน ทิศใต้ติดต่อกับตำบลสวด ตำบลป่าคาหลวง อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่านทิศตะวันตกติดต่อกับ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

1.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลบ้านพื้ มีภูมิประเทศส่วนใหญ่ เป็นภูเขาสูงชัน ดังนั้น ในฤดูร้อนจึงมีอากาศ ร้อนจัดและในฤดูหนาวก็มีอากาศหนาวจัด อำเภอบ้านหลวง แบ่งฤดูกาลได้ 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในเดือน เมษายน
- 2) ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฝนตกชุกในเดือนกรกฎาคม
- 3) ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ หนาวจัดในเดือน มกราคม

1.1.3 การปกครอง

ตำบลบ้านพื้ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่

ตารางที่ 2 เขตการปกครองตำบลบ้านพื้ 5 หมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ผู้ชุมชน	ตำแหน่ง
หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์	นายประสดี น้าพื้	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1
หมู่ที่ 2 บ้านพื้ใต้	นายอุดม อุดคำอ้าย	กำนันตำบลบ้านพื้
หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม	นางมุกดา ศักดาศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3
หมู่ที่ 4 บ้านพื้เหนือ	นายวิเชียร คนอยู่	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
หมู่ที่ 5 บ้านพื้กลาง	นายวีระ สุขยั้ง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5

1.1.4 ประชากร

จำนวนประชากรตำบลบ้านพื้ทั้งหมด 809 ครัวเรือน จำนวน 2,458 คน แยกเป็นชาย 1,242 คน หญิง 1,216 คน

ตารางที่ 3 ประชากรตำบลบ้านพี

หมู่ที่ /ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	รวมจำนวน ประชากร (คน)	จำนวนประชากร	
			เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)
หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์	160	464	238	226
หมู่ที่ 2 บ้านพีใต้	202	578	286	292
หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม	67	227	119	108
หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ	252	803	408	395
หมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง	128	386	191	195
รวม	809	2,458	1,242	1,216

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภอบ้านหลวง เดือน พฤษภาคม 2564

1.2 ด้านทรัพยากร

1.2.1 ทรัพยากรดิน

ตำบลบ้านพี มีลักษณะของดิน 2 แบบ ได้แก่ พื้นที่ที่ราบดินมีลักษณะร่วนปนทรายแบ่งหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแบ่ง และในพื้นที่เนินเขาหรือพื้นที่ลาดชันดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือเป็นดินเหนียว

1.2.2 ทรัพยากรน้ำ

ตำบลบ้านพี เนื่องจากเป็นพื้นที่สูงจำเป็นต้องก่อกำเนิดของลำน้ำหลายสายล้นแล้วแต่ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตำบลบ้านพีและพื้นที่ข้างเคียงที่สำคัญ ประกอบด้วย

- 1) ห้วยพริกน้อย พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ
- 2) ห้วยพริกหลวง พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ
- 3) ห้วยตุน พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ
- 4) ลำน้ำพี พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีใต้ หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง
- 5) ห้วยแม่ซุก พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีใต้ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง

- 6) ห้วยปูปิด พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง
- 7) ห้วยไร่ พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง
- 8) ห้วยค่า พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง
- 9) ห้วยปาน้อย พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง
- 10) ห้วยโป่งนก พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์
- 11) ลำน้ำห้วยติ่ม พื้นที่ใช้น้ำ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม

1.2.3 ทรัพยากรป่าไม้

ตำบลบ้านพี มีพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขาสูง ทำให้ในพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้ต้นน้ำเป็นป่าที่มีอุดมสมบูรณ์สูงเป็นป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ไม้มะค่าโมงไม้ประดู่ ไม้ตะเคียน ไม้ยาง ไม้เต็งและ ไม้รัง จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลบ้านพีมีการขึ้นทะเบียนป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ เขต 3 จังหวัดแพร่ รายละเอียดดังนี้

- 1) หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าชุมชน 5 แห่ง และป่าอนุรักษ์ 1 แห่ง ได้แก่
- 1.1) ป่าชุมชนห้วยปู่แก้ว พื้นที่ 120 ไร่
 - 1.2) ป่าชุมชนห้วยปู่เชียง 1 พื้นที่ 17 ไร่
 - 1.3) ป่าชุมชนห้วยปู่เชียง 2 พื้นที่ 13 ไร่
 - 1.4) ป่าชุมชนห้วยจะนา พื้นที่ 70 ไร่
 - 1.5) ป่าอนุรักษ์วังถ้ำ พื้นที่ 64 ไร่
- 2) หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ มีพื้นที่ป่าชุมชน 1 แห่ง ได้แก่
- 2.1) ป่าชุมชนบ้านพีได้ พื้นที่ 2,085 ไร่
- 3) หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม มีพื้นที่ป่าชุมชน 2 แห่ง ได้แก่
- 3.1) ป่าชุมชนห้วยติ่ม พื้นที่ 96 ไร่
 - 3.2) ป่าชุมชนม่อนหน้าไห้ พื้นที่ 3,895 ไร่
- 4) หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ มีพื้นที่ป่าชุมชน 1 แห่ง ได้แก่
- 4.1) ป่าชุมชนบ้านพีเหนือ แปลงที่ 1 พื้นที่ 343 ไร่
 - 4.2) ป่าชุมชนบ้านพีเหนือ แปลงที่ 2 พื้นที่ 150 ไร่

- 5) หมู่ที่ 5 บ้านพักกลาง มีพื้นที่ป่าชุมชน 4 แห่ง ได้แก่
 - 5.1) ป่าชุมชนสันห้วยปู่แก้ว พื้นที่ 209 ไร่
 - 5.2) ป่าชุมชนสันแม่ซูกใต้ พื้นที่ 66 ไร่
 - 5.3) ป่าชุมชนสันบวกหมาโน พื้นที่ 110 ไร่
 - 5.4) ป่าชุมชนสันดอยโดนกิวข้าวหลาม พื้นที่ 3,309 ไร่

กฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

ข้อที่ 1 ห้ามบุคคลหรือกลุ่มคนนอกพื้นที่เข้าพื้นที่ในเขตพื้นที่ป่าชุมชนตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ถึง 30 เมษายนของทุกปีเป็นระยะเวลา 90 วัน

ข้อที่ 2 การลักลอบเข้าพื้นที่ป่าเพื่อล่าสัตว์ ตัดไม้ป่าแปรรูปไม้หรือหาของป่าในช่วง 90 วันดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินการตามมาตรการตามที่คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนกำหนดดังนี้

- 2.1 ยึดของกลางทั้งหมด
- 2.2 ปรับตั้งแต่ 2,000 ถึง 20,000 บาท
- 2.3 ส่งตัวเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย

ข้อที่ 3 ห้ามมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเผาป่าหรือเข้าไปกระทำการใดๆในเขตป่าในเขตป่าชุมชนโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีเหตุอันควรทราษฏรรายใดมีความประสงค์จะเข้าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อดำเนินการกิจการใดๆที่ไม่ขัดต่อกฎหมายป่าชุมชนต้องแสดงตนต่อคณะกรรมการป่าชุมชนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่และแจ้งเหตุผลความจำเป็นเวลาเข้าและออกและจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อที่ 4 ห้ามทำความเสียหายแก่หลักเขตหรือเคลื่อนย้ายหลักเขตในพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด

ข้อที่ 5 ห้ามมิให้ล้มต้นไม้หรือกระทำการใดที่ทำให้ต้นไม้ไม่สามารถเติบโตต่อไปได้โดยไม่ได้รับอนุญาตและห้ามจุดไฟในพื้นที่ป่าหรือการกระทำใดที่อาจก่อให้เกิดไฟป่าในพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด

ข้อที่ 6 ห้ามมิให้ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างใดในพื้นที่ป่าชุมชนเว้นแต่เป็นการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนในการดูแลรักษาป่าชุมชนบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชนส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ป่าชุมชนเช่นการสร้างหอดูไฟฟ้าฝ่ายชลอหน้าที่พักลาดตระเวนหรือศาลาเรียนรู้โดยสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวต้องมีลักษณะกลมกลืนกับสภาพสิ่งแวดล้อมไม่เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติเดิมและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดแล้ว

ข้อที่ 7 เมื่อพบเหตุการณ์กระทำผิดกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชนให้แจ้งคณะกรรมการป่าชุมชนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

1.2.4 ระบบสาธารณสุขปศุภคชนพื้นฐำน

ตำบลบ้านพื้มีระบบสาธารณสุขปศุภคชนพื้นฐำน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองท้องถิ่นดังนี้

1) การศึกษา

ตำบลบ้านพื้ มีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพียง 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านพื้ใต้ พื้นที่ตั้งอยู่เขตบ้านพื้กลาง มีการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียน ณ วันที่ 18 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 จำนวน 106 คน นอกจากโรงเรียนประถมศึกษา พื้นที่ตำบลบ้านพื้ยังมีศูนย์การศึกษาอกระบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบ้านพื้ และโรงเรียนเพชรชราตำบลบ้านพื้ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง ได้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพื้

2) สาธารณสุข

ตำบลบ้านพื้มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านพื้ จำนวน 1 แห่งตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านพื้ใต้ และมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) จำนวน 5 แห่งกระจายอยู่ทั้ง 5 หมู่บ้านในตำบลบ้านพื้เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมในการจัดบริการสุขภาพเบื้องต้นแก่ประชาชนในหมู่บ้านดำเนินงานโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทำหน้าที่การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การเฝ้าระวัง คัดกรองสุขภาพ การส่งต่อผู้ป่วย การเผยแพร่ข่าวสารสาธารณสุข การให้คำแนะนำด้านสุขภาพ รวมถึงใช้เป็นสถานที่ทำงานของ อสม. ในการประชุม ปรึกษาหารือกับประชาชน ตำบลบ้านพื้ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอบ้านหลวงไม่มาก โดยระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ประชาชนสามารถเดินทางไปใช้บริการจากโรงพยาบาลประจำอำเภอขนาด 30 เตียง ได้อย่างสะดวก

3) ไฟฟ้า

ตำบลบ้านพื้ได้รับบริการจ่ายกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดพิจิตร ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2530 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน ครบทุกหลังคาเรือน

4) ประปา

ตำบลบ้านพื้ มีระบบประปาน้ำผิวดิน จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์หมู่ 2 บ้านพื้ใต้หมู่ 3 บ้านห้วยติ่ม และ หมู่ 5 บ้านพื้กลาง ยกเว้น หมู่ที่ 4 บ้านพื้เหนือใช้ระบบประปาภูเขา

5) โทรศัพท์

ปัจจุบันตำบลบ้านพื้มีสัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตทุกหมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ มีเฉพาะหน่วยงานราชการ และธุรกิจเอกชนบางแห่งในพื้นที่เท่านั้นที่ใช้โทรศัพท์แบบตั้งโต๊ะ แต่ยังมีพื้นที่ทางการเกษตรที่อยู่ห่างไกลบนภูเขาที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต

6) การขนส่งพัสดุ

ตำบลบ้านพื้มีไปรษณีย์เอกชน 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านพื้ใต้ ดำเนินการโดยนางศีกานต์ วงศ์ไชยา ทำหน้าที่ รับและส่งพัสดุภายในตำบลบ้านพื้ทั้ง 5 หมู่บ้าน การรับส่งพัสดุต่าง ๆ สะดวก นอกจากนี้แล้วประชาชนตำบลบ้านพื้ สามารถเดินทางระยะทางเพียงประมาณ 5 กิโลเมตรมาใช้บริการขนส่งเอกชน ที่ตัวอำเภอบ้านหลวง อีก 2 บริษัทขนส่ง ได้แก่ เจแอนที (J&T) และ แฟลชเอ็กซ์เพรส (Flash Express)

1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประชาชนชาวบ้านพื้ เป็นคนพื้นเมืองล้านนา การก่อตั้งบ้านเรือนมีตำนานตั้งแต่สมัยที่เจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่ต้องการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับนครน่าน ดังนั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่จึงได้ถวายช้างเผือกแก่เจ้าผู้ครองนครน่าน โดยให้เจ้าผู้ครองนครน่านเสด็จไปรับช้างเผือกที่นครเชียงใหม่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในสมัยก่อนเป็นป่าดงดิบและภูเขาสูงชัน การเดินทางเป็นการเดินเท้าหรืออาศัยช้าง ม้า วัว ต่าง ๆ เป็นพาหนะ เจ้าผู้ครองนครน่าน และข้าราชการบริพารออกเดินทางไปทางทิศตะวันตกของจังหวัดน่าน หลังจากเสด็จถึงนครเชียงใหม่และได้รับถวายช้างเผือกก็เสด็จกลับนครน่าน การเดินทางกลับนครน่าน เจ้าผู้ครองนครน่านและข้าราชการบริพาร ได้ผ่านการเดินทางอันทุรกันดารเป็นระยะเวลาแรมเดือน และได้อยู่ประทับแรมเป็นระยะ ในช่วงหนึ่งที่ได้หยุดพักประทับแรมเป็นเวลานานกว่าที่อื่น ๆ คณะข้าราชการได้ปลดสัมภาระต่าง ๆ จากช้าง ม้า และวัวต่าง ๆ วางไว้ ณ บริเวณที่พัก (ภาษาพื้นเมืองเหนือ เรียกว่า “ปง” แปลว่า “วาง”) ต่อมาสถานที่ดังกล่าวจึงมีชื่อเรียกว่า “ปง” ปัจจุบันคือ อำเภอปง จังหวัดพะเยา จากนั้นผู้ครองนครน่านและคณะข้าราชการได้ออกเดินทางต่อ ระหว่างการเดินทางได้มีการขับร้องเพลงมาตลอดและขณะที่เดินทาง มาถึงบริเวณเชิงเขาแห่งหนึ่ง เจ้าผู้ครองนครน่านและคณะข้าราชการเกิดความท้อแท้ใจในการเดินทาง จึงทำให้ความสนุกสนานหมดไป ซึ่งบริเวณก่อนถึงเชิงเขาดังกล่าวในปัจจุบันก็คือ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา จนกระทั่งการเดินทางข้ามเนินเขาและได้พักแรมในที่บริเวณที่แห่งหนึ่ง พร้อมได้ปรึกษาหารือกับ คณะข้าราชการ เพื่อทำพิธีสมโภชช้างเผือกที่ได้รับจากเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ในพิธีสมโภชได้มีการนิมนต์พระสงฆ์มารับบิณฑบาตและเจริญพระพุทธมนต์ และราษฎรที่มาร่วมพิธีสมโภชช้างเผือกครั้งนี้ ได้นำข้าวปลาอาหารและเครื่องไทยทานต่าง ๆ มาถวายแต่พระสงฆ์เป็นจำนวนมาก

จนพอกพูนล้นบาตรของพระสงฆ์ซึ่งภาษาพื้นเมืองเหนือ เรียกว่า “สวด” แปลว่า “พอกพูน ล้น หรือ มูน” จึงเรียกสถานที่ประกอบพิธีว่า “สวด” ปัจจุบันคือสถานที่ตั้งอำเภอบ้านหลวงอำเภอบ้านหลวงแต่เดิมเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดเชียงราย ซึ่งในปัจจุบัน เขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดเชียงราย คือ อำเภอปง จังหวัดพะเยา ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้มีการแบ่งพื้นที่และพื้นที่อำเภอบ้านหลวง ปัจจุบันนี้ได้ถูกโอนให้มาขึ้นอยู่กับอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน แต่มีฐานะเป็นตำบล เรียกว่า ตำบลสวด เท่านั้น จนกระทั่งวันที่ 12 มกราคม 2516 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย พระบาทสมเด็จพระประเมณฑรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เยี่ยมเยือนราษฎรตำบลสวดเป็นครั้งแรกได้มีพระราชดำริเห็นสมควรยกฐานะตำบลสวด ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ เนื่องจากสภาพพื้นที่ภูเขาสูงชัน การคมนาคมระหว่างตำบลสวดกับอำเภอเมืองน่าน เป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น นายสุกิจ จุลละนันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ขณะนั้น ได้กราบบังคมทูลถึงการยกฐานะตำบลสวดขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ โดยใช้ชื่อว่า “กิ่งอำเภอบ้านหลวง” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเห็นชอบด้วย จึงทรงรับสั่งให้รับดำเนินการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอจังหวัดน่าน จึงได้ดำเนินการทำเรื่องเสนอกระทรวงมหาดไทย เพื่อประกาศยกฐานะตำบลสวดขึ้นเป็นกิ่งอำเภอบ้านหลวง ซึ่งต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 28 เมษายน 2518 แบ่งท้องที่อำเภอเมืองน่าน ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเรียกว่า “กิ่งอำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน” มีเขตการปกครองรวมเพียง 3 ตำบล คือ ตำบลสวด ตำบลป่าคาหลวง และตำบลบ้านฟ้า ที่ว่าการกิ่งอำเภอตั้งอยู่ในเขตตำบลป่าคาหลวง หมู่ที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 15 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ต่อมา วันที่ 4 พฤศจิกายน 2536 ได้รับการยกฐานะจาก “กิ่งอำเภอบ้านหลวง” ขึ้นเป็น “อำเภอบ้านหลวง” จนถึงปัจจุบัน

ตำบลบ้านฟ้า หลังจากวันที่ 15 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2518 ที่ได้มีการยกฐานะตำบลสวด อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นกิ่งอำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีเขตการปกครองรวมเพียง 3 ตำบล คือ ตำบลสวด ตำบลป่าคาหลวง และตำบลบ้านฟ้า ในวันที่ 20 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2523 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนแปลงเขตตำบล โดยตั้งตำบลบ้านฟ้าเพิ่มขึ้นอีก 1 ตำบล รวมเขตการปกครอง 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวด 8 หมู่บ้าน ตำบลป่าคาหลวง 5 หมู่บ้าน ตำบลบ้านฟ้า 8 หมู่บ้าน และตำบลบ้านฟ้า 4 หมู่บ้าน ต่อมาในวันที่ 1 เดือนเมษายน พ.ศ. 2539 อำเภอบ้านหลวงได้รับการประกาศจัดตั้งหมู่บ้านเพิ่มเติมขึ้นอีก 1 หมู่บ้าน โดยให้แยกบ้านฟ้าได้ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านฟ้า ออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านฟ้าใต้ หมู่ที่ 2 และบ้านฟ้ากลาง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านฟ้า จึงมี 5 หมู่บ้าน และรวมกับเขตการปกครองอำเภอบ้านหลวงทั้งหมด 4 ตำบล 26 หมู่บ้าน จนถึงปัจจุบัน

1.3.1 ความเชื่อ

ตารางที่ 4 ความเชื่อของประชาชนตำบลบ้านพิ

ที่	สิ่งที่นับถือ	ความเชื่อ	อิทธิพลต่อชุมชน
1	หอเจ้าหลวงหมวกคำ	ช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านชุมชนและบ้านผีเรือน	เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ
2	การนับถือผีบรรพบุรุษ	การนับถือผีบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า มีชีวิตอยู่ดีมีสุข และปราศจากโรคภัยอันตรายต่างๆ	เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและอยู่ในกฎจารีตประเพณี
3	การสืบชะตาบ้านประจำปี	เป็นการปัดเป่าทุกข์โศกโรคภัยสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายทั้งปวงออกจากหมู่บ้านหรือชุมชน	ทำให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนอยู่ดีมีสุขและมีสติในการดำรงชีพ
4	การทำพิธีเบิกบ้านประจำปี	เชื่อกันว่าหากทำพิธีแล้วจะสามารถขับไล่สิ่งที่เป็นอัปมงคลทั้งหลายออกจากตนเองหมู่บ้านหรือชุมชน	ทำให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนอยู่ดีมีสุขมีชีวิตจิตใจในการประกอบอาชีพและมีสติในการดำรงชีพ
5	พิธีสู่ขวัญ	เป็นการเรียกขวัญและกำลังใจเมื่อมีคนเจ็บป่วยไม่สบายกายใจ ดังนั้นจึงต้องทำพิธีสู่ขวัญ (เรียกขวัญ)	ได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายจารีตประเพณีที่สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตในเรื่องของการไม่ทำผิด ข้อห้ามต่างๆ ที่ตั้งกันไว้ในหมู่บ้านหรือชุมชน ถ้าบุคคลนั้นฝ่าฝืนทำผิดข้อห้ามบุคคลนั้นจะเกิดอาการคนเจ็บป่วยไม่สบายกายใจ
6	พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่	จะทำให้การทำมาหากินมีความอุดมสมบูรณ์ มีโชค มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะถ้าหากบ้านหรือที่อยู่อาศัยไม่ทำบุญก่อนขึ้นไปอยู่อาศัยเชื่อว่าสิ่งอัปมงคลจะเข้าไปอยู่	ประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้านมีความสามัคคี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชนหรือหมู่บ้านในการเตรียมงานเพื่อประกอบพิธีกรรม
7	เจ้าหลวง	การเจ็บไข้ได้ป่วย ความเป็นอยู่	เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน
8	หมอสม	เจ้าที่ประจำหมู่บ้านบ้านห้วยติ่ม	เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน
9	เจ้าอ่าง	การขอน้ำ รักษาอ่างไม่ให้มีความแห้งแล้ง	เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ที่	สิ่งที่นับถือ	ความเชื่อ	อิทธิพลต่อชุมชน
10	เจ้าหลวงคำแดง	การบนบานให้ได้ผลตามที่มุ่งหวัง	เกิดความสบายใจของคนในชุมชน
11	เจ้าต้นเมือง	การบนบานให้ได้ผลตามที่มุ่งหวัง	เกิดความสบายใจของคนในชุมชน
12	ศาลเจ้าพ่อพญาแก้ว	ปกปักรักษาคุ้มครองให้ชาวบ้านอยู่ เย็นเป็นสุข	ชุมชนมีที่พึ่งทางจิตใจ
13	ผีบรรพบุรุษ(ผีเฮือน)	ปกปักรักษาแคล้วคลาดปลอดภัย	สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ลูกหลานมีความ กตัญญูต่อบรรพ บุรุษ
14	ส่งเคราะห์ สู่วัด และ บูชาเทียน	ส่งเสริมพลังใจให้เข้มแข็ง มีสติ ไม่ ประมาท	เป็นที่พึ่งทางจิตใจ

1.3.2 ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชาชนตำบลบ้านพิส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อท้องถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรมจึงเกี่ยวข้องกับ 2 สิ่งนี้ ประเพณีที่สำคัญแบ่งตามช่วงเดือน ได้แก่ ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ จะจัดขึ้นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี ประเพณีงานสลากขมภูบ้านพิเหนือ จัดขึ้นช่วงเดือนกันยายนของทุกปี และช่วงเดือนตุลาคมของทุกปีจะมีประเพณี งานตักบาตรเทโวโรหณะวัดพิไต้และกิจกรรมไหว้สาเจ้าต้นเมืองบ้านพิเหนือ

1.4 ด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจภายในตำบลบ้านพิขับเคลื่อนด้วยระบบเกษตรกรรม อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักของประชาชนตำบลบ้านพิตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้บริโภคภายในพื้นที่ อาทิ ข้าวซึ่งเป็นพืชหลัก นอกจากจะเพาะปลูกในพื้นที่ราบลุ่มในนาแล้ว ปริมาณความต้องการบริโภคพื้นที่ยังไม่เพียงพอจึงมีการปลูกข้าวในพื้นที่ไร่เสริม มีการสร้างคอกหรือเล้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ตามบ้านเรือน เพื่อไว้บริโภค เช่น ไก่พันธุ์พื้นเมือง หมู ส่วนวัว จะเลี้ยงแบบปล่อย โดยการที่เกษตรกรจูงหรือนำพาเข้าไปผูกเชือกหรือปล่อยเป็นฝูงในพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นที่โล่ง หรือเข้าไปปล่อยในพื้นที่ป่า เป็นต้น การประมง เดิมทีเป็นเพียงแค่การหาสัตว์น้ำตามลำห้วยและท้องนา ด้วยอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ ที่ชาวบ้านทำขึ้นมาไว้ใช้เอง เช่น สะวง สุ่ม ไซตักปลา ตุ่มตักปลาไหล ข้อง แห่ เบ็ดตักปลาไม้ไผ่ เป็นต้น เพื่อนำสัตว์น้ำต่าง ๆ มาบริโภคในครัวเรือน หากเหลือจึงจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ข้างเคียงอาจเป็นการเดินสอบถามตามหลังคาเรือนต่าง ๆ ว่าสนใจซื้อหรือไม่ หรือ

นำไปขายต่อให้กับแม่ค้าในชุมชน ราคาขายกำหนดตามความพึงพอใจระหว่างคนขายกับคนซื้อ เป็นรายได้เล็กน้อย ไม่ถือเป็นรายได้หลักเหมือนกับการปลูกพืช

การเปลี่ยนแปลงวิถีทางการเกษตรได้ปรับเปลี่ยนไปตามเวลา เนื่องจากการส่งเสริมของ หน่วยงานราชการ การเข้ามาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน และ บริษัทปล่อยเงินกู้เอกชน กระแสโลกาภิวัตน์จากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลกับการดำรงชีวิต ค่านิยม เรื่องคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น โทรศัพท์ ตู้เย็น โทรศัพทมือถือ เป็นต้น ที่ต้องดีขึ้นหรือทัดเทียมกับคนในเมือง ค่านิยมเรื่องคุณภาพชีวิตของบุตรหลานด้านการศึกษาที่ต้อง สูงขึ้น ปัจจัยเหล่านี้เองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรม จากการผลิต เพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพภายในครัวเรือน ไปสู่การผลิตจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้มาตอบสนอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น การเกษตรแบบดั้งเดิมจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ มีการนำเครื่องจักรกลทางการเกษตร การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เข้ามาใช้ในพื้นที่ เพื่อความสะดวกและได้ปริมาณงานที่มากกว่าในเวลาอันสั้น แม้ผลผลิตและ ตอบแทนจะได้อีกมากขึ้น แต่ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยก็เพิ่มขึ้นตาม แน่นนอนว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ยังส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบสังคมกับวิถีการดำรงชีวิตของ เกษตรกรตำบลบ้านพิ้วด้วย นอกจากนี้อาชีพด้านการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังมีรูปแบบ การประกอบอาชีพที่เกิดขึ้นในชุมชนอีก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 อาชีพด้านการเกษตร

ตำบลบ้านพิ้ว มีพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอ บ้านหลวง (ตัดยอด ณ วันที่ 30 ก.ย. 63) จำนวน 619 ครัวเรือนพื้นที่ทั้งหมด 15,969.25 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยางพารา ถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน มะขามหวาน มะขาม เปรี้ยวฝักโต ลำไย ลิ้นจี่ และไม้สัก โดย ปี 2563 ตำบลบ้านพิ้วมีพื้นที่ขึ้นทะเบียนปลูกพืชดังกล่าว ดังนี้

ตารางที่ 5 พื้นที่ขึ้นทะเบียนปลูกพืชของเกษตรกรตำบลบ้านพิง ปี 2563

ลำดับ	หมู่บ้าน	ข้าว		ข้าวโพด		ยางพารา		ถั่วเหลือง		ปาล์มน้ำมัน	
		ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)
1	หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์	70	206	103	2,076	87	1,009	33	112	2	12
2	หมู่ที่ 2 บ้านพิงใต้	318	1,070	105	1,027	85	615	111	381	11	57
3	หมู่ที่ 3 บ้านหัวยดิม	55	235	40	526	34	294	12	36	0	0
4	หมู่ที่ 4 บ้านพิงเหนือ	112	376	104	1,887	121	1,914	31	113	18	62
5	หมู่ที่ 5 บ้านพิงกลาง	58	172	87	1,746	47	518	5	6	8	26
	รวม	613	2,059	439	7,262	374	4,350	192	649	39	158

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับ	หมู่บ้าน	มะขามหวาน		มะขามแปรรูปฝักโต		ลำไย		ลิ้นจี่		ไม้สัก	
		ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ (ไร่)
1	หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์	35	231	1	4	17	59	0	0	35	180
2	หมู่ที่ 2 บ้านพี่ได้	42	233	3	11	24	74	2	2	60	283
3	หมู่ที่ 3 บ้านห้วยต้ม	14	76	4	17	10	18	0	0	16	83
4	หมู่ที่ 4 บ้านพี่เหนือ	26	127	11	47	18	83	3	8	41	159
5	หมู่ที่ 5 บ้านพี่กลาง	18	99	3	16	14	59	1	2	19	123
รวม		135	766	22	95	83	293	6	12	171	829

ที่มา: ข้อมูลจากการส่งเสริมการเกษตร ปี 2564

1.4.2 อาชีพด้านการปลูกล้วยและการประมง

ตำบลบ้านพิ์ปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงสัตว์และการประมงขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นเพียงการเลี้ยงไว้บริโภคเองในครัวเรือนที่พบมาก ได้แก่ ไก่พื้นเมือง มีเกือบทุกหลังคาเรือน และพบเกษตรกรบางคนที่ยังเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาชีพเสริมไว้จำหน่าย ได้แก่ ไก่พื้นเมือง หมู และวัว จะสร้างเล้าและคอกในบริเวณพื้นที่ไร่ นา หรือสวน ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้ส่งกลิ่นมูลสัตว์เหล่านี้รบกวนชาวบ้านในชุมชน

ส่วนการประมง ในเขตตำบลบ้านพิ์ นอกจากการหาสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติหรืออ่างเก็บน้ำสาธารณะแล้ว ชาวบ้านจะหาพันธุ์ปลามาปล่อยเลี้ยงในสระเก็บน้ำของตัวเอง โดยการจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่มาปล่อย ชื่อพันธุ์ปลาน้ำจืดจากรถเร่ขายลูกปลาพันธุ์ปลากี่เป็นที่นิยมมาก เนื่องจากอำเภอบ้านหลวงไม่มีร้านจำหน่ายลูกปลาพันธุ์ และได้รับการสนับสนุนจากการเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานราชการที่มีการสนับสนุนพันธุ์ปลาน้ำจืด

1.4.3 อาชีพรับจ้าง

ตำบลบ้านพิ์อาชีพรับจ้างมีลักษณะงานเป็นการรับจ้างเกี่ยวกับงานเกษตร ในพื้นที่โดยคนในพื้นที่เอง หมายความว่าคนที่ทำอาชีพรับจ้างส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านพิ์ จะรับงานเมื่อว่างเว้นจากการทำงานในไร่นาของตน อาจเป็นเพื่อนบ้าน คนในหมู่บ้าน หรือคนหมู่บ้านอื่น ติดต่อกับแบบง่าย ๆ โดยคนจ้างงานจะไปสอบถาม หรือโทรศัพท์ไปถามคนที่รับงานว่าสะดวกรับงานหรือไม่ การจ้างงานในลักษณะนี้อาจเกิดจากการที่เกษตรกรบางคนไม่มีเครื่องจักรกลไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น การไถไร่-นา เกษตรกรจะจ้างเกษตรกรคนอื่นที่มีรถแทรกเตอร์หรือรถไถนาเดินตามการจ้างงานชนิดนี้ส่วนมากจะมีป้องกันหรือสารเคมีกำจัดวัชพืชหรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในเกษตรกรที่มีพื้นที่การเพาะปลูกพืชมาก เพื่อความสะดวก เบาทแรง และประหยัดเวลา จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตตัวอย่าง ข้าว และ ถั่วเหลืองเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะจ้างรถเกี่ยวขนาดและสีด้วยเหตุผลเดียวกันที่ว่าสะดวก เบาทแรง และประหยัดเวลา ค่าจ้างเครื่องจักรกลทางการเกษตร อาจให้เงินหรือส่วนแบ่งผลผลิตทางการเกษตรนั้นเป็นค่าตอบแทน แล้วแต่การตกลงกันขึ้นอยู่กับปริมาณงาน ส่วนค่าจ้างแรงงานคนส่วนมากจะเป็นราคาที่เคยให้ตาม ๆ กันมา สอดคล้องกับการสัมภาษณ์นางอุทัย บ้านสระ เกษตรกรหมู่ที่ 1 หมู่บ้านเกษตรสมบูรณ์ ตำบลบ้านพิ์ กล่าวว่า “ตัวเองได้ค่าแรง 200 บาทต่อวัน ในการรับจ้างใส่ปุ๋ยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนมาคนบ้านนี้ก็จ้างกันวันละ 200 บาท”

1.4.4 อาชีพข้าราชการ

ประชาชนตำบลบ้านพิ์มีอาชีพราชการเป็นส่วนน้อย อยู่ในกลุ่มของผู้นำชุมชนเป็น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากมีสถานที่ราชการสังกัดในพื้นที่ตำบลบ้านพิ์อยู่น้อย ได้แก่

มีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพี ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบ้านพี เพียงอย่างละ 1 แห่งเท่านั้น ข้าราชการในส่วนราชการดังกล่าวส่วนมากก็เป็นคนมาจากพื้นที่อื่น

1.4.5 กลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรที่รวมกันตั้งกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพ

ตารางที่ 6 กลุ่มอาชีพตำบลบ้านพี

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อกลุ่ม
1	บ้านเกษตรสมบูรณ์	กลุ่มแหนมหมู่บ้านเกษตรสมบูรณ์ กลุ่มปลูกยางพารา
2	บ้านพีใต้	กลุ่มเลี้ยงสุกรบ้านเกษตรสมบูรณ์ กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มปลูกยางพาราบ้านพีใต้ กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล กลุ่มเกษตรผู้ปลูกข้าวโพดแปลงใหญ่ตำบลบ้านพี
3	บ้านห้วยติ่ม	กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บ้านห้วยติ่ม
4	บ้านพีเหนือ	เฟอร์นิเจอร์หวาย แปรรูปลูกชิด กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มโรงน้ำดื่ม กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มเย็บหมวก กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล กลุ่มเลี้ยงสุกรออมทรัพย์ กลุ่มปลูกยางพารา เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อกลุ่ม
4	บ้านพืเหนือ	กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มปลูกผักสวนครัว กลุ่มผู้ใช้น้ำ
5	บ้านพืกลาง	แหม่มหมู่บ้านพืกลาง กลุ่มแปรรูปอาหารสัตว์ กลุ่มจักสานผู้สูงอายุ กลุ่มเลี้ยงสุกรบ้านพืกลาง กลุ่มตีเหล็ก

การจัดตั้งกลุ่มอาชีพของประชาชนตำบลบ้านพื เป็นการตั้งกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การปศุสัตว์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการปศุสัตว์ และงานหัตถกรรมจักสาน เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วยการแปรรูป เพิ่มอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง การเอื้อเพื่อวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรกลทางการเกษตรภายในกลุ่ม และเพื่อรองรับการสนับสนุนโครงการหรืองบประมาณของภาครัฐในอนาคต ส่วนใหญ่เกิดจากการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มจากโครงการของหน่วยงานราชการ ที่เข้ามาส่งเสริมโดยสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ มักเริ่มต้นด้วยกระบวนการเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนก่อนแล้วจึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนดำเนินการต่อในรูปแบบของการบริหารจัดการกลุ่ม ลักษณะของการส่งเสริมอาจแบ่งได้ 2 แบบ แบบแรกเป็นกิจกรรมอื่นหรือกิจกรรมภายนอกที่ประชาชนไม่เคยปฏิบัติแต่มีการเสนอความต้องการต่อหน่วยงานให้จัดกิจกรรมให้ หรือเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานราชการศึกษามาแล้วว่าเหมาะสมและจะเกิดประโยชน์ หากนำมาส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ เช่น กลุ่มแปรรูปอาหารสัตว์กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้ากลุ่มตีเหล็ก และกลุ่มเย็บหมวก เป็นต้น และแบบที่ 2 เป็นกิจกรรมที่ประชาชนในพื้นที่ทำกันอยู่แล้ว จึงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตำบลบ้านพื กลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพื กลุ่มปลูกยางพารา กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์หวาย กลุ่มจักสานผู้สูงอายุ และกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพื เป็นต้น

2. บริบทการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

2.1 การปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่

ถั่วเหลืองเป็นธัญพืชชนิดหนึ่งที่เกษตรกรตำบลบ้านพี่นิยมปลูกกันมายาวนาน สอดคล้องกับการบอกเล่าในเวทีสนทนากลุ่มโดยนายถม คนอยู่ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อายุ 63 ปี กล่าวว่า “ตั้งแต่สมัยเป็นหนุ่มพ่อต้องเดินทางไปซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่บ้านสะเนียน บ้านถืมตอง ในอำเภอมือง่าน มาปลูกเพราะที่นั่นปลูกถั่วเหลืองกันมาก” โดยนิยมปลูกถั่วเหลืองในนาหลังจากการเกี่ยวข้าวในปี ในเดือนธันวาคมของทุกปี และจะเก็บเกี่ยวช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม เหตุที่ถั่วเหลืองเป็นที่นิยมของเกษตรกรตำบลบ้านพี่ เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย เดิมใช้วิธีการหว่าน แล้วใช้ตอซังข้าวหรือฟางข้าว โรยทับพื้นที่หว่านถั่วเหลืองหลังนา การดูแลรักษาเพียงแต่คอยสังเกตดินเมื่อมีสภาพที่แห้งก็จะมีการให้น้ำ มีการให้ปุ๋ยเคมีเพียงหนึ่งครั้งช่วงถั่วเหลืองอายุประมาณ 15-20 วัน แม้ว่าถั่วเหลืองจะให้ปริมาณผลผลิตและค่าตอบแทนหลังการเก็บเกี่ยวน้อยกว่าพืชหลังนาชนิดอื่น เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น แต่การลงทุนหรือต้นทุนต่อไร่ของการปลูกถั่วเหลืองค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลืองหลังนาจึงยังเป็นที่นิยมของเกษตรกรชาวตำบลบ้านพี่จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2559 สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงเล็งเห็นว่าตำบลบ้านพี่ มีพื้นที่การปลูกถั่วเหลืองหลังนาเป็นจำนวนมากกว่าตำบลอื่น ประกอบกับมีโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จึงประชาสัมพันธ์และส่งเสริมเรื่องการรวมกลุ่มให้เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่เป็นกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่ จนถึงปัจจุบันสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่มีจำนวนสมาชิกมากถึง 122 คน พื้นที่เฉลี่ยรวมปีละ 600 ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองหลังนาเฉลี่ยคนละประมาณ 5 ไร่ เมื่อเกษตรกรรวมกลุ่มเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่ ทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกถั่วเหลืองหลังนาและได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เป็นระยะเวลา 3 ปีหลังจากการตั้งกลุ่มโดยปีแรกและปีที่ 2 มีกิจกรรมในการส่งเสริมกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่ ภายใต้โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ การจัดเวทีวิเคราะห์ จัดทำแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มตามการบริหารจัดการรูปแบบแปลงใหญ่ใน 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน GAP การตลาด และการบริหารจัดการ การถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรและบริหารจัดการ ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสนับสนุนการรวมกลุ่มมีการบริหารจัดการร่วมกัน ร่วมกันผลิตและร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอนโดยใช้แนวทางการพัฒนา Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการตลาดและมีการเชื่อมโยงการตลาด และส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และปีที่ 3 มีการดำเนิน

กิจกรรมในการส่งเสริมกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่ ภายใต้โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ การวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลงจัดทำแผนธุรกิจปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่ ติดตาม และประเมินผลและจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของกลุ่มในประเด็นต่าง ๆ การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรและบริหารจัดการ(เน้นการพัฒนาคุณภาพ การเชื่อมโยงการตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม) เป็นการสนับสนุนการรวมกลุ่มมีการบริหารจัดการร่วมกัน ร่วมกันผลิต และร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอนโดยใช้แนวทางการพัฒนาแบบ Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร และการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร/สนับสนุนปัจจัย/วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ สนับสนุนวัสดุในการพัฒนาคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เป็นการสนับสนุนวัสดุเพื่อประกอบการให้ความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เช่น การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบสารสนเทศ เป็นต้น ถึงแม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองหลังนาในตำบลบ้านพี่ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตถั่วเหลือง จากการเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี่ เช่น เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง พันธุ์ดี และปุ๋ยเคมี เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อครบ 3 ปี ก็จะมีหมดเงินไปในการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐแล้ว เกษตรกรก็ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเพื่อมาปลูกจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้พบปัญหาต่าง ๆ ตามมาคือ เมล็ดพันธุ์ที่หาซื้อมาไม่มีคุณภาพ เช่น เมล็ดพันธุ์ไม่มีการทำความสะอาด มีเมล็ดวัชพืชหรือเศษวัชพืชปน อัตราอกไม่ดี และต้นกล้าไม่แข็งแรง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่มว่า “เมล็ดถั่วเหลืองที่ซื้อมาจากพ่อค้าเร่ เมล็ดพันธุ์มีสีเขียวปนบ้าง เมล็ดลีบบ้าง เวลาเอาไปหว่านงอกไม่ดี ต้องหว่านในปริมาณมากเพื่อเมล็ดถั่วเหลืองที่ไม่งอก” ซึ่งหากเกษตรกรต้องการเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีเกษตรกรต้องเดินทางไปซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชพิษณุโลก

2.2 พื้นที่การปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่

พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในตำบลบ้านพี่ตามข้อมูลการขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร โดยข้อมูลการปลูกถั่วเหลืองตั้งแต่ปี 2561 ถึงปี 2563 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 พื้นที่การปลูกถั่วเหลืองหลังนาปี 2561 ถึงปี 2563

ลำดับ	หมู่บ้าน	ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563	
		ครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ครัวเรือน	พื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)
1	หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์	18	42	1	1	33	112
2	หมู่ที่ 2 บ้านพีไต้	82	251	48	172	111	381
3	หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม	9	31	5	30	12	36
4	หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ	12	33	0	0	31	113
5	หมู่ที่ 5 บ้านพิกลาง	9	26	4	8	5	6
รวม		130	382	58	212	192	649

ที่มา: ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการเกษตร (2563)

2.3 พันธุ์ถั่วเหลืองที่ใช้ในการเพาะปลูก

แต่เดิมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่นำมาปลูกในพื้นที่ต้องการซื้อจากพื้นที่อื่นหรือมีการเก็บเมล็ดถั่วเหลืองไว้ทำพันธุ์เอง เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นจะมีปัญหา เมล็ดพันธุ์ที่หาซื้อมาได้คุณภาพไม่ดี อัตราการงอกไม่ดี และเมื่อปลูกแล้วต้นกล้าไม่แข็งแรง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มว่า “เมล็ดถั่วเหลืองที่ซื้อมาจากพ่อค้าเร่ เมล็ดพันธุ์มีสีเขียวปนบ้าง เมล็ดลีบบ้าง เวลาเอาไปหว่านงอกไม่ดี ต้องหว่านในปริมาณมากเพื่อเมล็ดถั่วเหลืองที่ไม่งอก” แต่หลังจากปีงบประมาณ 2559 ที่เกษตรกรตำบลบ้านพีมีการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาดำตำบลบ้านพี ภาครัฐได้สนับสนุนปัจจัยที่จะใช้ในระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังนา หนึ่งในปัจจัยที่ได้รับคือเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพพันธุ์เชียงใหม่ 60 โดยมีลักษณะเด่น คือ ให้ผลผลิตเฉลี่ย 284 กิโลกรัมต่อไร่ ทนทานต่อโรคราสนิมและทนทานต่อโรคราน้ำค้างปานกลางซึ่งดีกว่าถั่วเหลืองพันธุ์ สจ.5 สามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้มากกว่า ที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นพันธุ์ปลูกทุกสภาพท้องถิ่น โดยมีลักษณะทางพฤกษศาสตร์ คือ ลำต้นมีโคนต้นสีเขียวอ่อนลักษณะลำต้นไม่ทอดยอดแตกกิ่งน้อย รูปร่างใบย่อยกว้างสีเขียวขนสีน้ำตาลเข้มดอกสีขาว ฝักแก่สีน้ำตาลเข้ม เปลือกหุ้มเมล็ดสีเหลือง ขั้วเมล็ดสีน้ำตาลรูปร่างเมล็ดค่อนข้างกลมลักษณะทางการเกษตร อายุออกดอก นับจากวันงอกถึงวันที่ดอกบาน 50 เปอร์เซ็นต์ ของต้นทั้งหมด 31-35 วันอายุเก็บเกี่ยวนับจากวันงอกถึงวันที่ฝักแก่ 95 เปอร์เซ็นต์ ประมาณ 88-95 วันลำต้น ความสูง 55-65 เซนติเมตร จำนวนข้อ 12-13 ข้อต่อต้นแตกกิ่งน้อยเฉลี่ย 1 กิ่งต่อต้นฝักและเมล็ด จำนวนฝัก 33-38 ฝักต่อต้น น้ำหนัก 100 เมล็ด 14.5-15.6 กรัมทั้งนี้กรมวิชาการเกษตรพิจารณาให้เป็นพันธุ์รับรอง เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2530

2.4 การจัดการระบบการเพาะปลูกถั่วเหลืองในแปลงเกษตรกร

การเพาะปลูกถั่วเหลืองของชุมชนตำบลบ้านพี นิยมปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่นาหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี โดยวิธีการปลูกหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ และความถนัดของเกษตรกรแต่ละรายและลักษณะของพื้นที่ แต่เดิมมีการกระทุ้งหลุม แล้วหยอดเมล็ดลงในหลุมด้วยการใช้แรงงานคน และการหว่านเมล็ดถั่วเหลืองในพื้นที่นาหลังเกี่ยวข้าวนาปีเสร็จแล้ว ปัจจุบันมีการนำเครื่องหยอดมาใช้หยอดเมล็ดถั่วเหลืองในพื้นที่ชุมชนตำบลบ้านพี และวิธีการกระทุ้งหลุมหยอดเมล็ดถั่วเหลือง ก็ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากการกระทุ้งหลุมหยอดเมล็ดนั้นต้องใช้เวลาและแรงงานคนจำนวนมาก แม้ว่าจะมีการนำเครื่องหยอดมาใช้ในพื้นที่ตำบลบ้านพี แต่วิธีการแบบดั้งเดิมอย่างวิธีการหว่านก็ยังเป็นที่นิยมอยู่ เนื่องจากการหว่านนั้นทำได้รวดเร็วและใช้ระยะเวลาในการทำงานน้อย สำหรับการดูแลรักษาเพียงแต่หมั่นสังเกตสภาพดินเมื่อพบว่ามีความชื้นแห้งก็จะมีกรให้น้ำ มีการให้ปุ๋ยเคมีเพียงหนึ่งครั้งช่วงต้นถั่วเหลืองอายุประมาณ 15-20 วัน หลังปลูก

2.5 การจัดเก็บผลผลิตถั่วเหลืองในแปลงเกษตรกร

กระบวนการในการเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี การเก็บเกี่ยวจะใช้ เคียวเกี่ยวข้าวในการเก็บเกี่ยวถั่วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะแตกต่างกันในขั้นตอนของวิธีการนวดถั่ว ในอดีตจะทำการนวดโดยการฟาดฟอนถั่วเหลืองที่เกี่ยวข้องแล้วเป็นมัดลงบนไม้ให้เมล็ดแตกออกจากฝัก จากนั้นทำการพัดให้เปลือกและสิ่งเจือปนต่าง ๆ เช่น เมล็ดหญ้า และเศษใบไม้ เป็นต้น แยกออกจากกองเมล็ดถั่วเหลือง และทำการผัดโดยใช้กระดังเพื่อทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ในปัจจุบันการเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง เกษตรกรจะมัดถั่วเหลืองที่เกี่ยวข้องแล้วทั้งต้นแล้วนำมากองเป็นกองใหญ่ จากนั้นจึงใช้บริการรถนวดข้าวในการกะเทาะเมล็ดถั่วเหลืองให้ออกจากฝัก บรรจุเมล็ดถั่วเหลืองใส่กระสอบ และนำเมล็ดที่ได้ไปผึ่งลมบนผ้าใบ โดยอัตราค่าบริการรับนวดถั่วเหลืองราคา 2 บาทต่อเมล็ดถั่วเหลืองที่นวดแล้ว 1 กิโลกรัม

2.6 การจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

หลังจากการนวดได้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเกษตรกร จะขายให้กับพ่อค้าในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์สารวัตรกำนันตำบลบ้านพี และประธานกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนา ตำบลบ้านพี กล่าวว่า “เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองเกี่ยวถั่วเหลืองมันเป็นกองไว้เรียบร้อยแล้วจะใช้บริการรถนวดข้าวของนายประทวน คำพู เกษตรกรและผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร หมู่ที่ 2 บ้านพีได้ เมื่อนวดถั่วเหลืองเสร็จเกษตรกรก็จะขายผลผลิตเมล็ดถั่วเหลืองที่ได้ ให้กับนายประทวน คำพู เลย” เมื่อนวดถั่วเหลืองเสร็จแล้วเกษตรกรจะขายเมล็ดถั่วเหลืองให้แก่เจ้าของรถนวดเลยเพราะเป็นทั้งคนรับจ้างนวดถั่วเหลืองและเป็นพ่อค้าคนกลางด้วย เกษตรกรค่อนข้างพอใจกับวิธีการแบบนี้ เนื่องจากจะได้ไม่

ต้องขนเมล็ดถั่วเหลืองกลับไปบ้านและต้องขนย้ายเพื่อไปขายพ่อคนอื่นอีกเป็นการประหยัดทั้งแรงงานและเวลา และราคาที่ได้รับจ้างขนถั่วเหลืองรับซื้อหักกับราคาค่าจ้างขนถั่วเหลืองค่อนข้างดี ซึ่งได้ราคาดีกว่าราคาที่ขนไปขายให้กับพ่อค้ารายใหญ่ในตัวเมืองน่านอีกด้วย สอดคล้องกับการสัมภาษณ์นายถม คนอยู่ กล่าวไว้ว่า “มีอยู่ปีหนึ่งผมขนเมล็ดถั่วเหลืองจากอำเภอบ้านหลวง ลงไปขายที่อำเภอมืองน่านหวังว่าจะได้ราคาดีกว่า ไปถึงกลับได้ราคาต่ำกว่าที่พ่อค้าที่บ้านหลวงรับซื้ออีก รู้สึกผิดหวังมากแต่ไปถึงที่ยังไงก็ต้องขาย หลังจากนั้นมาไม่เคยไปขายที่อื่นอีกเลย”

3. บริบทกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มที่มีก่อตั้งขึ้นใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร

โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารเป็นกิจกรรมหนึ่งภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โดยมีความเชื่อมโยงกับ

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
 - 1.2 แผนแม่บท ด้านการเกษตร แผนย่อย: เกษตรปลอดภัย
 - 1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 12 แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถ ในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ การพัฒนาภาคการเกษตรเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร บริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร
 - 1.4 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ
 - 1.5 นโยบายรัฐบาล ด้านที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายความสามารถในการแข่งขันของไทย
 - 1.6 นโยบายเร่งด่วน ด้านที่ 4 การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม
- วัตถุประสงค์โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารได้แก่
1. เพื่ออบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืชตระกูลถั่วให้กับเกษตรกร
 2. เพื่อพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน

3. เพื่อบันทึกกิจกรรมแปลงของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์

4. เพื่อเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด

เป้าหมาย เป็นเกษตรกรในพื้นที่ 32 จังหวัด เกษตรกรรวม 2,400 ราย จัดตั้งและพัฒนา ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน ได้แก่ 1. ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองถั่วชุมชน 2. ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวชุมชน และ 3. ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชุมชน รวมจำนวน 120 ศูนย์โดยสนับสนุนแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ เดิม (ต่อเนื่อง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2562, 2563) และศูนย์ฯ จัดตั้งใหม่ ปี 2564

3.2 ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ได้ผลการศึกษา ดังนี้

เพศ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 85 เป็นเพศชาย รองลงมาร้อยละ 15 เป็นเพศหญิง (ตารางที่ 8) การที่สมาชิกกลุ่มเป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง ในสังคมเกษตรกรรมของชุมชนบ้านพีเหนือ ผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้นำของครอบครัวในการทำการเกษตร เนื่องจากในการทำอาชีพเกษตรกรรมขั้นตอนก่อนการเพาะปลูก และขั้นตอนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องใช้แรงงานปฏิบัติงาน เช่น การไถปรับพื้นที่ก่อนการเพาะปลูก การให้น้ำในแปลงปลูกพืชต้องใช้เวลาและบางครั้งต้องทำตอนกลางคืน การแบกถังฉีดพ่นสารเคมี จนถึงการเก็บเกี่ยวที่มีการแบกผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายจะมีหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนผู้หญิงจะมีหน้าที่สนับสนุนหรือทำงานที่ใช้แรงงานน้อยกว่าหรือเป็นงานที่ต้องใช้ความประณีตในการปฏิบัติงาน เช่น การปลูก การหยอดหรือหว่านเมล็ดพืช การใส่ปุ๋ย การถอนหญ้าในแปลง เป็นต้น จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงมอบบทบาทให้ผู้ชายในการเป็นผู้นำในการตัดสินใจเลือกชนิดพืชปลูก และตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม

ตารางที่ 8 เพศของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	3	15
ชาย	17	85
รวม	20	100

อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีอายุเฉลี่ย 55.05 ปี โดยสมาชิกกลุ่มที่มีอายุสูงสุด 65 ปี และอายุต่ำสุด 34 ปี (ตารางที่ 9) และประสบการณ์ในการทำงานด้านอาชีพเกษตรกรรม มีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 30.20 ปี โดยมีประสบการณ์ในการทำงานสูงสุด 50 ปี และประสบการณ์ในการทำงานต่ำสุด 6 ปี (ตารางที่ 9) พบว่าอายุและประสบการณ์ในการทำงาน แปรผันตามกัน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ตั้งแต่เริ่มทำงานก็ยึดอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักมาโดยตลอด เมื่ออายุมากขึ้นจึงทำให้ประสบการณ์ในการทำงานเพิ่มขึ้นตามด้วย แต่มีสมาชิก 1 ราย ที่แต่เดิมตอนวัยรุ่นได้ไปทำอาชีพรับจ้างที่ต่างจังหวัด พึ่งได้กลับภูมิลำเนาเริ่มทำอาชีพเกษตรกรตอนอายุ 28 ปี จนถึงปัจจุบันอายุ 34 ปี ทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเกษตรกรรมน้อยที่สุดในกลุ่ม คือ 6 ปี

ตารางที่ 9 อายุ และประสบการณ์ในการทำงานของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	ปี
อายุ	
- เฉลี่ย (\bar{X})	55.05
- สูงสุด (Maximum)	65.00
- ต่ำสุด (Minimum)	34.00
ประสบการณ์ในการทำงาน	
- เฉลี่ย (\bar{X})	30.20
- สูงสุด (Maximum)	50.00
- ต่ำสุด (Minimum)	6.00

สถานภาพสมรส จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 80 มีสถานภาพสมรส รองลงมาร้อยละ 10 มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย และอีกร้อยละ 10 มีสถานภาพโสด (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 สถานภาพสมรสของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	2	10
สมรส	16	80
หย่าร้าง/หม้าย	2	10
รวม	20	100

การนับถือศาสนา จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ (ตารางที่ 11) ไม่เพียงแต่สมาชิกกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาแต่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำตำบลบ้านพี่ โดยบ้านพี่เหนือที่มีวัดบ้านพี่เหนือเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวบ้าน ในขณะที่อีก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเกษตรสมบูรณ์ บ้านพี่ใต้ บ้านห้วยติ่ม และบ้านพี่กลาง ที่มีศรัทธาวัดเดียวกันที่วัดพี่ใต้ บ้านห้วยติ่มเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลวัดพี่ใต้มากที่สุด จึงมีการนิมนต์พระสงฆ์จากวัดพี่ใต้ ไปจำพรรษาที่สำนักสงฆ์บ้านห้วยติ่มที่ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดสร้างไว้ให้ เพื่อความสะดวกของพุทธศาสนิกชนในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และในอนาคตบ้านห้วยติ่มก็มีแผนในการจะสร้างวัดประจำหมู่บ้านด้วย

ตารางที่ 11 การนับถือศาสนาของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

การนับถือศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พุทธ	20	100
คริสต์	-	-
อิสลาม	-	-
รวม	20	100

ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่ 55 ปี ด้วยโอกาสทางการศึกษาและค่านิยมของสังคมเกษตรกรรมในยุคนั้น เมื่อเด็กพอใช้งานได้ก็ต้องช่วยครอบครัวทำงานและเรียนไปด้วย เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษา ก็จะออกมาช่วยครอบครัวทำการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 10 มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 10 มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 5 มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) และร้อยละ 5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	-	-
ระดับประถมศึกษา	14	70
ระดับมัธยมต้น	2	10
ระดับมัธยมปลาย	2	10
ระดับ ป.ว.ช.	-	-
ระดับ ป.ว.ส.	1	5
ระดับปริญญาตรี	-	-
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	-	-
อนุปริญญา	1	5
รวม	20	100

อาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า อาชีพหลักของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ตารางที่ 13) การปลูกพืชของเกษตรกรแบ่งตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยพื้นที่นาที่ราบจะปลูกข้าวทั้งหมดในฤดูฝน หลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปีไม่มีการทำนาปรัง แต่จะนิยมปลูกถั่วเหลือง ข้าวโพด และพืชผักต่าง ๆ บนที่สูงพื้นที่ไร่จะปลูก ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ลำไย ลิ้นจี่ มะขามเปรี้ยว มะขามหวาน และไม้สัก

อาชีพรอง จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 85 มีอาชีพรอง ได้แก่ การรับจ้างทั่วไปด้านการเกษตร (รับจ้างเตรียมดิน ปลูกพืช ใส่ปุ๋ย ดายหญ้า และเก็บเกี่ยวผลผลิต) เลี้ยงวัว และจักสาน รองลงมาร้อยละ 15 ไม่มีอาชีพรอง และร้อยละ 10 ไม่มีอาชีพรอง (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 อาชีพหลัก และอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	20	100
รับจ้าง	-	-
ข้าราชการ	-	-
ค้าขาย	-	-
อื่น ๆ	-	-
อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	3	15
เกษตรกรรม	-	-
รับจ้าง	15	75
ข้าราชการ	-	-
ค้าขาย	-	-
อื่น ๆ	2	10

สมาชิกในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.20 คน จำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนสูงสุด 7 คน และจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนต่ำสุด 2 คน (ตารางที่ 14)

แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 15 – 60 ปี เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.25 คน สูงสุดครัวเรือนละ 4 คน และต่ำสุดคือไม่มีแรงงานด้านการเกษตรอายุระหว่าง 15 – 60 ปี ในครัวเรือน ส่วนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน

ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉลี่ยครัวเรือนละ 0.55 คน สูงสุดครัวเรือนละ 2 คน และต่ำสุดคือไม่มีแรงงานด้านการเกษตรอายุ 60 ปีขึ้นไปในครัวเรือน (ตารางที่ 14)

ลูกจ้างประจำในภาคการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีลูกจ้างประจำในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.35 คน สูงสุดครัวเรือนละ 3 คน ต่ำสุดคือไม่มีลูกจ้างประจำในภาคการเกษตร (ตารางที่ 14)

ลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาล จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาลเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.2 คน สูงสุดครัวเรือนละ 3 คน ต่ำสุดคือไม่มีลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาล (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 สมาชิก แรงงานด้านการเกษตร และลูกจ้างในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)
สมาชิกในครัวเรือน	
- เฉลี่ย (\bar{X})	4.20
- สูงสุด (Maximum)	7
- ต่ำสุด (Minimum)	2
แรงงานด้านการเกษตรต่อครัวเรือน	
แรงงาน(15-60 ปี)	
- เฉลี่ย (\bar{X})	2.25
- สูงสุด (Maximum)	4
- ต่ำสุด (Minimum)	0
แรงงาน(60 ปีขึ้นไป)	
- เฉลี่ย (\bar{X})	0.55
- สูงสุด (Maximum)	2
- ต่ำสุด (Minimum)	0

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)
ลูกจ้างในภาคการเกษตร	
ลูกจ้างประจำในภาคการเกษตร	
- เฉลี่ย (\bar{X})	0.35
- สูงสุด (Maximum)	3
- ต่ำสุด (Minimum)	0
ลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาล	
- เฉลี่ย (\bar{X})	0.2
- สูงสุด (Maximum)	3
- ต่ำสุด (Minimum)	0

รายได้ต่อปีของครัวเรือนจากภาคการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร เฉลี่ย 75,775 บาทต่อปี รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรสูงสุด 350,000 บาทต่อปี และรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรต่ำสุดที่ 5,500 บาทต่อปี (ตารางที่ 15)

รายได้ต่อปีของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 25,315 บาทต่อปี รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรสูงสุด 34,400 บาทต่อปี และมีสมาชิกบางรายที่ไม่มีรายได้ต่อปีของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร (ตารางที่ 15)

สรุปรายได้ต่อปีของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 95 มีรายได้ต่อปีจากภาคการเกษตรของครัวเรือน มากกว่ารายได้ต่อปีนอกภาคการเกษตรของครัวเรือน

รายจ่ายในภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายจ่ายในภาคการเกษตรของครัวเรือน เฉลี่ย 33,150 บาทต่อปี มีรายจ่ายในภาคการเกษตรสูงสุด 100,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายในภาคการเกษตรต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 15)

รายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรของ

ครัวเรือนเฉลี่ย 42,360 บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรสูงสุด 608,000 บาทต่อปี เนื่องจากมีเกษตรกร 1 ราย ที่มีภาระค่าใช้จ่ายในส่วนของการผ่อนส่งค่างวดรถแทรกเตอร์เพื่อใช้ในการเกษตร จึงเป็นที่มาของรายจ่ายนอกภาคการเกษตรที่สูงที่สุด และมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 15)

สรุปรายจ่ายต่อปีของครัวเรือน เมื่อมองที่ภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายจ่ายในภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน มากกว่ารายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน

ตารางที่ 15 รายได้ และรายจ่ายต่อปีในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (บาท)
รายได้ต่อปีของครัวเรือน	
รายได้ต่อปีของครัวเรือนจากภาคการเกษตร	
- เฉลี่ย (\bar{X})	75,775
- สูงสุด (Maximum)	350,000
- ต่ำสุด (Minimum)	5,500
รายได้ต่อปีของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร	
- เฉลี่ย (\bar{X})	25,315
- สูงสุด (Maximum)	34,400
- ต่ำสุด (Minimum)	0
รายจ่ายต่อปีของครัวเรือน	
รายจ่ายในภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน	
- เฉลี่ย (\bar{X})	33,150
- สูงสุด (Maximum)	100,000
- ต่ำสุด (Minimum)	3,000
รายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือน	
- เฉลี่ย (\bar{X})	42,360
- สูงสุด (Maximum)	608,000
- ต่ำสุด (Minimum)	1,000

ภาระหนี้สินในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 65 มีภาระหนี้สินในครัวเรือน และร้อยละ 35 ไม่มีภาระหนี้สินในครัวเรือน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ภาระหนี้สินในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ภาระหนี้สินในครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีหนี้สิน	7	35
มีหนี้สิน	13	65
รวม	20	100

ตำแหน่งทางสังคม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 65 มีตำแหน่งทางสังคม ได้แก่ เภรัญญิกกลุ่มใช้น้ำ หมอดินอาสา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี คณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรอำเภอบ้านหลวง ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายห้วยพริกหลวง คณะกรรมการวัดบ้านพีเหนือ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ตรวจสอบกลุ่มสวนยางพาราพีเหนือ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน คณะกรรมการออมทรัพย์หมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และร้อยละ 35 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ตำแหน่งทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	7	35
มีตำแหน่งทางสังคม	13	65
รวม	20	100

การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 95 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (ลูกค้า ธกส. สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร) และร้อยละ 5 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	1	5
เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	19	95
รวม	20	100

ที่อยู่อาศัย และที่ดินในภาคการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 100 มีที่อยู่อาศัยตั้งอยู่บ้านพีเหนือทั้งหมด และมีที่ดินในภาคการเกษตรเป็นของตัวเองทั้งพื้นที่นาและพื้นที่ไร่ (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ที่อยู่อาศัย และที่ดินในภาคการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

(n=20)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย		
ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	-	-
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	20	100
ที่ดินในภาคการเกษตร		
ไม่มีที่ดินในภาคการเกษตร	-	-
มีที่ดินในภาคการเกษตร	20	100

การถือครองที่ดินในภาคการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 30.55 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 75 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด 4 ไร่ โดยพื้นที่ทำกินอยู่ในเขต บ้านพีเหนือทั้งหมด (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 การถือครองที่ดินในภาคการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

การถือครองที่ดินในภาคการเกษตร	พื้นที่ (ไร่)
- เฉลี่ย (\bar{X})	30.55
- สูงสุด (Maximum)	75
- ต่ำสุด (Minimum)	4

แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 100 มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดย ร้อยละ 5 ใช้น้ำบาดาล ร้อยละ 60 ใช้ประปาหมู่บ้าน ร้อยละ 35 มีทั้งน้ำบาดาลและประปาหมู่บ้านเพื่อการอุปโภคบริโภคและร้อยละ 100 มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยร้อยละ 80 ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากลำน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยแม่พริกหลวง ห้วยแม่พริกน้อย และลำน้ำพี และร้อยละ 20 นอกจากจะใช้น้ำจากลำน้ำธรรมชาติ ยังมีสระน้ำของตนเองเพื่อการเกษตรอีกด้วย (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

(n=20)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค		
ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	-	-
มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	20	100
แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร		
ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	-	-
มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	20	100

ถนนเข้าพื้นที่ทำกิน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 95 มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน (ถนนลูกรัง) และร้อยละ 5 ไม่มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน (ตารางที่ 22) ลักษณะทางเข้าพื้นที่ดินทำกินทั้งที่นาและที่ไร่ของเกษตรกรเป็นถนนลูกรังทั้งหมด ในพื้นที่นาจะตั้งอยู่เป็นผืนนากว้าง จะมีนาส่วนที่ติดถนนลูกรังและนาอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ติดถนนเข้าไปต้องเดินบนคันนาเข้าไป นาส่วนนี้เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องใช้แรงงานคนแบกหามผลผลิตออกมาขึ้นรถบรรทุกผลผลิตที่จอดรอไว้ด้านนอกหรือไม่ต้องรอให้พื้นที่นาที่ติดถนนเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนถึงจะนำรถบรรทุกผลผลิตผ่านเข้าพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรท่านอื่นเพื่อเข้าไปในพื้นที่ของตัวเอง ส่วนในพื้นที่ไร่ที่มีการทำเกษตรแม้จะอยู่ไกลชุมชนกว่าพื้นที่นาแต่ส่วนมากจะมีถนนลูกรังเข้าถึง เนื่องจากต้องใช้รถยนต์ในการขนผลผลิตทางการเกษตร

ตารางที่ 22 ถนนเข้าพื้นที่ทำกินของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ถนนเข้าพื้นที่ทำกิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน	1	5
มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน	19	95
รวม	20	100

การอบรมทางด้านการเกษตร และด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ร้อยละ 100 เคยได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร ส่วนการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 55 เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และร้อยละ 45 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 การอบรมทางด้านการเกษตร และด้านการบริหารจัดการกลุ่มของสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

(n=20)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การอบรมทางด้านการเกษตร		
ไม่เคยอบรมทางด้านการเกษตร	-	-
เคยอบรมทางด้านการเกษตร	20	100
การอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม		
ไม่เคยอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	9	45
เคยอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	11	55

ตอนที่ 2 ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มซึ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และกำลังเริ่มมีการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งอาจยังขาดองค์ความรู้ วิธีการในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยจากการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มใช้แนวคิด 4M ได้แก่ ด้านคน (Man) ด้านเงิน (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) ในการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม มีผลการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี

การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ โดยกระบวนการการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ มาประกอบการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี กล่าวคือ การรวมกลุ่มของเกษตรกรเกิดจากแรงจูงใจของเกษตรกรที่อยากผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดีไว้ใช้เอง เมื่อจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วจึงมีการจัดทำโครงสร้างกลุ่ม การกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการกลุ่ม การกำหนดข้อปฏิบัติ กติกา และแนวทางการดำเนินงานกลุ่ม ในการที่จะขับเคลื่อนการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

1.1 ลักษณะการบริหารจัดการคน (Man)

1.1.1 แรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

แรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ของเกษตรกรเนื่องจากสมาชิกกลุ่มทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกรมีการปลูกข้าวเหลืองหลังฤดูทำนาปีเป็นประจำทุกปีมีความจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง และเกษตรกรสมาชิกบางรายก็ปลูกข้าวเหลืองเมล็ดพันธุ์ฤดูฝนอยู่แล้ว ประกอบกับการปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่นิยมปลูกมากในอำเภอบ้านหลวง เป็นพืชที่มีต้นทุนการผลิตที่สูง และต้องใช้แรงงานมากในขั้นตอนการผลิตโดยเฉพาะเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายเพ็ญ คนอยู่ สมาชิกกลุ่ม กล่าวว่า “เราปลูกข้าวเป็นปกติอยู่แล้ว ต้องการรวมกลุ่มเพื่อจะได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรและผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดีต่อไป” นายณรงค์ น้ำพี สมาชิกกลุ่ม กล่าวว่า “การปลูกข้าวเหลืองทำให้เสียต้นทุนการปลูกไม่มากเหมือนข้าวโพด ทั้งระยะเวลาเก็บเกี่ยวไม่นาน งานไม่หนักไม่ใช้กำลังมากเหมือนปลูกข้าวโพด” และนายเรวัต น้ำพี สมาชิกกลุ่ม กล่าวว่า “เราหันมาปลูกข้าวเหลืองแทนการปลูกข้าวโพด เนื่องจากข้าวโพดต้นทุนการผลิตสูงและราคาขายต่ำ ส่วนข้าวเหลืองราคาสูง เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองในฤดูฝนและนำไปขายให้เกษตรกรรายอื่นปลูกเป็นข้าวเหลืองหลังนา” และอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจคือเกษตรกรต้องการได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายมนต์ น้ำพี นายประสงค์ เมืองคำ นายยม กล้าหาญ นายผัด คนอยู่ นายเทพ น้ำพี นางสาวนิศากร คนอยู่ นายธรร น้ำพี นายแก่น คนอยู่ และนายสะอาด น้ำพี ให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “การที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนหนึ่งเพราะต้องการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง อาทิ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช เป็นต้น” อยากรู้ได้เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปลูกข้าวเหลืองของตน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายถม คนอยู่

นางศรีไลย วิลัยรัตน์ และนายสมส ต ทากการ ให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “อยากเรียนรู้วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้คุณภาพและได้ผลผลิตที่ดี มีความพร้อมที่จะทำงานในรูปแบบกลุ่มและพร้อมสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง” อันจะนำมาสู่การสร้างช่องทางการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายเข้มชัย คนอยู่ นายประดิษฐ์ คนอยู่ และนายนพดล คนอยู่ สมาชิกกลุ่มให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “อยากเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีคุณภาพดี เมื่อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีจะส่งผลทำให้ราคาขายเมล็ดพันธุ์ต่อกิโลกรัมสูงขึ้นด้วย เป็นการเพิ่มรายได้อีกช่องทางหนึ่งนอกเหนือจากการทำการเกษตรอย่างอื่น”

สรุปแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร เกิดจากการที่สมาชิกกลุ่มทุกคนนิยมปลูกถั่วเหลืองหลังนา เนื่องจากต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองไม่สูงมาก วิธีการดูแลรักษาในแปลงปลูกง่าย และระยะเวลาของการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่นาน เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา จึงเกิดความจำเป็นที่ต้องมีการใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกทุกคน ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนาเป็นประจำของทุกปี ประกอบกับในเกษตรกรสมาชิกบางรายมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝนอยู่แล้ว จึงอยากเข้ามาเรียนรู้วิธีการพัฒนาระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองรองรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานราชการ และการเข้าร่วมกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ยังสร้างความเชื่อมั่น เรื่องคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้แก่ผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรสมาชิกด้วย

1.1.2 โครงสร้างกลุ่ม

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ได้รับการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยในกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 20 ราย ใช้รูปแบบของคณะกรรมการซึ่งได้จากการคัดเลือกจากสมาชิก ในเวทีวิเคราะห์และจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ครั้งที่ 1 วันที่ 8 ธันวาคม 2563 ณ หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 4 บ้านพีเหนือ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่านโดยสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกให้มีตำแหน่งกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน เสร้ญญิก 2 คน และกรรมการรวม 3 คนรวมเป็น 8 คน ดังนี้

1. นางสาวนิศากร คนอยู่	ตำแหน่ง ประธาน
2. นายเรวัธ น้าพี	ตำแหน่ง รองประธาน
3. นายยม กล้าหาญ	ตำแหน่ง เลขานุการ
4. นายนพดล คนอยู่	ตำแหน่ง เสร้ญญิก 1
5. นายเข้มชัย คนอยู่	ตำแหน่ง เสร้ญญิก 2
6. นางศรีไลย วิลัยรัตน์	ตำแหน่ง กรรมการ
7. นายณรงค์ น้าพี	ตำแหน่ง กรรมการ

8. นายช่วย กุลลาว ตำแหน่ง กรรมการ

1.1.3 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพืมี 8 คน โดยในแต่ละคนจะมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามที่ได้รับมอบหมายจากการทำเวทีจัดเวทีวิเคราะห์ และจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ครั้งที่ 1 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารวันที่ 8 ธันวาคม 2563 ณ หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 4 บ้านพืเหนือ ตำบลบ้านพื อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ได้มีการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ ดังนี้

1) ประธาน ได้แก่ นางสาวนิศากร คนอยู่ มีหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม กำหนดเรื่องที่จะเข้าประชุม กำหนดแผนการประชุม เพื่อให้ได้มติ นโยบาย แผนงาน วิธีการ ขั้นตอนของการปฏิบัติงานจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกับคณะกรรมการ โดยความเห็นชอบของสมาชิกประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปสู่สมาชิกติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามมติที่ประชุม

2) รองประธาน ได้แก่ นายเรวัต น้าพื มีหน้าที่ติดต่อประสานงาน และร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่ประธาน หรือที่ประชุมกลุ่มมอบหมาย เช่น เมื่อสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ติดต่อเข้ามาสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงจึงแจ้งไปยังประธานและรองประธานกลุ่มเพื่อหารือเรื่องวัน เวลา และสถานที่ที่เกษตรกรสมาชิกสะดวก รองประธานมีหน้าที่ประสานงานประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบ และเมื่อเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงจะลงพื้นที่ตรวจสอบการคัดพันธุ์ปนในแปลงถั่วเหลืองระยะต้นกล้า ระยะดอก และระยะก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิตจะติดต่อประธานและรองประธานให้แจ้งและคัดเลือกแปลงตัวอย่างของเกษตรกรสมาชิก เพื่อการลงพื้นที่ตรวจสอบต่อไป

3) เลขานุการ ได้แก่ นายยม กล้าหาญ มีหน้าที่รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ให้ประธาน เพื่อพิจารณา หรือสั่งการให้นำเข้าที่ประชุมจัดทำรายงานการประชุมและจดบันทึกต่าง ๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการและสมาชิก และปฏิบัติตามที่ประธาน หรือที่ประชุมกลุ่มมอบหมาย เช่น ในการประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนการปลูกถั่วเหลือง เลขานุการต้องสรุปข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของที่ประชุม และสรุปเป็นแผนการผลิตออกมาเพื่อการเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และหากกลุ่มต้องการจะแก้ไขแผนก็สามารถนำรายงานการประชุมดังกล่าวมาทบทวนในการประชุมครั้งต่อไปได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

4) เกร็ดญิก มีจำนวน 2 คน ได้แก่ นายนพดล คนอยู่ และ นายเข้มชัย คนอยู่ มีหน้าที่จัดทำทะเบียนต่าง ๆ หลักฐานการรับ-จ่ายเงินของกลุ่มดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของกลุ่มรับผิดชอบเก็บรักษาเงินของกลุ่ม และปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่

ประชุมกลุ่มมอบหมาย เช่น การเก็บค่าหุ้นของสมาชิกเดือนละ 10 บาท และทำบัญชีปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน

5) กรรมการ มีจำนวน 3 คน ได้แก่ นางศรีไลย วิลัยรัตน์ นายณรงค์ น้ำพี และ นายช่วย กุลลาว มีบทบาทหน้าที่ ดำเนินการร่างระเบียบหรือข้อบังคับกลุ่ม โดยความเห็นชอบของสมาชิกกลุ่ม จัดให้สมาชิกมาประชุมแสดงความคิดเห็นและวางแผนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน จัดให้มีบริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วคณะกรรมการยังมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทั้งปวง และเป็นผู้แทนของกลุ่มในกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในนามของกลุ่ม คณะกรรมการต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม วัตถุประสงค์ ระเบียบ กติกาของกลุ่ม ตลอดจนปฏิบัติตามข้อกำหนด เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ที่ดีแก่กลุ่มรวมไปถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเกิดความตระหนักในการใช้เมล็ดพันธุ์ดีมีกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี ลดต้นทุนการผลิต จัดสรรและดูแลเครื่องจักรกลในกระบวนการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยว สรรวจ ติดตาม แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี แนะนำการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช การให้ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช กำกับดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี ให้มีคุณภาพที่จะใช้ทำเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูกเป็นห่วงหลังจากเมล็ดพันธุ์ดีที่เลือกจากการเก็บไว้ทำพันธุ์ปลูกหลังจากในพื้นที่ของตัวเองในฤดูแล้ง การรับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการ การถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นผลดีกับกลุ่ม

1.1.3 ความรู้ในการปลูกห่วงคุณภาพดีของสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะปลูกห่วงคุณภาพดีหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีเป็นประจำทุกปี จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการปลูกห่วงคุณภาพดีอยู่มาก สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นางทัศนีย์ น้ำพี นาย เพ็ญ คนอยู่ นายเข้มชัย คนอยู่ นายมนต์ น้ำพี นายถม คนอยู่ นายยม กล้าหาญ นายผัด คนอยู่ นายเทพ น้ำพี นางสาวนิศากร คนอยู่ และนาย ช่วย กุลลาว ให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “ตนเองมีความรู้เพียงพอในการปลูกห่วงคุณภาพดีเพราะปลูกมานาน และได้เคยผ่านการอบรมการปลูกห่วงคุณภาพดีจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงด้วย” แต่มีสมาชิกบางส่วนที่พึ่งหันมาทำอาชีพเกษตรกรหรือทำอาชีพเกษตรกรมานาน แต่พึ่งปลูกห่วงคุณภาพดีไม่กี่ปีที่ผ่านมา จึงมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกห่วงคุณภาพดีและลักษณะการเจริญเติบโตของห่วงคุณภาพดีน้อย สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายสะอาด น้ำพี กล่าวว่า “ผมยังขาดความรู้อยู่มากเพราะพึ่งจะรู้จักการปลูกห่วงคุณภาพดีประมาณ 4 ปี และความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดีให้ได้คุณภาพดีก็มีน้อย” เกษตรกรส่วนใหญ่แม้จะมีองค์ความรู้เรื่องการปลูกห่วงคุณภาพดี แต่ยังขาดความรู้เรื่องเรื่องมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ดีห่วงคุณภาพดี สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายณรงค์ น้ำพี

นายประดิษฐ์ คนอยู่ นายประสงค์ เมืองคำ นายเรวัต น้าพี นายนพตล คนอยู่ นายแก่น คนอยู่ นายสะอาด น้าพี นายสมส ตทาการ และนางศรีไลย วิลัยรัตน์ ให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “แม้ตนเองพอจะมีความรู้เรื่องการปลูกถั่วเหลืองอยู่บ้างแต่ก็ยังขาดความรู้เรื่องการดูแลรักษา การให้ปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูถั่วเหลืองอยู่มาก ผลผลิตที่ได้แต่ละปีก่อนข้างต่ำ ยิ่งเรื่องการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐานยิ่งไม่มีความรู้เลย”

สรุปความรู้ในการปลูกถั่วเหลืองของสมาชิกกลุ่ม พบว่าเกษตรกรสมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอนการดูแลแปลงปลูกถั่วเหลือง การรดน้ำ การให้ปุ๋ย การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชของถั่วเหลือง ตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสม รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปลูกถั่วเหลืองปานกลาง กล่าวคือเกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีความรู้ในเรื่องของการปลูกถั่วเหลืองอยู่บ้าง แต่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการดูแลรักษาแปลงผลิตถั่วเหลือง การให้ปุ๋ย การให้น้ำ ตลอดจนถึงการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้เรื่องที่เกษตรกรสมาชิกกลุ่มทุกคนยังขาดความรู้ความเข้าใจคือมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกรมวิชาการเกษตร

1.2 ลักษณะการบริหารจัดการเงิน (Money)

1.2.1 ทุนภายใน พบว่า การบริหารจัดการด้านเงินของกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มจัดตั้งใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 สมาชิกมีการระดมทุนกันเองก่อนเพื่อสำรองเป็นเงินทุนไว้ บริหารจัดการครั้งแรกสมาชิกกลุ่มต้องถือหุ้นเมื่อแรกเข้าจำนวน 12 หุ้น ๆ ละ 10 บาท นอกจากนี้ เมื่อกลุ่มมีการจัดการประชุมกลุ่ม สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง (ยกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็นต้องแจ้งให้ประธานกลุ่มทราบก่อน) กรณีขาดการประชุมต้องมีการปรับเงินจำนวนครั้งละ 50 บาท สมทบเป็นเงินทุนเข้ากลุ่ม

1.2.2 ทุนภายนอก พบว่า กลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มจัดตั้งใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 ยังไม่มีการพึ่งพาเงินทุนจากภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันกลุ่มยังคงมีความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากทางภาครัฐ เพื่อนำเงินมาใช้บริหารจัดการภายในกลุ่ม สำหรับเป็นกองทุนหมุนเวียนในการซื้อวัสดุทางการเกษตรที่จำเป็นในการปลูกถั่วเหลือง ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12 ไรโซเบียมถั่วเหลือง สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มว่า “ต้องการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากทางภาครัฐเพื่อนำเงินมาจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยยาให้กับสมาชิกกลุ่ม” โดยกลุ่มมีแนวคิดในการหาเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี ขอกู้ยืมจากกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

เป็นต้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายเข้มชัย คนอยู่ นายนพต คนอยู่ นายผัด คนอยู่ นายเทพ น้ำพี และนายประดิษฐ์ คนอยู่ ให้การสัมภาษณ์ไปในแนวทางเดียวกันว่า “หากจำเป็นต้องหาเงินเพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการขอรับการสนับสนุนไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี” และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายมนต์ น้ำพี นางศรีไลย วิไลรัตน์ นางสาวนิศากร คนอยู่ นายช่วย กุลลาว นายประสงค์ เมืองคำ นายยม กล้าหาญ และนายเรวัธ น้ำพี ให้การสัมภาษณ์ไปในแนวทางเดียวกันว่า “แหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถหาได้คือการขอกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มยางพารา และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น”

1.2.3 คำตอบแทน กำไร จากเวทีสนทนากลุ่มพบว่า คำตอบแทนที่สมาชิกจะได้รับ ขึ้นกับว่าใครมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ที่เหลือจากการเก็บไว้ทำพันธุ์ในฤดูแล้งหลังการทำนา แล้วเหลือจำหน่ายมากกว่ากัน ดังนั้นสมาชิกท่านใดมีพื้นที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝนมาก ก็มีโอกาที่จะได้ผลผลิตมาก ซึ่งในการจำหน่ายราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา จำหน่าย กิโลกรัมละ 30 บาท โดยการผลิตเมล็ดถั่วเหลืองที่ปลูกในฤดูฝนจะได้ผลผลิตประมาณ 200 กิโลกรัมต่อไร่ สมาชิกกลุ่มปลูกถั่วประมาณคนละ 2 ไร่ ถ้าขายผลผลิตทั้งหมดสมาชิกจะมีรายได้ยังไม่หักต้นทุนการผลิตที่ประมาณ 12,000 บาท (หนึ่งหมื่นสองพันบาทถ้วน)

1.2.4 การจัดทำบัญชี การจัดทำบัญชีกลุ่มเหรียญเป็นผู้ดำเนินการ ตามโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีการจัดตั้งเอาไว้ รับผิดชอบการรับ-จ่าย เก็บค่าหุ้น เนื่องจากกลุ่มเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในปีงบประมาณ 2564 ทุนของกลุ่มตอนนี้ทั้งหมดมีเฉพาะทุนภายในที่ได้จากการเก็บค่าหุ้น ๆ ละ 10 บาท จำนวนคนละ 12 หุ้น สมาชิก 20 คน เป็นเงินทั้งสิ้น 2,400 บาท (สองพันสี่ร้อยบาทถ้วน)

ดังนั้นสรุปได้ว่าการบริหารจัดการด้านเงินของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพีพบว่าเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ในปีงบประมาณ 2564 ทุนของกลุ่มมีเพียงทุนภายในที่ได้จากการเก็บค่าหุ้นแรกเข้า จำนวนคนละ 120 บาท และเงินค่าเบี้ยปรับจากสมาชิกที่ขาดไม่มาร่วมการประชุมครั้งละ 50 บาท ต่อ คน กลุ่มยังไม่มีมีการรับทุนจากภายนอกเข้ามาช่วยบริหารจัดการ ผลกำไรได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เหลือจากการเก็บไว้ทำพันธุ์ในพื้นที่ของตัวสมาชิกเองในฤดูแล้งหลังนาเพียงอย่างเดียว การดำเนินการเรื่องเงินทั้งหมดดำเนินการโดยเหรียญกลุ่ม 2 ท่านที่ได้รับการแต่งตั้ง

1.3 ลักษณะการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material)

วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ถือเป็นทรัพยากรการบริหารจัดการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองช่วยฟื้นฟูแรงงาน ย่นระยะเวลา ผลผลิตมีคุณภาพ และการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ประกอบด้วย

1) เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ต้องเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพอากาศ ประกอบกับความพึงพอใจของเกษตรกรและผู้รับซื้อ เมล็ดพันธุ์ที่ดีย่อมจะส่งผลทำให้ต้นถั่วเหลืองมีการเจริญเติบโตที่ดี มีความต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช และให้ผลผลิตต่อไร่สูง สายพันธุ์ที่เกษตรกรในพื้นที่เลือกใช้ได้แก่ พันธุ์เชียงใหม่ 60 จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบว่าแต่เดิมเกษตรกรบ้านพีเหนือนิยมปลูกถั่วเหลืองอยู่แล้ว แต่เป็นพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เมื่อปีงบประมาณ 2559 กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง เห็นว่าพื้นที่ตำบลบ้านพี มีเกษตรกรมากขึ้นทะเบียนปลูกถั่วเหลืองต่อปีจำนวนมาก ได้เข้ามาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และมีการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี โครงการดังกล่าวมีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้การผลิตถั่วเหลืองคุณภาพดี และมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จึงได้มีการนำเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 เข้ามาให้เกษตรกรทดลองปลูก หลังจากนั้นจึงได้รับการตอบรับจากเกษตรกรว่าพันธุ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับพื้นที่ ต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืชได้ดี และที่สำคัญสามารถให้ผลผลิตที่มากกว่าพันธุ์ดั้งเดิม เกษตรกรจึงเลือกปลูกพันธุ์เชียงใหม่ 60 มาจนถึงปัจจุบัน

2) ไรโซเบียม สำหรับคลุกเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกรมวิชาการเกษตร มีลักษณะเป็นผงสีเทา บรรจุของพลาสติกสีขาวขนาด 900 กรัม การทำงานของเชื้อไรโซเบียมสามารถสร้างปมที่รากของถั่วเหลืองแล้วตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ในกระบวนการเจริญเติบโตและสร้างผลผลิตของถั่วเหลือง โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยไนโตรเจน หรือช่วยลดต้นทุนการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนในการปลูกถั่วเหลืองที่มีการคลุกเชื้อไรโซเบียมจะสามารถผลิตสารประกอบไนโตรเจนได้มาก และสารประกอบไนโตรเจนนี้เป็นปุ๋ยไนโตรเจนที่ถั่วเหลืองสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เท่านั้น วัชพืชไม่สามารถนำไปใช้ได้ ต่างกับปุ๋ยไนโตรเจนที่เกษตรกรใส่ให้ถั่วเหลือง ซึ่งนอกจากถั่วเหลืองได้รับปุ๋ยแล้วยังมีผลเสียด้วยคือ ทำให้วัชพืชที่อยู่รอบข้างสามารถใช้ประโยชน์จากปุ๋ยไนโตรเจน เพื่อการเจริญเติบโตแข่งกับถั่วเหลืองในแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรได้

- 1) เครื่องฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืช สารป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช
- 2) เครื่องตัดหญ้า
- 3) เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์
- 4) ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12
- 5) สารกำจัดวัชพืช สารป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช

- 6) เคียวเกี่ยวข้าว
- 7) ตอกสำหรับมัดต้นถั่วเหลืองเป็นกอง
- 8) ผ้าใบคลุมกองมัดต้นถั่วเหลือง
- 9) เครื่องนวดถั่ว
- 10) ผ้าใบตากเมล็ดถั่ว
- 11) กระจอบบรรจุเมล็ดถั่ว
- 12) เชือกฟางมัดกระจอบเมล็ดถั่ว

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเป็นของกลุ่ม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทุกคนที่แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในปี 2564 ยังไม่มีวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรที่เป็นของกลุ่ม” แต่สมาชิกทุกคนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตรใช้เองทุกครัวเรือน เช่น รถไถ เครื่องตัดหญ้า เครื่องฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืช เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ และเคียวเกี่ยวถั่วเหลือง เป็นต้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายแก่น คนอยู่ สมาชิกกลุ่ม กล่าวว่า “อุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตรมีใช้เป็นของตัวเองและเพียงพอต่อการปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่ของตัวเอง” ซึ่งเป็นลักษณะของอุปกรณ์ที่ค่อนข้างที่จะคงทน มีอายุการใช้งานยาวนาน สามารถใช้ในกิจกรรมทางการเกษตรอื่น ๆ นอกจากการปลูกถั่วเหลืองได้ แต่กลุ่มยังขาดวัสดุทางการเกษตรที่มีลักษณะใช้แล้วหมดไปและสิ้นเปลือง ในการปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ไรโซเบียมถั่วเหลือง ปุ๋ยเคมี สารป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นางทัศนีย์ น้ำพี นายเพ็ญ คนอยู่ นายมนต์ น้ำพี นายณรงค์ น้ำพี นายถม คนอยู่ นายยม กล้าหาญ นายผัด คนอยู่ นายสมสด ทากการ นายนพดล คนอยู่ นายช่วย กุลลาว และนายธรร น้ำพี ให้การสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า “วัสดุทางการเกษตรสิ้นเปลือง ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ไรโซเบียมถั่วเหลือง ปุ๋ยเคมี สารป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช มีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของสมาชิกภายในกลุ่มเนื่องจากขาดเงินทุนที่จะนำมาบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ที่ต้องใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช แม้จะมีเงินก็ต้องเดินทางไปซื้อเองไกลถึงพิษณุโลก หากใช้บริการขนส่งก็คิดราคาต่อกระจอบซึ่งแพง” และเป็นโอกาสที่ดีของกลุ่มที่ปีงบประมาณ 2564 กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้แก่กลุ่ม ดังนี้ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 จำนวน 600 กิโลกรัม ไรโซเบียมถั่วเหลือง จำนวน 4 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีสูตร 12 - 24 - 12 จำนวน 1,000 กิโลกรัม ปุ๋ยน้ำสูตร 21 - 7 - 7 จำนวน 20 ขวด ปุ๋ยน้ำสูตร 5- 22- 25 จำนวน 20 ขวด ปุ๋ยน้ำธาตุอาหารรองเสริมฯ จำนวน 20 ขวด คาเบนดาซิม จำนวน 20 ซอง อีมาเม็กติน จำนวน

20 ซอง และกระสอบพลาสติก จำนวน 40 ใบ ซึ่งวัสดุทางการเกษตรเหล่านี้ช่วยเสริมประสิทธิภาพ ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ในฤดูการผลิตฤดูฝน 2564 ได้อย่างมาก

1.4 ลักษณะการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management)

1.4.1 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี นั้น เพื่อการที่ตัวเกษตรกรเองสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในช่วงฤดูฝน แล้วนำเมล็ดพันธุ์ที่ได้จาก ฤดูฝน ไปปลูกในพื้นที่นาหลังฤดูการทำนาข้าว สอดคล้องกับการจัดเวทิสวนทากลุ่มซึ่งได้ข้อมูลมาว่า ปกติเกษตรกรบางรายจะมีการปลูกถั่วเหลืองเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ในฤดูฝนอยู่แล้ว เพื่อนำไว้ใช้เองไม่มี วัตถุประสงค์จำหน่าย แต่เมื่อถึงหลังฤดูทำนา มักจะมีเกษตรกรรายอื่นในหมู่บ้านเดียวกันและ เกษตรกรต่างหมู่บ้าน มาติดต่อขอซื้อเมล็ดพันธุ์ แต่ตนเองก็ไม่มีพอที่จะจำหน่าย หรือถ้ามีเหลือก็จะ เก็บไว้ให้เครือญาติเท่านั้น แต่ก็ไม่ได้เห็นสถานการณ์ดังกล่าวเป็นโอกาส ในการขยายพื้นที่เพาะปลูก แต่เพียงแต่ว่าชักชวนเกษตรกรข้างเคียง ปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนเพื่อเก็บไว้ใช้เองบ้าง

ในการนี้กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีโครงการที่จะ ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกษตรกรที่ผลิตถั่วเหลืองในฤดูฝนในพื้นที่เกิดการรวมกลุ่ม จึงเห็นว่าเป็นโอกาส ที่ดี เนื่องจากจะได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเมล็ดพันธุ์ผลิตถั่วเหลืองคุณภาพดีจากภาครัฐ แล้ว ยังจะได้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตได้แก่ เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง และเชื้อไรโซเบียมสำหรับถั่วเหลือง อีกด้วย ก็เกิดเป็นแรงจูงใจและความสมัครใจ ในการจัดตั้งกลุ่มนี้ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มภายใต้โครงการ ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่ออบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืช ตระกูลถั่วให้กับเกษตรกร
- 2) เพื่อพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน
- 3) เพื่อบันทึกกิจกรรมแปลงของสมาชิกศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์
- 4) เพื่อเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด

1.4.2 ขั้นตอนการดำเนินงานผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

1. การวางแผนการผลิต

การดำเนินงานของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี จะดำเนินการแบบกระบวนการแบบมีส่วนร่วม คือ เป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างเกษตรกรสมาชิก กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพีและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอ บ้านหลวง แต่จะเน้นบทบาทและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มเป็น

สำคัญ โดยเกษตรกรสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 20 ราย มีเป้าหมายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ตั้งแต่การเตรียมดินไปจนถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและสภาพภูมิอากาศให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี โดยพื้นที่ตั้งแปลงขยายพันธุ์ถั่วเหลืองทั้งหมดอยู่ในเขตบ้านพีเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม 2564 ถึง เดือนธันวาคม 2564 สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่ม ซึ่งเกษตรกรสมาชิกเห็นพ้องต้องกันว่า “การปลูกถั่วเหลืองสมาชิกกลุ่มควรดำเนินการปลูกในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน เพราะจะทำให้กระบวนการทำงานระดับกลุ่มเกิดขึ้นพร้อมกัน เช่นเมื่อมีการประชุมกลุ่มในระหว่างที่มีแปลงผลิต นอกจากวาระการประชุมที่เป็นทางการแล้ว อาจมีการหารือแลกเปลี่ยนว่าแปลงปลูกของสมาชิกแต่ละท่านเป็นไปตามแผนเจริญเติบโตดีหรือไม่หรือมีอุปสรรคเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง เช่น เกิดโรคแมลงศัตรูพืช โรคนั้นโรคนี้อันตรายไหม แต่ละท่านเหมือนหรือต่างกันอย่างไร จะได้ช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุช่วยกันแก้ปัญหาได้”

2. การวางแผนการปฏิบัติงาน

การวางแผนการปฏิบัติงาน นอกจากจะมีแผนจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ยังต้องมีแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์โดยกำหนดช่วงเวลาปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนที่สำคัญคือ การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร จัดทำทะเบียนเกษตรกรผู้ร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์ จำหน่ายเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ บันทึกวันปลูก และกำหนดแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- คัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

พื้นที่ของเกษตรกรสมาชิกที่จะทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วเหลือง ในฤดูฝนทั้ง 20 ราย เป็นพื้นที่ไร่ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีแดง ไม่มีการไถพรวนก่อนการเพาะปลูก สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มว่า “การปลูกถั่วเหลืองเพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรบ้านพีเหนือในฤดูฝนจะทำการเพาะปลูกในที่ไร่ เนื่องจากที่นา ต้องทำนาตามฤดูกาลทั้งหมด”

- ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ให้แก่เกษตรกรสมาชิกก่อนการเพาะปลูกถั่วเหลือง

- การใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง และเชื้อราไรโซเบียม สำหรับคลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก จากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน เนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ในปีงบประมาณ 2564 กลุ่มจึงถือเป็นทุนจากภายนอกที่กลุ่มได้รับเข้ามา ในการนี้เมล็ดพันธุ์ที่ได้จะถือว่าเป็นทุนหมุนเวียนที่ให้สมาชิกกลุ่มยืมไปปลูก โดยมีการจดบันทึกโดยเหรียญกษาปณ์จำนวนที่ได้รับต่อคน

เมื่อถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรสมาชิกต้องคืนทุนเข้ากลุ่ม นั่นก็คือคืนจำนวนเมล็ดพันธุ์ เท่ากับจำนวนที่ยืมกลุ่มไป เพื่อนำมาเป็นทุนในการบริหารจัดการกลุ่มต่อไป

- การปลูกและการดูแลรักษา

1) การเตรียมดิน

พื้นที่ของเกษตรกรสมาชิกที่จะทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วเหลือง ในฤดูฝนเป็นพื้นที่ไร่ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีแดง ไม่มีการไถพรวนก่อนการเพาะปลูก แต่จะกำจัดวัชพืชก่อนปลูก โดยการใช้สารเคมีไกลโฟเซตฉีดพ่นกำจัดวัชพืชก่อนปลูกถั่ว ประมาณ 1- 2 สัปดาห์ โดยสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์นายถน คนอยู่ สมาชิกกลุ่มความว่า “พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนของตนเป็นพื้นที่ไร่ เนื่องจากที่นาใช้ปลูกข้าว ก่อนปลูกถั่วตนได้มีการพ่นยาไกลโฟเซตในไร่ก่อนจึงปลูกถั่ว”

2) การกำจัดวัชพืช มีการกำจัด 2 วิธี ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่ม พบว่าเกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีวิธีการกำจัดวัชพืชที่ใช้กัน 2 วิธี ได้แก่

2.1) ตัดหญ้าด้วยเครื่องตัดหญ้าแบบสะพายหลัง

2.2) ฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืชโดยใช้เครื่องฉีดพ่นแบบสะพายหลัง และแบบเครื่องยนต์ลากสายฉีดพ่น และหัวฉีดแบบรูปพัด ด้วยสารไกลโฟเซต และมีการฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 หลังจากการใส่ปุ๋ยรอบแรก

3) การปลูก

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ มีการคลุกเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองด้วยเชื้อไรโซเบียมการที่จะให้เชื้อไรโซเบียมติดเมล็ดได้ดี จะต้องเติมสารช่วยติดเมล็ดในการคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วย และสารที่ใช้ต้องไม่เป็นพิษต่อไรโซเบียม ซึ่งสารที่เกษตรกรสมาชิกหาได้ง่ายในท้องถิ่นและประหยัด ได้แก่ น้ำตาลทราย ละลายน้ำ อัตราส่วน 1 ต่อ 2 หรือใช้น้ำมันพืช กรณีเร่งด่วนเกษตรกรหาวัสดุอื่นไม่ได้อาจใช้น้ำแทนก็ได้ ขั้นตอนการคลุกเมล็ดพันธุ์ ดังนี้

1. นำเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ต้องการปลูกใส่ลงในภาชนะ

2. ใส่สารช่วยให้เชื้อติดเมล็ดพันธุ์ที่กล่าวข้างต้นลงบนเมล็ดพันธุ์ในอัตราที่กำหนด

3. กวนเบา ๆ ให้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเปียกทั้งหมด

4. โรยผงไรโซเบียมลงบนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง อัตราไรโซเบียม 1 ถู ต่อถั่วเหลือง 10 - 15 กิโลกรัม คลุกเคล้าให้ทั่ว

5. ผงไรโซเบียมจะเคลือบติดผิวเมล็ดพันธุ์ เป็นสีเทา ผึ่งเมล็ดพันธุ์ให้แห้ง ประมาณ 15 นาที ผงไรโซเบียมจะยึดติดเมล็ดพันธุ์ไม่หลุดร่วงง่าย

จากนั้นหลังจากที่มีการฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืชประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ วัชพืชจะมีลักษณะใบเริ่มเหลืองและเหี่ยว จึงเริ่มกระบวนการปลูก โดยเกษตรกรสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ใช้วิธีการปลูก 2 วิธี ขึ้นอยู่กับความถนัดหรือความสะดวกของแต่ละคน ดังนี้

1. การหยอดเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ด้วยเครื่องหยอดเมล็ดพืชแบบล้อหมุน บนพื้นที่ที่มีความชื้นตามดินปกติของหน้าฝน สำหรับการหยอดเมล็ดระยะห่างระหว่างแถวประมาณ 50 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างหลุมประมาณ เซนติเมตร หยอดเมล็ดหลุมละ 2-3 เมล็ด สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์นางสาวนิศากร คนอยู่ ประธานกลุ่ม กล่าวว่า “หลังจากหญ้าตายแล้ว ตนเองปลูกถั่วเหลืองด้วยเครื่องหยอดล้อหมุน โดยตนเองจะใส่เมล็ดในล้อและเซ็นเครื่องหยอดไปข้างหน้าเป็นแถวยาวระยะห่างระหว่างหลุมประมาณ 1 คืบมือ หรือประมาณ 20 เซนติเมตร เมื่อถึงท้ายแปลงจึงยกเครื่องหยอดขึ้นขยับไปด้านข้างเพื่อตั้งแถวใหม่จึงเซ็นไปข้างหน้าต่อไป ระยะห่างระหว่างแถวประมาณ 1 ศอก หรือประมาณ 50 เซนติเมตร การยกเครื่องหยอดไปตั้งแถวใหม่ เนื่องจากถ้าเซ็นจากท้ายแถวไปหาแถวใหม่เมล็ดถั่วก็จะหยอดไปตามทางโค้งด้วย จะเป็นการสิ้นเปลืองเมล็ดพันธุ์”

2. การหว่าน ในพื้นที่ไร่ที่ผิวหน้าดินความไม่เรียบหรือผิวหน้าดินไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากไม่ได้มีการไถพรวนในพื้นที่ก่อนปลูก เกษตรกรสมาชิกใช้วิธีการหว่านเมล็ดถั่วเหลือง โดยใช้แรงงานคนสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์นายช่วย กุลลาว กรรมการกลุ่ม กล่าวว่า “เมื่อกำจัดวัชพืชแล้วตนเองกับภรรยาจะช่วยกันหว่านเมล็ดถั่วเหลืองให้ทั่วแปลงที่จัดเตรียมเอาไว้ เหตุที่เลือกหว่าน เนื่องจากตนใช้แค่แรงงานในครัวเรือน 2 คนกับภรรยา ซึ่งอายุมากแล้ว การเลือกวิธีหว่าน ง่าย ไม่เปลืองแรง เวลา และที่สำคัญไม่เปลืองค่าจ้างคนมาช่วยปลูก”

4) การให้น้ำ

กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ต้องอาศัยน้ำฝนตลอดฤดูกาลผลิต สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มว่า “ช่วงเวลาที่เกษตรกรเลือกปลูกถั่วเหลืองฤดูฝน ต้องปลูกช่วงระหว่ปลายเดือนกรกฎาคมถึงไม่เกินกลางเดือนสิงหาคมเท่านั้น หากปลูกก่อนช่วงเวลาดังกล่าวช่วงเวลาที่เก็บเกี่ยวถั่วเหลืองจะเจอฝนตกหนัก และหากปลูกล่าช้าเกินกว่าปลายเดือนสิงหาคม แปลงถั่วเหลืองอาจเสี่ยงต่อการขาดน้ำช่วงปลายฤดูฝน”

5) การให้ปุ๋ย

เกษตรกรสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี มีการให้ปุ๋ยเคมีแก่ถั่วเหลือง เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ต้องการธาตุอาหารโดยเฉพาะธาตุไนโตรเจน (N) สูง รองลงมาคือฟอสฟอรัส (P) และธาตุโพแทสเซียม (K) ตามลำดับ ถึงแม้ว่าถั่วเหลืองต้องการธาตุไนโตรเจน (N) ในการเจริญเติบโตมาก แต่ก่อนการปลูกถั่วเหลือง กลุ่มได้คลุมเมล็ดด้วยเชื้อไรโซเบียม

เพื่อเสริมประสิทธิภาพการทำงานของปมรากแก้วเหลือง และทำให้ลดต้นทุนการให้ปุ๋ยไนโตรเจนในแปลงแก้วเหลืองด้วย

การให้ปุ๋ยของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์แก้วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ได้แก่

5.1 การให้ปุ๋ยครั้งที่ 1 ให้เมื่อแก้วมีอายุประมาณ 15-20 วัน ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12 โดยวิธีการหว่านด้วยวิธีการให้ปุ๋ยโดยวิธีการนี้ทำให้อัตราการใช้ปุ๋ยสูงขึ้นกว่าอัตราที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำ คือ ประมาณ 30 – 40 กิโลกรัมต่อไร่ถึง 50 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากหว่านแล้วฉีดสารกำจัดวัชพืชเป็นครั้งที่ 2 สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์นางสาวนิศากร คนอยู่ ประธานกลุ่ม กล่าวว่า “แม้ว่าตนเองจะใช้วิธีการปลูกแก้วเหลืองโดยเครื่องหยอดแบบล้อหมุน ทำให้ต้นแก้วเหลืองเรียงเป็นแถว เป็นระเบียบ ง่ายต่อการหยอดปุ๋ย แต่ในขั้นตอนการให้ปุ๋ยตนเองใช้วิธีการหว่าน เนื่องจากการให้ปุ๋ยแก้วเหลืองครั้งแรก มักจะตรงกับช่วงที่มีฝนตกมาก และบ่อยครั้ง การหยอดปุ๋ยเป็นแถวและพูนโคนจะทำให้เสียเวลา และเมื่อไม่มีการถากหญ้าพูนโคนแถวปลูกแก้วเหลืองหลังจากการใส่ปุ๋ยครั้งแรก จะมีปัญหาวัชพืชขึ้น หลังการให้ปุ๋ยครั้งแรกจึงจำเป็นต้องฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชด้วย แล้วจะให้ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12 ครั้งที่ 2 หลังแก้วเหลืองออกดอก การใส่ปุ๋ยของตนจะใส่ 2 ครั้ง แต่คนอื่น อาจใส่ครั้งแรกแค่ครั้งเดียว”

5.2 การให้ปุ๋ยครั้งที่ 2 ไม่เป็นที่นิยมแต่หากมีปุ๋ยเคมีที่เหลือจากการหว่านปุ๋ยรอบแรกก็จะมาใช้ในรอบที่ 2 เมื่อแก้วมีอายุประมาณ 45 วันหรือหลังออกดอกไปแล้ว
หมายเหตุ: การปลูกแก้วเหลืองฤดูฝน การให้ปุ๋ยและการฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืช นอกจากต้องขึ้นอยู่กับระยะการเจริญเติบโตของต้นแก้วเหลืองแล้ว ยังต้องมีการวางแผนการทำกิจกรรมในแปลง โดยคำนึงถึงลักษณะลักษณะสภาพอากาศขณะนั้นด้วยว่ามีฝนตกชุกหรือไม่ มีผลดีหรือผลเสีย เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตหรือการบริหารจัดการแปลงหรือไม่

6) การป้องกันและกำจัดโรคพืช แมลงศัตรูพืช และสัตว์ศัตรูพืช

การปลูกแก้วเหลืองของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์แก้วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เพื่อจะนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกขยายต่อหลังฤดูการทำนา เพราะฉะนั้น เมล็ดพันธุ์ต้องมีคุณภาพดี สะอาด และปราศจากโรคด้วย การเขตรกรรมของเกษตรกร จึงต้องมีความเอาใจใส่ในการหมั่น สืบสวน ตรวจสอบ โรคพืช แมลงศัตรูพืช และสัตว์ศัตรูพืช ในแปลงปลูกแก้วเหลืองของตนเอง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์แก้วเหลืองมีคุณภาพดี

ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มพบว่า การปลูกแก้วเหลืองฤดูฝนของเกษตรกรที่ผ่านมามีเคยพบโรคพืช แมลงศัตรูพืช และสัตว์ศัตรูพืช ตัวเกษตรกรเองได้มีการสังเกตลักษณะการเข้าและการทำลายแก้วเหลืองในแปลงปลูก ตลอดจนถึงวิธีการป้องกันและกำจัด โดยในแปลงแก้วเหลืองของเกษตรกรเคยพบ แมลงศัตรูพืช 4 ชนิด สัตว์ศัตรูพืช 3 ชนิด และ โรคพืช 1 โรค ได้แก่

6.1 แมลงศัตรูพืช 4 ชนิด ดังนี้

6.1.1 ตั๊กแตน หนอน เภษตรกรสมาชิกกลุ่มเรียก “แมงผักโหม”

ระบาด: ตั๊กแตน หนอน เข้าทำลายในลักษณะกัดกินใบ เมื่อเมสึด
ถั่วเหลืองถั่วเริ่มงอก จนถึงระยะต้นอ่อนมีใบ 2-3 ใบ และเข้าทำลายระยะถั่วใกล้ออกดอก

การกำจัด: ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลงแมลง

6.1.2 หนอนม้วนใบ

ระบาด: หนอนม้วนใบการเข้าทำลายเกิดจากผีเสื้อหนอนม้วนใบ
ตัวเต็มเข้ามารวางไข่ไว้ใต้ใบถั่วเหลือง ใช้เวลาฟักไข่ 4 – 7 วัน ตัวหนอนขนาดเล็กชักใยให้ใบม้วนเข้า
หากันกัดกินผิวใบถั่วจากด้านใน เข้าทำลายเมื่ออายุถั่วประมาณเดือนครึ่งหรือก่อนออกดอก

การกำจัด: ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลงแมลง

6.1.3 จิ้งก่อก

ระบาด: จิ้งก่อกเข้าทำลายถั่วเหลืองในระยะต้นอ่อน โดยการกัดกิน
ต้นและใบ พบการระบาดไม่มาก เนื่องจากจิ้งก่อกนิยม นำมาเป็นอาหารของผู้คนในพื้นที่ ผลพลอยได้
คือเป็นการป้องกันและกำจัดด้วย

การกำจัด: เกษตรกรมักจับมาทำเป็นอาหาร

6.1.4 มวนพิฆาต เป็นแมลงชนิดหนึ่งที่เกษตรกรพบเจอในแปลง

ถั่วเหลือง ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มพบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเข้าใจว่ามวนพิฆาตที่พบในแปลง
ปลุกถั่วเหลืองเป็นแมลงศัตรูพืช เกษตรกรบอกว่าพอเมื่อถั่วเหลืองอายุประมาณ 60 วัน หรือในระยะ
ฝัก จึงได้มีการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำลาย แต่ในทางวิชาการแล้ว มวนพิฆาต ถือเป็นแมลงศัตรู
ธรรมชาติที่ช่วยควบคุมและกำจัดแมลงศัตรูพืชด้วย โดยมวนพิฆาตจะกินหนอนเกือบทุกชนิดเป็น
อาหาร สอดคล้องกับการที่เกษตรกรพบว่ามีการระบาดของหนอนม้วนใบในแปลงถั่วเหลือง การพบ
มวนพิฆาตในช่วงเวลาเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าในแปลงถั่วเหลืองมีการควบคุมสมดุลระหว่างแมลงที่ดี
และไม่ดีได้ในระดับหนึ่ง

6.2 สัตว์ศัตรูพืช

กลุ่มศูนย์เมสึดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิสัตว์ศัตรูพืชที่เข้าทำลาย
และสร้างความเสียหายแก่แปลงถั่วเหลือง มี 3 ชนิด ได้แก่

6.2.1 นกเขา

ระบาด: นกเขาจะสร้างความเสียหายกับแปลงปลูกถั่วเหลืองตั้งแต่
ขั้นตอนการปลูกจะสร้างเสียหายหนักโดยเฉพาะในการปลูกด้วยวิธีการหว่านลักษณะการทำลาย คือคุ้ยเขี่ย
กินเมสึดพันธุ์ถั่วเหลือง

การกำจัด: เกษตรกรใช้วิธีการพื้นบ้านมีหลักการ คือการทำให้เกิดเสียงที่นกกลัว โดยชิงสายเทปเก่าทั่วบริเวณแปลง เมื่อลมพัดจะทำให้มีเสียงนกเขาจะกลัวและบินจากไป

6.2.2 กระจ่ายป่า

ระบาด: กระจ่ายป่าเขาสร้างความเสียหายในแปลงถั่วเหลือง โดยลักษณะการทำลายจะกัดกินยอดและใบในระยะเริ่มติดฝัก

การกำจัด: เกษตรกรทำหุ่นไล่กาไปตั้งในบริเวณแปลงให้กระจ่ายป่ากลัวและหนีไป และหากพบเจอในแปลงโดยตรงกำจัดด้วยการฆ่า และหากวางเว้นจากการทำเกษตรหรือพบการทำลายของกระจ่ายมาก ก็จะมีการออกล่ากระจ่ายป่าด้วย

6.2.3 หนู

ระบาด: หนูสร้างความเสียหายแก่แปลงผลิตถั่วเหลือง ลักษณะการทำลายกัดแทะฝักถั่วเหลืองกินเมล็ดถั่วเหลืองช่วงเมล็ดแก่โดยเฉพาะต้นที่ล้ม

การกำจัด: วางยาเบื่อหนูโดยคลุกผงสารเคมีกับเมล็ดธัญพืชเช่น เมล็ดข้าวเปลือก และ เมล็ดข้าวโพด ใส่ภาชนะนำไปวางในบริเวณแปลงถั่วเหลือง และวางกรงกับดัก โดยใส่อาหารไว้ด้านในกรง วางไว้บริเวณแปลงถั่วเหลือง หรือ วางกรงกับดักไว้บริเวณรูลูก

6.3 โรคพืช

6.3.1 โรคราสนิม

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิบูลย์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ซึ่งมีลักษณะเด่นทนทานต่อราสนิม ในระดับปานกลาง แต่ด้วยเกษตรกรปลูกถั่วเหลืองเพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ในฤดูฝน ซึ่งการระบาดจะมีมากกว่าการปลูกในฤดูแล้ง

ระบาด: เชื้อราเจริญจนก่อโรคในถั่วเหลืองช่วงระยะออกดอกไปจนถึงเก็บเกี่ยว แต่ในพื้นที่พบว่ามีการระบาดน้อย

การกำจัด: ฉีดสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคราสนิม

7) การเก็บเกี่ยว

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิบูลย์ถั่วเหลืองเมื่ออายุถั่วเหลืองครบประมาณ 90 ถึง 100 วัน ลักษณะฝักแห้ง มีสีน้ำตาล ประมาณร้อยละ 95 ของจำนวนต้นบนใบ ใช้เกี่ยวเกี่ยวข้าวในการเกี่ยวถั่วเหลืองด้วยแรงงานคน การตากขึ้นอยู่กับการเก็บเกี่ยว หากเก็บเกี่ยวเร็วเช่น หากเกี่ยวถั่วเหลืองอายุครบประมาณ 90 วันต้องผึ่งตากแดดนานประมาณ 1 อาทิตย์ และหากอายุการเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองครบ 100 วัน ผึ่งตากถั่วไว้ประมาณ 3 แดด หรือขึ้นกับสภาพอากาศขณะเก็บเกี่ยวด้วย หลังจากผึ่งตากครบกำหนดแล้วทำการมัดถั่วด้วยตอกไม้ไผ่ นำมากองรวมกันบนผ้าใบที่ปูพื้นไว้เพื่อรองเมล็ดถั่วเหลืองที่หลุดออกจากฝักขณะยกย้าย กะเทาะเมล็ด

โดยการใช้เครื่องนวดข้าวในการนวดข้าวเหลือง นำเมล็ดข้าวเหลืองกองบนผืนผ้าใบ กำจัดสิ่งเจือปนที่ติดมากับเมล็ดเบื้องต้นด้วยการเป่าลม จากเครื่องตัดหญ้าสะพายหลังติดใบพัด ผึ่งเมล็ดข้าวไว้ในร่ม แล้วบรรจุกระสอบ

8) การนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ มีวัตถุประสงค์การปลูกข้าวเหลืองฤดูฝนหลังนา เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ใช้เองในนาหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้ว หากเหลือจึงจำหน่ายแก่เกษตรกรที่สนใจ จึงมีการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

8.1 เก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ใช้เองเพื่อปลูกในช่วงฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี

8.2 จำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์

- การกำจัดพันธุ์ปนในระยะเวลาที่เหมาะสม

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ มีวัตถุประสงค์หลักในการปลูกข้าวเหลืองฤดูฝนเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ การควบคุมคุณภาพแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรสมาชิกขาดการดูแลเอาใจใส่เรื่องนี้ เนื่องจากเกษตรกรสมาชิกเชื่อมั่นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์ที่นำมาจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นจำหน่ายที่มีคุณภาพอยู่แล้ว อีกทั้งการปลูกเมล็ดพันธุ์ส่วนมากเป็นการปลูกแบบวิธีการหว่าน เป็นข้อจำกัดในการเข้าไปจัดการแปลงข้าว ประกอบกับเมล็ดข้าวที่ได้จะนำไปปลูกต่อหลังข้าวนาปีอีกแค่หนึ่งครั้ง ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพของผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองฤดูฝน

การจัดทำแผนปฏิบัติงานของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เพื่อการติดตามแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพจะถูกกำหนดขึ้นตามระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการปฏิบัติตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การป้องกันกำจัดวัชพืช การใช้สารเคมี การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู และการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสม

3. การติดตาม กำกับแปลงขยายพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ในการติดตาม กำกับแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดี กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่มีการตั้งคณะกรรมการการผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่ม เพื่อดูแลควบคุมการปฏิบัติงานของเกษตรกรสมาชิก ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวน 8 ท่าน มีการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการที่จะติดตามกำกับ ควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกทุกคนร่วมกันกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อควบคุมแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน ดังนี้

- ติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพสูงตามต้องการ

- มีการป้องกันการเสื่อมพันธุ์และการเสื่อมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์

- มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ

- มีการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นฤดูเพื่อพัฒนาระบบการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หากตรวจพบแหล่งใดต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากการระบาดของโรค แมลง วัชพืช หรือต้นพันธุ์ปนเกินมาตรฐาน คณะกรรมการต้องมีการเข้าตรวจยืนยันอีกครั้งว่าได้มีการปฏิบัติแก้ไขแล้วจริง ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมแปลงขยายพันธุ์ด้วย

1.4.3 การจัดการผลผลิต

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ มีกระบวนการจัดการกับผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองอย่างง่าย คือการแบ่งผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้เป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกต้องเก็บผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองไว้ให้เพียงพอสำหรับปลูกในพื้นที่นาหลังการปลูกข้าวนาปีของตนเอง ส่วนที่ 2 คือนำผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเท่ากับจำนวนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้รับสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร ให้แก่กลุ่มเพื่อขายในนามกลุ่มและใช้เงินที่ขายได้ในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มต่อไป ส่วนที่ 3 เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองนอกจาก 2 ส่วนดังกล่าวเกษตรกรสมาชิกจะจำหน่ายเอง โดยจำหน่ายให้แก่เกษตรกรที่สนใจมีรูปแบบการจำหน่ายโดยการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์จำหน่ายโดยตรงผ่านทางโทรศัพท์กับลูกค้าที่เคยซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองประจำทุกปี ประกาศจำหน่ายทางเฟสบุ๊ค (Face book) ส่วนตัว ไลน์ (Line) กลุ่มต่าง ๆ และการปักป้ายขายที่หน้าบ้าน พร้อมทั้งระบุราคาไว้ด้วย ราคาเป็นการกำหนดขึ้นมาเองของเกษตรกรจากการอ้างอิงราคาที่เคยซื้อขายกันในปีที่ผ่านมา ๆ มา และใช้คุณภาพและปริมาณของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ในฤดูกาลผลิตนั้น ๆ มาอ้างอิงการกำหนดราคาด้วย ทั้งนี้ขึ้นกับความพึงพอใจของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย เช่น เกษตรกรที่มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีมีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร เช่น มีการคัดแยกสิ่งเจือปน และการคัดขนาดของเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น จะขายราคาที่สูงกว่าเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรบางรายที่ไม่ได้มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ ก็จะขายราคาต่ำกว่า ทั้งนี้ราคาที่สูงและต่ำอยู่ระหว่าง 25 – 30 บาทต่อกิโลกรัม ราคาจะไม่น้อยหรือมากไปกว่านี้ ด้วยราคาที่ไม่ต่างกันมากนัก เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ กล่าวคือ ไม่มีการคัดแยกสิ่งเจือปนหรือคัดขนาดของเมล็ดพันธุ์ แต่เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองก็ยังขายได้ เนื่องจากผลผลิตในพื้นที่ยังมีน้อยปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองทุกวันนี้มากกว่าปริมาณที่เกษตรกรผลิตได้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ดังนี้

นางทัศนีย์ น้ำพี กล่าวว่า “ตัวเองจะการประกาศขายโดยทางโทรศัพท์ถามคนในหมู่บ้านที่เคยซื้อขายด้วยกันมาก่อน ขายในราคาถูก เนื่องจากตนไม่มีการคัดแยกสิ่งเจือปนและคัดขนาดเมล็ด ราคา กิโลกรัมละ 25 บาท”

นายเพ็ญ คนอยู่ กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ทุกปีที่ผ่านมาผมไม่มีเมล็ดพันธุ์เหลือขายเลยจะเก็บไว้ปลูกเองทั้งหมดเป็นถั่วเหลืองหลังนา แต่หากปีนี้ได้ผลผลิตมากอาจจะได้ขาย โดยรูปแบบการขาย คือ นำเมล็ดที่ได้จากการสีนวดมาตากแดดคัดเมล็ด และบรรจุกระสอบเก็บไว้ ตนเองเป็นผู้กำหนดราคาหากเป็นถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากมีการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์และผลผลิตของผมมีน้อยยังไงก็ขายหมดจึงเลือกขายตามราคาที่กำหนดเอง”

นายเข้มชัย คนอยู่ กล่าวว่า “เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฤดูฝนผมจะตั้งราคาซื้อจากเกษตรกรเอง เนื่องจากผมเป็นเจ้าของรถนวดถั่วเหลือง ให้สมาชิกกลุ่มและเกษตรกรทั่วไปด้วย โดยปกติผมคิดค่านวดถั่วเหลืองราคากิโลกรัมละ 2 บาท เกษตรกรส่วนมากถ้าขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ผมก็จะหักค่านวดและจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เหลือ ส่วนเกษตรกรคนไหนที่ไม่ขายผมก็จะเก็บค่านวดตามราคาดังกล่าว แล้วรวบรวมผลผลิตได้จำนวนหนึ่งแล้วผมจะติดต่อพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อ ถ้าผมไม่มีเวลาปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์โดยส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลางจะกดราคาและฝ่ายพ่อค้าจะเป็นคนกำหนดราคาเอง แต่หากผมมีเวลาปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์โดยการคัดแยกสิ่งเจือปนและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ส่วนมาเราจะได้เป็นฝ่ายกำหนดราคาเอง”

นายมนต์ น้ำพี กล่าวว่า “ตนเองจะมีการประกาศขายผ่านทางออนไลน์โดยเฟสบุ๊กส่วนตัวที่โดยมาเพื่อนส่วนมาเป็นคนในหมู่บ้าน ขายแบบไม่มีการคัดแยก ราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแล้วแต่เราเป็นผู้กำหนดเอง กิโลกรัมละ 25 บาท”

นายณรงค์ น้ำพี กล่าวว่า “เราเป็นคนกำหนดราคาเองพิจารณาจากปริมาณสิ่งเจือปนและขนาดของเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง หากสิ่งเจือปนน้อยและเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองได้ขนาดตามมาตรฐานราคาก็จะดี ราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองประมาณกิโลกรัมละ 28 ถึง 30 บาท”

นายถม คนอยู่ กล่าวว่า “ตัวเองมีการประชาสัมพันธ์ขายภายในหมู่บ้าน โดยเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองผู้ขายเป็นคนกำหนดราคาเองราคา กิโลกรัมละ 25 ถึง 30 บาท”

นายประดิษฐ์ คนอยู่ กล่าวว่า “การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์จะประสานกับเพื่อนฝูง ที่เคยซื้อขายกันมานานหรือประสานพ่อค้าให้มารับซื้อ รูปแบบการขายผมจะมีการปรึกษากับสมาชิกหลาย ๆ คนถามถึงเรื่องราคาว่าจะขายราคาเท่าไรดี ก่อนมีการตัดสินใจขาย ก่อนการขายจะมีการตรวจสอบคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อก่อนกำหนดราคาและต่อรองกัน”

นายประสงค์ เมืองคำ กล่าวว่า “ตนเองจำหน่ายให้กับนายเข้มชัย คนอยู่ ผู้รับจ้างนวดถั่วเหลือง บรรจุกระสอบละ 40 กิโลกรัม ราคาผมเป็นคนกำหนดราคาเองแต่ต้องเสียค่าสีนวดให้แก่คนรับจ้างนวดถั่วเหลืองกิโลกรัมละ 2 บาท”

นายยม กล้าหาญ กล่าวว่า “รูปแบบการขายผมประกาศขายผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) หรือทางไลน์ (Line) กลุ่มของหมู่บ้าน ผู้ซื้อจะมาติดต่อซื้อที่บ้านเอง ผมจะคัดเมล็ดพันธุ์อย่างดีเลือกเมล็ดเสียทิ้งทำให้ได้ราคาที่ดีกว่า”

นายเรวัฒน์ น้ำพี กล่าวว่า “ผมนำป้ายมาติดหน้าบ้านเพื่อให้ชาวบ้านทราบว่ามีการขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่นี่และแจ้งราคาให้ทราบ และประกาศขายทางกลุ่มไลน์ ซึ่งเป็นกิโลกรัมจำหน่าย กิโลกรัมละ 28-30 บาท การกำหนดราคาจะดูจากคุณภาพของเมล็ด เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองสวยมีการคัดแยกมาอย่างดีกว่าจะได้ราคาที่สูง”

นายผัด คนอยู่ กล่าวว่า “ตนเองมีทั้งติดต่อพ่อค้าคนกลางมารับซื้อและขายให้คนในชุมชน บรรจุมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในกระสอบขายกิโลกรัมละ 25 ถึง 30 บาท ราคาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองผู้ปลูกถั่วเหลืองเป็นคนกำหนดราคาเองโดยพิจารณาจากคุณภาพของเมล็ดพันธุ์”

นายเทพ น้ำพี กล่าวว่า “คนในชุมชนจะมาหาซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่บ้านตนเองเลย ราคาตนเองเป็นผู้กำหนดเองขึ้นอยู่กับคุณภาพและการคัดสิ่งที่ไม่เจือปนในเมล็ดถั่วเหลือง บรรจุมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในกระสอบขายกิโลกรัมละ 25 ถึง 30 บาท”

นางสาวนิศากร คนอยู่ กล่าวว่า “มีการประกาศขายผ่านทางออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ก่อนการขายมีการเช็คราคาตามท้องตลาดและพิจารณาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของตนเองแล้วจึงกำหนดราคา ไม่มีการคัดแยกสิ่งเจือปนและขนาดเมล็ดพันธุ์ขายแบบคละกิโลกรัมละ 25 บาท”

นายนพดล คนอยู่ กล่าวว่า “ขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้กับคนในพื้นที่บ้านพีเหนือ ผู้ขายเป็นคนกำหนดราคาเองโดยสอบถามราคาจากเพื่อนบ้านก่อนว่าเขาขายกันราคาเท่าไร ก็จะคิดราคาตาม ๆ กัน”

นายช่วย กุลลาว กล่าวว่า “โทรสอบถามลูกค้าที่เคยซื้อในปีที่ผ่านมาว่าสนใจติดต่อมาซื้อไหม จึงบรรจุมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในกระสอบเพื่อขายในการกำหนดราคาเองตามคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเรา”

นายแก่น คนอยู่ กล่าวว่า “โทรหาพ่อค้าให้มารับซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในราคา กิโลกรัมละ 25 ถึง 30 บาท ราคาเป็นความพึงพอใจตกลง ซื้อขายกันระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ”

นางศรีไลย วิลัยรัตน์ กล่าวว่า “สอบถามพ่อค้าแม่ค้าที่มารับซื้อ ติดต่อสอบถามราคา ก่อน รูปแบบการขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของตนเป็นเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีการคัดสิ่งเจือปนและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ก่อนที่จะมีการจำหน่าย แม้จะถามราคาจากพ่อค้าคนกลางแล้วตัวเองจะเป็นคนต่อรองและกำหนดราคาเพราะว่าเมล็ดพันธุ์ของตนมีการคัดอย่างดี”

นายสะอาด น้าพี กล่าวว่า “ตนเองจะการประกาศขายทางไลน์กลุ่มหมู่บ้านและฝากบอกกันปากต่อปากแต่โดยส่วนมากผู้ซื้อจะรู้อยู่แล้วเนื่องจากเราปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนทุกปีจะเป็นลูกค้าประจำ การกำหนดราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 25 ถึง 30 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเมล็ดพันธุ์”

สรุปการจัดการผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม มีการจัดการผลผลิตออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เก็บผลผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกเอง ส่วนที่ 2 คั้นผลผลิตให้แก่กลุ่มเท่ากับปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม ส่วนที่ 3 จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เหลือจากสองส่วนดังกล่าว สำหรับราคาจำหน่ายขึ้นอยู่กับผู้ขายและผู้ซื้อตกลงกันตามคุณภาพของเมล็ดพันธุ์หากเกษตรกรมีการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวดีก็จะกำหนดราคาขายสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรรายที่ไม่มีการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ราคาแตกต่างกันอยู่ระหว่าง 25 – 30 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากในปัจจุบันการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในพื้นที่ที่มีปริมาณน้อยกว่าความต้องการของผู้ซื้ออยู่มากจึงไม่มีปัญหาเรื่องการจำหน่าย

1.4.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิก

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เกษตรกรสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกขั้นตอน เนื่องจากเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิกเพียง 20 คน ข้อมูลจากเวทีสนทนากลุ่มพบว่า เกษตรกรที่มาร่วมตัวกันจัดตั้งกลุ่มจำนวน 20 คนนี้มีความต้องการที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพไว้ใช้เอง ไม่ต้องกังวลว่าจะหาซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ไหนมาปลูก เพราะพื้นที่ของเกษตรกรเป็นพื้นที่ชนบทห่างไกล การจะออกไปหาซื้อเมล็ดพันธุ์ให้ถึงแหล่งเมล็ดพันธุ์ดีก็ยาก การปลูกถั่วเหลืองไว้ทำพันธุ์เองก็เป็นไปแบบธรรมชาติไม่มีองค์ความรู้มาสนับสนุนพอมิโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร เข้ามาก็เลยเห็นถึงโอกาสที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนจึงสมัครใจกันเข้าร่วมรวมตัวเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์นางสาวนิศากร คนอยู่ ประธานกลุ่ม กล่าวว่า “เมื่อประมาณเดือนธันวาคม 2564 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ได้ติดต่อกับตนเองว่ามีโครงการให้จัดตั้งศูนย์ถั่วชุมชนตนเองมีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มหรือไม่ เนื่องจากที่ผ่านมามาตนเองมีการเพาะปลูกถั่วเหลืองและถั่วลิสงอยู่แล้ว และตนเองก็ได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชกับสำนักงานเกษตรอำเภอไว้ทุกครั้ง เจ้าหน้าที่เห็นว่าตนมีการปลูกถั่วอย่างสม่ำเสมอเลยชักชวนให้ร่วมกลุ่ม ตนจึงชักชวนเกษตรกรท่านอื่นต่อด้วย” หลังจากจัดตั้งกลุ่มแล้วได้มีการประชุมการทำข้อตกลง การจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม การร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคของมีการกลุ่มตั้งคณะกรรมการบริหาร 8 ท่าน ให้เป็นผู้นำและแบ่งหน้าที่บทบาทกันอย่างชัดเจนเป็นเบื้องต้นแล้ว และทุกครั้งที่มีการประชุมกลุ่มสมาชิกทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันได้ทุกเรื่อง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทุกคนที่แสดงความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่า “หากมีการประชุมกลุ่มและมีการพูดคุย ร่วมกันแบ่งปันมุมมองปัญหาต่าง ๆ ใน

การทำงานกลุ่ม เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ช่วงเวลาการปลูกกล้วยเหลืองที่เหมาะสม การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช เป็นต้น ก็จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ในกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา” ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ในระดับปัจเจกบุคคลคิดอาจได้วิธีการหรือมุมมองการแก้ไขปัญหาเพียงด้านเดียว แต่เมื่อกลุ่มได้มีการระดมปัญหา ระดมวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายย่อมแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานได้ดีกว่าแน่นอน

1.4.5 ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์กล้วยเหลืองตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน หากมีประเด็นสงสัยหรือมีปัญหา อุปสรรคในการทำงานกลุ่มจะปรึกษาเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง เพื่อขอคำแนะนำชี้แนะแนวทางการทำงาน เนื่องจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงเป็นหน่วยงานหลักที่ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา และเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำเกษตร นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มยังมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อที่จะพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์กล้วยเหลืองตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ดังนี้

นางทัศนีย์ น้ำพี กล่าวว่า “ทางกลุ่มได้รับคำชี้แนะแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงอยู่เสมอ แต่ส่วนตัวตัวเองยังมีความต้องการความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเพิ่มเติมอีก”

นายเพ็ญ คนอยู่ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับการสนับสนุนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มบางส่วนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงและอยากมีการเพิ่มความรู้การบริหารจัดการกลุ่มในด้านของการตลาด”

นายเข็มชัย คนอยู่ กล่าวว่า “ผมมีความต้องการอยากเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มจากหน่วยงานต่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การจัดการแปลงปลูกกล้วยเหลืองและด้านการตลาดเมล็ดพันธุ์กล้วยเหลือง”

นายมนัด น้ำพี กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำชี้แนะเรื่องการรวมกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ทางกลุ่มยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม จากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นที่ประสบความสำเร็จ”

นายณรงค์ น้ำพี กล่าวว่า “กลุ่มได้รับการช่วยเหลือและคำปรึกษาจากสำนักงานเกษตรทั้งทางด้านการปลูกและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และอยากให้หน่วยงานสหกรณ์หรือหน่วยงานเกษตรมาให้ความรู้คำแนะนำเรื่องการตลาด”

นายถม คนอยู่ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำแนะนำเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงแต่ยังต้องการกระบวนการเรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มเพิ่มเติม”

นายประดิษฐ์ คนอยู่ กล่าวว่า “อยากให้ทางสำนักงานเกษตรอำเภอมาแนะนำให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม”

นายประสงค์ เมืองคำ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำแนะนำเรื่องการทำงานกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง และยังมีความต้องการอยากจะได้เรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเพิ่มเติม”

นายยม กล้าหาญ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง และต้องการการช่วยเหลือจากทางภาครัฐในกรณีเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติในแปลงถั่วเหลือง และต้องการให้พาณิชย์ในช่วยในด้านของการตลาด”

นายเรวัฒน์ น้ำพี กล่าวว่า “กลุ่มได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้ด้านการปลูกพืชจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวงแล้ว แต่กลุ่มยังขาดความรู้ในเรื่องของกระบวนการทำงานกลุ่ม”

นายพีต คนอยู่ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ด้านการทำงานกลุ่มแล้ว แต่ก็มีความต้องการเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และอยากไปดูงานของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานกลุ่มต่อไป”

นายเทพ น้ำพี กล่าวว่า “ได้เคยได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง และมีความต้องการอยากเรียนรู้เพิ่มเติมเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝนและการบริหารจัดการกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ”

นางสาวนิศากร คนอยู่ กล่าวว่า “กลุ่มได้รับคำชี้แนะเรื่องการจัดตั้งกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง และในฐานะประธานกลุ่มซึ่งพิจารณาโดยภาพรวมแล้วว่าการกลุ่มยังต้องการพัฒนาความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สมาชิกมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน มองเห็นภาพการทำงานร่วมกัน”

นายนพต คนอยู่ กล่าวว่า “ส่วนตัวผมมองว่าความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกถั่วเหลืองและการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรในการปลูกถั่วเหลืองก็มีความสำคัญ ซึ่งกลุ่มก็ยิ่งขาดความรู้ตรงนี้อยู่”

นางศรีไลย วิไลรัตน์ กล่าวว่า “อยากได้รับความรู้จากหน่วยงานภาครัฐเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดการแปลงปลูกถั่วเหลือง”

นายสะอาด น้ำพี กล่าวว่า “มีความต้องการความรู้จากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง อยากให้ทางเกษตรมาส่งเสริมเรื่องการปลูก การจัดการแปลงผลิตถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์”

ตารางที่ 24 สรุปการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการ	ลักษณะการบริหารจัดการ
ด้านคน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม 20 คน 2. แต่งตั้งคณะกรรมการ 8 คน กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการ 3. สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกร 4. มีองค์ความรู้ในการปลูกพืชต่าง ๆ รวมถึงการปลูกถั่วเหลือง
ด้านเงิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทุนภายใน จากการเก็บค่าหุ้นรายเดือน 2. ทุนภายนอกยังไม่มี การพึ่งพาเงินลงทุนจากภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ 3. ค่าตอบแทน ผลกำไร ได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง 4. การจัดทำบัญชี มีเหรียญ 2 คนผู้เป็นผู้นับเงิน
ด้านวัสดุ อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัสดุอุปกรณ์ เป็นของสมาชิกแต่ละคนเองไม่มีอุปกรณ์กลุ่ม 2. วัสดุอุปกรณ์บางอย่างได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการ
ด้านการทำงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวัตถุประสงค์การทำงานชัดเจน 2. มีแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองประจำฤดูกาลผลิตในแต่ละปี 3. มีการจัดการผลผลิต 4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมกลุ่ม

2. ปัญหาในการบริหารจัดการ

2.1 ปัญหาการบริหารจัดการคน (Man)

2.1.1 แรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนหนึ่งที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เพียงเพราะว่าอยากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ จากโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ซึ่งสนับสนุนกลุ่ม 3 ฤดูกาลผลิตเป็นระยะเวลา

3 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 ถึง 2566 สมาชิกกลุ่มบางส่วนเหล่านี้อาจจะไม่ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่ และอาจจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มในอนาคตมีประสิทธิภาพน้อยลง

2.1.2 โครงสร้างกลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ผ่านโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ปีงบประมาณ 2564 มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มจากเวทีวิเคราะห์กลุ่มครั้งที่ 1 จากการสังเกตการณ์พบว่า นางสาวนิศากร คนอยู่ เป็นคนที่สมาชิกกลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่ม และตัวของนางสาวนิศากร คนอยู่ ก็พร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำในตำแหน่งประธาน แต่คณะกรรมการอีก 7 คน ที่เหลือมีการเกี่ยงกันไปมาว่าให้คนนั้นคนนี้ จึงต้องมีการนับจำนวนการยกมือจึงได้เป็นชุดคณะกรรมการชุดนี้มา คณะกรรมการทั้ง 7 คนไม่มีความมั่นใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของผู้นำ สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของนายเข้มชัย คนอยู่ ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นเหรียญคนที่ 2 กล่าวว่า “ตัวเองมีความกังวลกลัวจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างไม่เต็มที่ เพราะว่าตนเองก็มีงาน และกิจการอื่น ๆ ที่ทำควบคู่กันไปด้วยอาจมีไม่ค่อยมีเวลามากนัก”

2.1.3 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพีทุกคน มีภาระหน้าที่ส่วนตัวหลายอย่าง ประกอบกับไม่มีความมั่นใจในตัวเองว่าจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ตนเองได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่ง สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นในเวทีสนทนากลุ่มของนางสาว นิศากร คนอยู่ ตำแหน่งประธาน กล่าวว่า “ตนเองนอกจากจะปลูกถั่วเหลืองแล้วในฤดูฝนยังมีงานปลูกพืชอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และการกรีดยางพารา ตัวเองมีใจที่จะช่วยงานกลุ่มเต็มที่ แต่บางครั้งอาจจะไม่มีเวลาเต็มที่ก็หวังว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะร่วมด้วยช่วยกันทำงาน” นายเรวัต น้ำพี ตำแหน่งรองประธาน กล่าวว่า “ตนเองแต่ก่อนไปทำงานต่างจังหวัดเพิ่งได้กลับมาทำเกษตรที่บ้าน ความรู้เรื่องการทำเกษตรต้องเรียนรู้อีกมาก และเพิ่งได้มีตำแหน่งทางสังคมในการเป็นรองประธานกลุ่มถั่วฯ ครั้งแรกอาจจะยังทำงานไม่เป็นอาจต้องเรียนรู้จากหน่วยงานพี่เลี้ยงซึ่งได้แก่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง” นายช่วย กุลลาว ตำแหน่งคณะกรรมการกลุ่ม กล่าวว่า “ผมความรู้น้อยเรียนจบชั้นประถม ไม่เคยทำอย่างอื่นนอกจากทำไร่ทำนา มีคนอื่นที่เหมาะสมเป็นกรรมการมากกว่า”

2.1.4 ความรู้ในการปลูกถั่วเหลืองของสมาชิกกลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า แม้เกษตรกรสมาชิกส่วนใหญ่แม้จะมีองค์ความรู้เรื่องการปลูกถั่วเหลืองอยู่มาก แต่ยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

2.2 ปัญหาการบริหารจัดการเงิน (Money)

ผลจากการวิจัยพบว่า เนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพีเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมาใหม่ในปีงบประมาณ 2564 การระดมทุนของสมาชิกเมื่อแรกเข้าบังคับจำนวนคนละ 12 หุ้น หุ้นละ 10 บาท เบื้องต้นในปี 2564 จึงมีเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้บริหารจัดการภายในกลุ่มแค่ เบื้องต้นในปี 2564 จึงมีเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้บริหารจัดการภายในกลุ่มเพียงแค่ 2,400 บาท เป็นทุนภายในกลุ่มเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการนำมาบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยในการผลิตถั่วเหลืองฤดูฝน ปี 2564 ที่จะถึงนี้กลุ่มจะมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองสำหรับปลูกในพื้นที่ของสมาชิกกลุ่ม ได้ข้อมูลจากเวทีวิเคราะห์และจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ในวันที่ 8 ธันวาคม 2563 ที่หอประชุมหมู่ 4 บ้านพีเหนือ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน สมาชิกกลุ่มคาดการณ์ว่าจะปลูกถั่วเหลืองคนละประมาณ 2 ไร่รวมสมาชิก 20 คนเป็นพื้นที่รวม 40 ไร่ โดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ปลูก 25 กิโลกรัมต่อไร่จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์มากถึง 1,000 กิโลกรัมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีซึ่งซื้อจากศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชพิษณุโลก จำหน่ายกิโลกรัมละ 25 บาท ต้องใช้เงินทุนถึง 25,000 บาท หุ้นที่เก็บจากสมาชิกแรกเข้าคนละ 12 หุ้นจึงไม่เพียงพอต่อการนำมาบริหารจัดการ

2.3 ปัญหาการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material)

ผลจากการวิจัยพบว่า ในระยะแรกที่เพิ่งมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมานี้กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี มีปัญหาเรื่องไม่มีวัสดุ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เช่น ไม่มีเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีที่ใช้ปลูก เชื้อไรโซเบียมสำหรับถั่วเหลือง เครื่องหยอดเมล็ดถั่วเหลือง ปุ๋ย สารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืช โรค และแมลงศัตรูพืช เป็นต้น

2.4 ปัญหาการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management)

2.4.1 ขั้นตอนการดำเนินงานผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

ปัญหาในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ มักเป็นปัญหาที่ที่เราควบคุมไม่ได้ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ เนื่องจากมีการปลูกในช่วงฤดูฝน จึงอาศัยน้ำจากธรรมชาติ ฝนน้อยก็มีผลต่อการเจริญเติบโตที่ไม่ดี ฝนมากอาจเกิดน้ำชะล้าง ท่วมขัง ทำให้แปลงปลูกถั่วเหลืองเน่าเสียหาย หรือไม่ก็ฝนตกไม่ตรงช่วงระยะวิกฤติที่ถั่วเหลืองต้องการน้ำเช่น ระยะปลูก และระยะออกดอก ก็ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและผลผลิตของถั่วเหลืองด้วย และแม้ว่าเกษตรกรสมาชิกจะใช้ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ที่เหมาะกับสภาพพื้นที่ด้านทานโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืชได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ความรุนแรงของการระบาดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช เป็นสิ่งที่เหนือการคาดการณ์เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ส่งต่อคุณภาพและผลผลิตของถั่วเหลืองด้วยเช่นกัน

2.4.2 การกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม

ปัญหาการกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการกำจัดพันธุ์ปน คือ ไม่มีการปฏิบัติลงแปลงเพื่อสำรวจและกำจัดพันธุ์ปนในแปลงปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ เพราะว่าการใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจากศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร ในการปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝน จึงทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และผลผลิตที่ได้ก็จะนำไปใช้ต่อไปในการปลูกเป็นถั่วเหลืองหลังนาเพียงครั้งเดียว แต่ถึงแม้ว่าเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เกษตรกรใช้ปลูกทำเมล็ดพันธุ์ในฤดูฝนนั้นจะใช้เมล็ดพันธุ์ของทางหน่วยงานราชการ แต่มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ก็มีอัตราขั้นต่ำของความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์อยู่ และด้วยการขาดความรู้เรื่องมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง การกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม การปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยว จึงทำให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มมองข้ามความจำเป็นส่วนนี้ไป

2.4.3 การจัดการผลผลิต

ปัญหาการจัดการผลผลิต กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ยังคงมีวิธีการจัดการผลผลิตแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติต่อ ๆ กันมา ง่ายคือหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตกะเทาะเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง โดยส่วนที่ 1 การแบ่งไว้ปลูกเองในพื้นที่นาของตนเองหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหน้าปี ส่วนที่ 2 ปันเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเข้ากลุ่มเท่ากับจำนวนกิโลกรัมตามเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ การสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดน่านในนามกลุ่ม เพื่อใช้เป็นรายได้ของกลุ่มในทางหนึ่ง ส่วนที่ 3 หากเหลือจึงขายให้แก่เกษตรกรผู้สนใจ เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรตำบลบ้านพีหรือพื้นที่ข้างเคียงยังมากกว่าจำนวนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฤดูฝนที่ผลิตได้ในท้องถิ่น ทางเลือกของผู้ซื้อถือว่าน้อย จึงทำให้ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยวตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร เพราะเห็นว่าแม้ไม่มีกระบวนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ก็ขายได้

2.4.4 ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

ปัญหาความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม เมื่อมีประเด็นสงสัยหรือมีปัญหา อุปสรรคในการทำงาน กลุ่มจะได้รับคำแนะนำ ชี้แนะแนวทางการทำงาน จากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง อยู่เสมอ แต่ถึงอย่างไรก็ตามกลุ่มยังมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้กลับมาพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไป

ตารางที่ 25 ตารางสรุปประเด็นปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

การบริหารจัดการ	ปัญหา
ด้านคน	<ol style="list-style-type: none"> สมาชิกบางรายเข้าร่วมกลุ่มเพียงเพราะว่าอยากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน คณะกรรมการกลุ่มไม่มีความมั่นใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของผู้นำ ประกอบกับแต่ละคนมีภาระงานหลายอย่าง ทำให้มีความกังวลกลัวจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างไม่เต็มที่ สมาชิกกลุ่มบางคน ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง และการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง
ด้านเงิน	<p>การระดมทุนของสมาชิกเมื่อแรกเข้าน้อย ไม่เพียงพอต่อการนำมาบริหารจัดการ</p>
ด้านวัสดุ อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> ไม่มีเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่มไม่เพียงพอ
ด้านการทำงาน	<ol style="list-style-type: none"> กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ที่พึ่งปัจจัยการผลิตจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน การระบาดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช ซึ่งบางอย่างคนควบคุมไม่ได้ เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการกำจัดพันธุ์ปนในแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เกษตรกรสมาชิกขาดความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

สรุปการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี การบริหารจัดการคน (Man) มีการจัดทำโครงสร้างกลุ่มซึ่งประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 2 คน และกรรมการรวม 3 คน รวมเป็น 8 คน จากสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 20 คน โดยได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มไว้ชัดเจน การบริหารจัดการเงิน (Money) มีการรวบรวมหุ้นเป็นรายเดือนเพื่อนำเงินมาใช้บริหารจัดการกลุ่มและมีการคาดหวังผลกำไรจากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ในอนาคต ลักษณะการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรมีใช้ในครัวเรือนเกษตรกรเองอยู่แล้วบางส่วน ส่วนวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ปีการผลิต 2564 นี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน และจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการเกษตรแบบเดียวกันนี้จนถึงปีการผลิต 2566 รวมระยะเวลาที่สำนักงานเกษตรจังหวัดน่านจะสนับสนุนเป็นเวลา 3 ปี ลักษณะการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มที่ชัดเจน มีการวางแผนปฏิบัติงานการผลิตข้าวเหลืองตั้งแต่เตรียมพื้นที่จนถึงกระบวนการจัดการผลผลิต

ปัญหาในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการคน (Man) แม้ว่าสมาชิกกลุ่มทั้งหมดจะเป็นเกษตรกรซึ่งมีความรู้เรื่องการปลูกพืชที่หลากหลายรวมถึงการปลูกข้าวเหลืองและเป็นกลุ่มที่มีการจัดทำโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจนแล้ว แต่เกษตรกรสมาชิกยังขาดความรู้เรื่องการปลูกข้าวเหลืองเพื่อทำเมล็ดพันธุ์ และกลุ่มที่ตั้งใหม่ยังขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการเงิน (Money) เงินทุนที่ได้จากการรวมหุ้นรายเดือนจากสมาชิกหุ้นละ 10 บาท ไม่เพียงพอที่กลุ่มจะนำมาบริหารจัดการ การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) วัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น เครื่องมือเตรียมดิน เครื่องมือปลูก เกษตรกรมีใช้เองในครัวเรือน แต่วัสดุ อุปกรณ์สิ้นเปลือง ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ไม่เพียงพอเนื่องจากทุนที่ได้จากการรวมหุ้นของเกษตรกรสมาชิกมีน้อย แต่วัสดุ อุปกรณ์ดังกล่าวก็ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) ส่วนใหญ่ที่เป็นปัญหาเกิดจากปัจจัยที่เราควบคุมได้ยากหรือควบคุมไม่ได้ ได้แก่ เรื่องปริมาณน้ำฝน การระบาดของโรค แมลง และศัตรูศัตรูพืช

ตอนที่ 3 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

จากการศึกษาข้อมูลพบลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มในแต่ละด้านและพบปัญหาในการบริหารจัดการข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำเอาปัญหาดังกล่าวเข้ามาทำเวทีสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้ ครั้งแรกผู้วิจัยใช้เวทีการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี หาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยหลังจากที่ได้ทราบปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นต่อไปว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในมุมมองของทางกลุ่ม เมื่อเห็นปัญหาดังกล่าวแล้วกลุ่มมีมุมมองหรือแนวคิดในการที่จะแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาจุดด้อยของกลุ่มอย่างไร

ครั้งที่ 2 เป็นเวทีสนทนากลุ่มจัดที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์หลัก ที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลบ้านพี ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ตำบลบ้านพี ประกอบด้วย ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอบ้านหลวง ผู้แทนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) ตำบลบ้านพี ผู้แทนกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษตำบลบ้านพี ประธานแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี ประธานแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตำบลบ้านพี เกษตรกรรุ่นใหม่อำเภอบ้านหลวง เกษตรกรต้นแบบศูนย์เครือข่ายด้านเกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรผสมผสาน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเกษตรและสหกรณ์ ประธานศูนย์เรียนรู้เกษตรฟาร์มหลวง อาสาสมัครเกษตรกรตำบลป่าคาหลวง อาสาสมัครเกษตรกรตำบลสวด และประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าเป็ย ตำบลสวด อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ครั้งที่ 3 เป็นเวทีสนทนากลุ่มจัดที่ห้องประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยเป็นเจ้าของที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลและอำเภอ ในอำเภอบ้านหลวง ประกอบด้วย เกษตรอำเภอบ้านหลวง ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ เกษตรตำบลบ้านฟ้า ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ เกษตรตำบลสวด ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ เกษตรตำบลป่าคาหลวง ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ และเกษตรตำบลบ้านพี ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

โดยทั้งสามครั้งเป็นเวทีสนทนากลุ่มเล็ก ๆ มีการกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยในการนี้ผู้วิจัยชี้แจงว่าในการสนทนากลุ่มทุกครั้ง ให้นำผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เมื่อจบประเด็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มจะเป็นผู้สรุป หากเนื้อหาที่ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มสรุปไม่ครอบคลุมสาระสำคัญก็สามารถเพิ่มเติมได้ เมื่อจบครบทุกประเด็นหลังจากนั้นผู้วิจัยทำการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ พบว่า

1. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านคน

1.1 จัดการฝึกอบรมกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการ แสดงให้เห็นถึงความมีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ ของคณะกรรมการกลุ่ม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนชาวบ้าน หรือกลุ่มเกษตรกรด้านอื่นที่มีความพร้อม ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มโดยสารวัตร กำนันตำบลบ้านพีและประธานกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี กล่าวว่า “ต้องกระตุ้นให้ คณะกรรมการรู้และเข้าใจถึงหน้าที่ และต้องมีจิตสาธารณะจริง ๆ ถึงจะมาทำหน้าที่ตรงนี้ได้ เหมือน พวกเราที่นี่ทุกคนก็มีบทบาททางสังคม ต้องมีจิตสาธารณะจริง ๆ”

1.2 จัดการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ตั้งแต่ กระบวนการผลิต การคัดพันธุ์ปน การจัดการผลผลิต การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ไปจนถึง การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เป้าหมายเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของ กรมวิชาการเกษตร นอกจากเกษตรกรสมาชิกจะได้รับองค์ความรู้ความเข้าใจกระบวนการดังกล่าว แล้ว จะทำให้เกษตรกรสมาชิกเกิดแรงจูงใจในการที่อยากจะผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีไว้ใช้เองและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่เมล็ดพันธุ์ที่ตนเองได้ผลิตขึ้นด้วย ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มโดย นายมานะชัย เพิ่มการ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าเป้อยและประธานศูนย์ ศพก.เครือข่าย ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าเป้อย กล่าวว่า “เกษตรกรจะทำอะไร ต้องให้มีความรู้สึกในด้านนั้น ๆ อย่าง การปลูกถั่วหน้าฝนต้องรู้ว่าต้องปลูกช่วงไหนศึกษาพยากรณ์อากาศ ถั่วเหลืองนี้ปลูกช่วงฝนตกมาก ไม่ได้ เมล็ดถั่วจะเน่ามันต้องปลูกแค่ช่วงฝนปรอย ๆ ถึงตอนออกดอกฝนมากไม่ดีอีก ต้นจะยึดไปไม่ ดอกสักที เราพึงธรรมชาติต้องศึกษาบ้านเราให้ดี” นางสาวศิริพร เหล็กแก้ว ตำแหน่งสารวัตรกำนัน ตำบลบ้านพีและประธานกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี กล่าวว่า “จะเจ้าลองปลูกมา หมดละทั้งกระทุงหลุม ใช้แวกขุดปลูก ใช้เครื่องหยอด ใช้หวาน ปรากฏว่า ใช้แวกอัตราการงอกดีที่สุด กระทุงหลุมหน้าฝนน้ำขังเน่า ถ้าหวานเมล็ดค้างบนเศษต้นพีชไม่ลงดินก็ไม่ออก เอาใจยากถั่วเหลืองนี้” นายพูล มงคล ตำแหน่งอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เสริมว่า “เออกระทุงหลุมเน่าแน่ถ้าฝนตกติดกัน 3-4 วัน หวานอีกถ้าเมล็ดไม่ลงถึงพื้นดิน พอฝนตกเมล็ดก็ฟอง พอแดดออกเมล็ดก็แฟบ ฝนแดดฝน แดด ฟองแฟบฟองแฟบ เมล็ดตายพอดี”

1.3 จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการให้แก่สมาชิก โดยหลักการบริการจัดการแบบ 4m มีเนื้อหาหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การบริหารจัดการคน (Man) 2. การบริหารจัดการเงิน (Money) 3) การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) และ 4) การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management)

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเงิน

สร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรสมาชิกเนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ในปีงบประมาณ 2564 การระดมเงินทุนของสมาชิกรวมกันน้อย ผลกำไรจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็ยังไม่เกิดขึ้นควรต้องอาศัยการพึ่งตนเองให้มากโดยเฉพาะเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ยังมีจุดแข็งของสมาชิกทุกคนคือการประกอบอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพหลักอยู่แล้วปัจจัยการผลิตต้นทุนการผลิตจากการปลูกพืชชนิดอื่น ซึ่งจะนำมาปรับใช้กับการปลูกถั่วเหลืองได้ไม่ยาก ข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มโดยนายธีรศักดิ์ วงศ์ดุษฎี ตำแหน่งประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง หรือ ศพก.อำเภอบ้านหลวง กล่าวว่า “เป็นไปได้ที่จะเอาเงินหุ้นที่เก็บคนละ 120 บาท รวมกันได้ 2,400 บาท มาซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง มันก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป กลุ่มที่ตั้งขึ้นใหม่เดี่ยวเกษตรกรก็จะได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์อยู่ตอนได้มาไม่ใช่เอามาแจกกัน แต่เมล็ดตัวนี้แหละที่จะเอามาจัดการใครแบ่งแจกจ่ายไปเท่าไรตอนเก็บเกี่ยวก็เอาผลผลิตมาคืนกลุ่มเท่านั้น กลุ่มจะได้เอาเมล็ดนี้ไปขายมาเป็นทุนให้กลุ่ม”

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการวัสดุ อุปกรณ์

3.1 หาแหล่งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์

แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์แก่กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี โดยในเบื้องต้นสำนักงานเกษตรจังหวัดน่านจะสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและเชื้อไรโซเบียมในการปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนปี 2564 ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร

3.2 สร้างเครือข่าย

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองนอกจากเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและเชื้อราไรโซเบียมที่สำนักงานเกษตรจังหวัดน่านจะสนับสนุนกลุ่มแล้วยังมีวัสดุ เช่น เครื่องปลูกถั่วเหลือง กลุ่มควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่มศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองกลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี ในลักษณะการบริหารจัดการแบบต่าง ๆ เช่น การขอเช่าหรือขอยืมเพื่อนำมาใช้ในพื้นที่การผลิตของกลุ่มตนเองข้อมูลที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่มโดยนางสาวศิราพร เหล็กแก้ว ตำแหน่งสารวัตรกำนันตำบลบ้านพีและประธานกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี กล่าวว่า “กลุ่มต้องสร้างเครือข่าย ตัวเรานี้เป็นประธานกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี รู้จักเครือข่าย กลุ่มถั่วต่าง ๆ ทั้งระดับอำเภอ รวมถึงจังหวัด อยากได้อะไรเข้ามาปรึกษาได้ อยากได้เมล็ด

พันธุ์จะช่วยประสานให้ได้ เครื่องหยอด เครื่องนวดถั่วไม่พอกของกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนา ตำบลบ้านพี่ มหาชัยไปใช้ได้ กลุ่มเขาต้องหาเครื่องชಾಯนะ”

4. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการด้านกระบวนการทำงาน

4.1 การวางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง จากปัญหาในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เราควบคุมไม่ได้ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ เนื่องจากมีการปลูกในช่วงฤดูฝน จึงอาศัยน้ำจากธรรมชาติ ฝนน้อยก็มีผลต่อการเจริญเติบโตที่ไม่ดี ฝนมากอาจเกิดน้ำชะล้าง ท่วมขัง ทำให้แปลงปลูกถั่วเหลืองเน่าเสียหาย หรือไม่ก็ฝนตกไม่ตรงช่วงระยะวิกฤติที่ถั่วเหลืองต้องการน้ำเช่น ระยะปลูก และระยะออกดอก ก็ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและผลผลิตของถั่วเหลืองด้วย และแม้ว่าเกษตรกรสมาชิกจะใช้ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ที่เหมาะกับสภาพพื้นที่ด้านทานโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืชได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ความรุนแรงของการระบาดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช เป็นสิ่งที่เหนือการคาดการณ์เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ส่งต่อคุณภาพและผลผลิตของถั่วเหลือง สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยประสบการณ์ของเกษตรกรสมาชิกเองและอาจต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ร่วมกันในการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ให้มีความรัดกุม เพื่อลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิตให้น้อยที่สุด

4.2 จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และการจัดการผลผลิต เน้นเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร ทราบถึงข้อดีและประโยชน์ของการใช้เมล็ดพันธุ์ดีในการเพาะปลูก โดยเนื้อหาจะแทรกอยู่ในเวทีการอบรมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการคนเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี

4.3 สอดแทรกเนื้อหาเรื่องการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในเวทีการอบรมเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเห็นว่าการทำงานที่เกษตรกรมีการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยวให้ดี เช่น การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ คัดแยกสิ่งเจือปน คัดขนาดเมล็ดพันธุ์ และมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร เป็นต้น จะส่งผลต่อการนำเมล็ดพันธุ์ไปใช้ต่อ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์มีอัตราการงอกและเมล็ดพันธุ์มีความแข็งแรงดี ไม่มีพันธุ์ปน ทำให้ประหยัดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงอีกทางหนึ่งด้วย

4.4 จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้กลับมาพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากการอบรมหากเกิดความไม่เข้าใจหรือปัญหาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มควรปรึกษาหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ คือ

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง เพื่อการตอบประเด็นสงสัยและชี้แนะแนวทางการทำงาน หรือ การปรึกษากลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นที่ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 26 สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการ	แนวทางการแก้ไขปัญหา
ด้านคน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องการบริหาร จัดการกลุ่ม 2. ถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลือง 3. เสริมความรู้เรื่องการจัดการผลผลิต 4. เสริมความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม
ด้านเงิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. บริหารจัดการจากผลกำไรจากการขายเมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลือง 2. ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
ด้านวัสดุ อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ 2. จัดหาซื้อเพิ่มเติมเมื่อกลุ่มมีผลกำไร 2. ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
ด้านการทำงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาแผนการผลิตและกระบวนการผลิตเมล็ด พันธุ์ถั่วเหลืองให้มีประสิทธิภาพขึ้นในอนาคต จาก สภาพปัญหาและข้อผิดพลาดจาก ฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา 2. จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการจัดพันธุ์ป่นใน ช่วงเวลาที่เหมาะสม 3. จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม 4. เชื่อมโยงการตลาดระหว่างกลุ่มกับผู้ใช้เมล็ดพันธุ์

เมื่อได้แนวทางการแก้ไขปัญหามาจากตัวกลุ่มเอง จากเวทีเกษตรกรผู้นำในพื้นที่ และจากส่วนราชการที่กำกับดูแลทางด้านเกษตรแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการแก้ไขปัญหามาได้ เข้าไปจัดเวทีประชุมกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มได้ทราบมุมมองแนวทางการแก้ไขปัญหามากมายหรือต่างออกไปจากที่กลุ่มคิด แล้วได้กำหนดประเด็นให้กลุ่มแสดงความต้องการพัฒนา สมาชิกกลุ่มและผู้วิจัยมีความเห็นสมควรเลือกกิจกรรมพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ตามแนวทางการพัฒนาที่ได้จากเวทีการสนทนากลุ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี และการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี

การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี มีกิจกรรมการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี

การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ได้จัดขึ้นในวันอังคารที่ 10 สิงหาคม 2564 เวลา 08.30 น. ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง (ศพก.อ.บ้านหลวง) โดย นายชัยณรงค์ ดำดง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง เป็นผู้บรรยาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การใช้สื่อในการฝึกอบรม ประกอบด้วยมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการของกรมวิชาการเกษตร การปลูก การดูแลรักษา การคัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว และการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง โดยมีวิธีการนำเสนอเป็น PowerPoint เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี

2) เอกสารวิชาการ เรื่อง การจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลือง โดยประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ 1) พันธุ์ข้าวเหลือง 2) แผนการปฏิบัติงาน 3) สิ่งที่ต้องศึกษาก่อนการผลิต 4) สิ่งที่ต้องจัดเตรียมก่อนการผลิต 5) การดำเนินงานผลิตเมล็ดพันธุ์ และ 6) การปลูกและดูแลรักษาข้าวเหลือง

ภาพที่ 3 การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี

กิจกรรมที่ 2 การประเมินผู้เข้ารับการอบรม

การประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ด้วยข้อสอบแบบถูกหรือผิด จำนวน 20 ข้อ โดยคำถามในแบบทดสอบเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการของกรมวิชาการเกษตร การปลูก การดูแลรักษา การตัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว และการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการอบรม และวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม จากแบบทดสอบสมาชิกกลุ่มที่เข้ารับการอบรมเรื่องการอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี มีระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม 10.50 คะแนน เมื่อเข้าอบรมแล้วมีระดับคะแนนเฉลี่ย 14.85 คะแนน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ค่า t คือ -9.333, df=19 และค่า significant = 0.000 หมายถึง ผลคะแนนก่อนและหลังการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 คะแนนก่อนและหลังการอบรม

สมาชิกกลุ่ม ลำดับที่	ก่อนการฝึกอบรม (คะแนน)	หลังการฝึกอบรม (คะแนน)	t-test	Sig.
1	10	18	-9.333	0.000
2	9	17		
3	8	16		
4	12	16		
5	9	12		
6	11	13		
7	10	14		
8	9	14		
9	11	15		
10	11	14		
11	13	15		
12	11	14		
13	12	20		
14	11	15		
15	13	16		
16	13	15		
17	13	16		
18	8	13		
19	8	11		
20	8	13		
ค่าเฉลี่ย	10.50	14.85		
SD	1.82	2.08		

หมายเหตุ * P<0.01

2. การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีกิจกรรมการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ได้จัดขึ้นในวันอังคารที่ 17 สิงหาคม 2564 เวลา 08.30 น. ณ หอประชุมหมู่บ้านพีเหนือ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดย นายชัยณรงค์ คำตอง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง เป็นผู้บรรยาย รายละเอียดประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่

1) การบริหารจัดการคน

1.1) โครงสร้างกลุ่ม และบทบาทหน้าที่

โครงสร้างในการดำเนินงานกลุ่ม ต้องมีความชัดเจนมีองค์ประกอบที่พอเหมาะ มีความคล่องตัวในการทำงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้แล้วคณะกรรมการยังมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงและเป็นผู้แทนของกลุ่มในกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในนามของกลุ่ม คณะกรรมการต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม วัตถุประสงค์ ระเบียบ กติกาของกลุ่ม ตลอดจนจนถึงปฏิบัติตามข้อกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ที่ดีแก่กลุ่มรวมไปถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเกิดความตระหนักในการใช้เมล็ดพันธุ์ดี มีกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี ลดต้นทุนการผลิต จัดสรรและดูแลเครื่องจักรกลในกระบวนการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยว สรรวจ ติดตาม แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง แนะนำการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช การให้ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช กำกับดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฤดูฝน ให้มีคุณภาพที่จะใช้ทำเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูกเป็นถั่วเหลืองหลังนา เมล็ดพันธุ์ที่เหลือจากการเก็บไว้ทำพันธุ์ปลูกหลังนาในพื้นที่ของตัวเองในฤดูแล้ง การรับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการ การถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นผลดีกับกลุ่ม

1.2) การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันเลือก และตัดสินใจร่วมดำเนินการ ในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และร่วมรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

1.3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในแต่ละท้องถิ่น ส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดกลุ่มก็คือเราพบปัญหา จากการแยกกันทำกิจกรรม เมื่อรวมกลุ่มแล้วจึงได้รับ

การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ยิ่งค้นพบปัญหาได้เร็วก็จะได้แก้ไขได้เร็ว ก็ต้องอาศัยการช่วยกันวิเคราะห์ของสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อให้ได้มุมมองของปัญหาที่หลากหลายต่างกัน

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นการนำองค์ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ มาใช้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน กลุ่มคนในสังคมต่างมีความหลากหลาย สมาชิกกลุ่มแต่ละท่านอาจมีความพร้อมไม่เหมือนกัน บางคนมีเครื่องมือเครื่องมือที่ครบ ครันก็แบ่งปันกันสมาชิกท่านอื่นใช้ สมาชิกบางคนไม่พร้อมหรืออาจมีกำลังมาช่วยออกแรงทำงานหลาย ๆ ความต่างเมื่อมารวมกันแล้ว คนนั้นขาดคนนี้เสริมจะช่วยให้การดำเนินกิจการกลุ่มลุล่วงได้

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เมื่อปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วต้องมีการประเมินผลกลับมามองย้อนไปดูว่าสิ่งที่ทำ ที่ได้ผลเป็นแบบนี้ เกิดจากการทำงานของกลุ่มเราอย่างไร ควรจะปฏิบัติอย่างเดิมหรือมีมุมมองในการจะพัฒนาศักยภาพการทำงานกลุ่มของเราให้ดียิ่งขึ้นอย่างไร

1.4) องค์ประกอบ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. การใช้อำนาจที่เหมาะสม การใช้อำนาจที่เหมาะสมของประธาน และ คณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ตัดสินใจเรื่องส่วนรวมเอง ต้องมีการประชุมกลุ่ม หรือแจ้งให้ คณะกรรมการและสมาชิกทราบเนื่องจากการกระทำดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มโดยภาพรวม

2. การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึง เมื่อได้รับข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์จาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานพี่เลี้ยงจากกรมส่งเสริมการเกษตร ต้องประชาสัมพันธ์ให้สมาชิก รับทราบโดยทั่วกัน อาจมีการประชุมเพื่อแจ้งข่าวสาร หรือเมื่อสมาชิกรายใดรายหนึ่งทราบข่าวสารที่ จะเป็นประโยชน์หรือเป็นผลกระทบต่อกลุ่ม ต้องแจ้งสมาชิกกลุ่มทราบเพื่อหารือการตั้งรับหรือ การแก้ไขต่อไป

3. การให้รางวัลเป็นแรงจูงใจ การให้รางวัลนี้อาจเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นสิ่งรื้อช่าง เช่น การชมเชยเมื่อเห็นแปลงปลูกของสมาชิกที่ตั้งใจดูแลดี อย่างนี้ก็จะส่งเสริมให้ สมาชิกมีกำลังใจในการทำงาน หรืออาจมีการจัดประกวดกันภายในกลุ่มหากว่าสมาชิกท่านใดสามารถ ทำผลผลิตต่อไร่ได้สูงจะมีของรางวัลให้ เช่นนั้นนอกจากจะเป็นแรงจูงใจแล้ว ยังเป็นพัฒนากระบวนการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป

4. การมีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสังคม หากสมาชิกกลุ่มหมั่น ศึกษาสนใจ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกถั่วเหลือง การดูแลรักษา หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูก ถั่วเหลือง เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน โรคแมลงศัตรูพืช แม้กระทั่งข่าวสารการพยากรณ์อากาศ เหล่านี้ จะเป็นประโยชน์มากมากในการเสริมประสิทธิภาพการทำงานทั้งตนเองและที่สำคัญที่สุดคือเป็น ประโยชน์กับกลุ่มอย่างมาก

2) การบริหารจัดการการเงิน

กลุ่มต้องมีทุนในการบริหารจัดการอาจเป็นทุนภายในที่มีการเก็บรวบรวมจากสมาชิกกลุ่ม หรือเป็นการรับทุนสนับสนุนจากภายนอก โดยกลุ่มเกษตรกรอาจทำแผนหรือเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น เพื่อนำทุนเหล่านั้นมาบริหารจัดการเมื่อมีทุนแล้วต้องมีการกำหนด กฎ กติกาของการใช้จ่ายเงินของกลุ่ม อาจเป็นกติกาที่ได้จากมติในที่ประชุมกลุ่ม ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อควบคุมบัญชีเคลื่อนไหว เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ทำให้เกิดรายรับจึงนำกำไรส่วนนั้นมาพัฒนากลุ่ม ทุกด้านทั้งในส่วนของการกระบวนการผลิต และสวัสดิการของสมาชิกกลุ่ม

3) การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ถือเป็นทรัพยากรการบริหารจัดการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ช่วยทุนแรง ร่นระยะเวลา ผลผลิตมีคุณภาพ และการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในกลุ่มประเภทกลุ่มการประกอบอาชีพการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้สมาชิกกลุ่มมักมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเป็นอยู่แล้ว แต่กลุ่มเกษตรกรควรมีการสร้างเครือข่ายทั้งในระดับกลุ่มหรือในระดับปัจเจกบุคคลที่ดี เพื่อในช่วงปลูกซึ่งเป็นช่วงวิกฤตที่สมาชิกต่างปลูกในช่วงเวลาเดียวกัน หากอุปกรณ์ในครัวเรือนไม่พอ สมาชิกอาจจะหายืมจากสมาชิกด้วยกันเองหรือยืมเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรในละแวกข้างเคียงได้ การผลิตสินค้าเกษตรมักมีเรื่องของสารเคมีเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เกษตรกรต้องศึกษาประเภท ชนิด การใช้งานให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพและมีประสิทธิภาพในการใช้สารเคมีต่าง ๆ

4) การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน

4.1) การวางแผนการผลิต กลุ่มผู้ทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและการกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดแต่ละพืชพันธุ์ จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายด้าน ได้แก่ การตลาด สภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ชนิดของพืชพันธุ์ที่ดำเนินการผลิต การกำหนดช่วงเวลาการปลูกและเก็บเกี่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี

4.2) การวางแผนปฏิบัติงาน ในการวางแผนปฏิบัติงานด้านการเกษตร ปฏิทินการปลูกพืชหรือปฏิทินการผลิตพืช เป็นวิธีที่มีความเหมาะสม เพราะเกษตรกรจะมองภาพการปฏิบัติงานออกว่า ขั้นตอนไหนควรทำช่วงไหน ตั้งแต่ก่อนการปลูกไปจนถึงการจัดการผลผลิตเป็นรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้เหมือน ๆ กันภายในกลุ่ม ให้กำดำเนินงานกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน

4.3) การวางแผนการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ ต้องย้อนกลับไปดูวัตถุประสงค์กลุ่มก่อนว่าเราตั้งกลุ่มนี้มาเพื่ออะไร อย่างเช่นกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มเราขอแรกเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีไว้ใช้ปลูกเองในพื้นที่นาหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี เมื่อได้ผลผลิตก็ต้องแบ่งส่วนหนึ่งเก็บไว้ หากเหลือจึงจำหน่าย

4.4) เครือข่าย หมายถึง รูปแบบของความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่ม หรือองค์กร หรือชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างพลังในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มที่เชื่อมโยงกันจะมีความเป็นอิสระต่อกัน บทบาทสำคัญของเครือข่าย คือทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการทำงานร่วมกัน เชื่อมโยงองค์กรไม่ให้โดดเดี่ยว และสร้างพลังอำนาจในการต่อรอง

4.5) การบริหารความเสี่ยง ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลในด้านลบที่ไม่ต้องการ วัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การดำเนินงานโครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และระยะเวลาตามที่กำหนด หรือยอมให้เกิดความเสียหายให้น้อยที่สุด ความเสี่ยงของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เช่น การปลูกถั่วเหลืองในฤดูฝนต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ซึ่งมีความเสี่ยงเรื่องของปริมาณน้ำฝนที่มากหรือน้อยเกินไป ฝนจะตกในช่วงวิกฤตที่ถั่วเหลืองต้องการน้ำหรือไม่ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในถั่วเหลือง และเรื่องการตลาดที่ไม่แน่นอน เป็นต้น การประเมินความเสี่ยง เป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นอันผลกระทบต่อกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบด้านลบ การคาดการณ์เพื่อจะวางแผนในการจัดการกับผลกระทบให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น หรือหลีกเลี่ยงหากคิดว่าเราจะจัดการไม่ได้ การกำหนดแนวทางบริหารจัดการความเสี่ยง มีดังนี้ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ความเสี่ยงที่เราไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ฝนตกหนัก ฝนทิ้งช่วง หากเราประเมินและคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ อาจจะใช้ประสบการณ์ และการหมั่นศึกษาข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยา จะสามารถปลูกถั่วเหลืองในช่วงที่มีฝน เลี่ยงช่วงปลูกที่แล้งฝนทิ้งช่วง เป็นต้น การควบคุมความเสี่ยง เพื่อการป้องกันการเกิดความสูญเสีย และการควบคุมขนาดของความสูญเสีย

ภาพที่ 4 การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2 การประเมินผู้เข้ารับการอบรม

การประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยการทำแบบสอบถามความพึงพอใจการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ผลการประเมินพบว่า

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

เพศ พบว่าเป็นเพศหญิง ร้อยละ 15 เพศชาย ร้อยละ 85 มีอายุเฉลี่ย 55.05 ปี (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 เพศของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	3	15
ชาย	17	85
รวม	20	100

อาชีพ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 เพศของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	20	100
อื่น ๆ	-	-
รวม	20	100

อายุ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีอายุเฉลี่ย 55.05 ปี โดยสมาชิกกลุ่มที่มีอายุสูงสุด 65 ปี และอายุต่ำสุด 34 ปี (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 อายุของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

ข้อมูลทั่วไป	ปี
อายุ	
- เฉลี่ย (\bar{X})	55.05
- สูงสุด (Maximum)	65.00
- ต่ำสุด (Minimum)	34.00

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 10 มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 10 มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 5 มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) และร้อยละ 5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา ตามลำดับ (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	0	0
ระดับประถมศึกษา	14	70
ระดับมัธยมต้น	2	10
ระดับมัธยมปลาย	2	10
ระดับ ป.ว.ช.	0	0
ระดับ ป.ว.ส.	1	5
ระดับปริญญาตรี	0	0
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0	0
อนุปริญญา	1	5
รวม	20	100

ประสบการณ์การอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เคยมีประสบการณ์ในการการอบรม ร้อยละ 100 (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 ประสบการณ์การอบรมของผู้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

ประสบการณ์การอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	0	0
เคย	20	100
รวม	20	100

ระดับความพึงพอใจที่ได้รับจากการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านวิทยากร มีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.29 คะแนน โดยมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ประเด็นที่ 1) “การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.55 หมายถึง การเตรียมตัวและความพร้อมเรื่องการจัดเตรียมสถานที่จัดอบรม จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเกษตรกร สื่อที่ใช้ถ่ายทอด

ความรู้ Powerpoint เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ วิทยากรมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่บรรยาย มีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ และมีการแสดงออกที่เหมาะสมในบทบาทของนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ตำบลบ้านพี 2) “สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.25 หมายถึง วิทยากรสามารถอธิบายเนื้อหาของหลักสูตรได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน 3) “ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.25 หมายถึง ในการอบรมถ่ายทอด ความรู้กับเกษตรกรวิทยากรใช้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือหรือที่เรียกว่า “ภาษาคำเมือง” ทำให้ เกษตรกรสมาชิกเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรได้ง่ายขึ้น 4) “การตอบคำถามของวิทยากร” มีค่าเฉลี่ย ระดับ 4.25 หมายถึง เมื่อวิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย วิทยากรสามารถตอบคำถามได้ ชัดเจนเป็นที่เข้าใจ โดยการแนะนำ ช่วยเหลือผู้เข้ารับการอบรมอย่างทั่วถึงและเหมาะสม ระดับความ พึงพอใจมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การถ่ายทอดของวิทยากร มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.15 หมายถึง วิทยากรใช้ คำพูด น้ำเสียง ชัดเจน ถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้ง่าย อธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย มีการยกตัวอย่าง ประกอบ สร้างบรรยากาศ สร้างความสนใจระหว่างฝึกอบรม (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านวิทยากร

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านวิทยากร	4.29	มากที่สุด
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร	4.55	มากที่สุด
2. การถ่ายทอดของวิทยากร	4.15	มาก
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.25	มากที่สุด
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.25	มากที่สุด
5. การตอบคำถามของวิทยากร	4.25	มากที่สุด

ด้านความเข้าใจ มีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.08 คะแนน โดยมีระดับ ความพึงพอใจมากที่สุด 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ประเด็นที่ 1) “ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.45 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน หลังจากได้เข้ารับ การถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ บริหารจัดการกลุ่มมากขึ้น 2) “บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.35 หมายถึง

หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มว่าประธานกลุ่มมีหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมกำหนดเรื่องที่จะเข้าประชุม กำหนดแผนการประชุม เพื่อให้ได้มติ นโยบาย แผนงาน วิธีการ ขั้นตอนของการปฏิบัติงาน จัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกับคณะกรรมการ โดยความเห็นชอบของสมาชิกประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปสู่สมาชิก ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามมติที่ประชุม ร้องประธาน มีหน้าที่ติดต่อประสานงาน และร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่ประธาน หรือที่ประชุมกลุ่มมอบหมาย เลขานุการ มีหน้าที่รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ให้ประธาน เพื่อพิจารณา หรือสั่งการให้นำเข้าที่ประชุม จัดทำรายงานการประชุมและจัดบันทึกต่าง ๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการและสมาชิก และปฏิบัติตามที่ประธาน หรือที่ประชุมกลุ่มมอบหมาย เสร็จญก มีหน้าที่ จัดทำทะเบียนต่าง ๆ หลักฐานการรับ-จ่ายเงินของกลุ่ม ดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของกลุ่ม รับผิดชอบเก็บรักษาเงินของกลุ่ม และปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ประชุมกลุ่มมอบหมาย และกรรมการ มีบทบาทหน้าที่ ดำเนินการร่างระเบียบหรือข้อบังคับกลุ่ม โดยความเห็นชอบของสมาชิกกลุ่ม จัดให้สมาชิกมาประชุมแสดงความคิดเห็นและวางแผนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน จัดให้มีบริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) “องค์ประกอบที่ทำให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.30 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการที่ทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันเลือกและตัดสินใจร่วมดำเนินการ ในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และร่วมรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจเรื่อง และองค์ประกอบที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การใช้อำนาจที่เหมาะสมของประธาน และคณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาหรือการตั้งรับหรือการแก้ไขต่อไป การให้รางวัลเป็นแรงจูงใจ จะส่งเสริมให้สมาชิกมีกำลังใจในการทำงาน และการมีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสังคม หากสมาชิกกลุ่มหมั่นศึกษาหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ย่อมจะเป็นประโยชน์มากมากในการเสริมประสิทธิภาพการทำงานทั้งตนเองและที่สำคัญที่สุดคือเป็นประโยชน์กับกลุ่มอย่างมาก 4) “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการทำงานกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.30 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการทำงานกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน 5) “การบริหารจัดการทุนภายในกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.30 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการทุนภายในกลุ่มถึง

ระบบทุนของกลุ่มเองว่า ทุนภายในทุนภายนอก ค่าตอบแทนหรือผลกำไร มีระบบการจัดการเป็นอย่างไร มีข้อดีข้อเสีย ปัญหาอุปสรรคหรือไม่ จะบริหารจัดการอย่างไร และที่สำคัญกลุ่มต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ กติกา หรือข้อกำหนดต่าง ๆ ด้านการเงินให้ชัดเจนด้วย

6) “การกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.25 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง โดยเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชั้นพันธุ์จำหน่ายต้องมี เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ ร้อยละ 97 เมล็ดถั่วเหลืองพันธุ์อื่น ๆ ไม่เกิน 20 เมล็ดต่อกิโลกรัม สิ่งเจือปนอื่น ๆ ไม่เกิน ร้อยละ 3 ความงอก ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 65 และความชื้นสูงสุดไม่เกิน ร้อยละ 12 7) “การวางแผนปฏิบัติงาน (ปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์) ในการปลูกถั่วเหลือง” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.25 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ และการร่วมกันวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ในรูปแบบของปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ฤดูฝน ซึ่งจะเป็นการคาดการณ์การปลูกถั่วเหลืองในฤดูการที่กำลังจะมาถึง โดยอ้างอิงจากข้อมูลหลายด้าน เช่น ประสบการณ์จากการปลูกปีที่ผ่านมา ข้อมูลสภาพอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ร่วมกันสร้างปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น ควรจะปลูกช่วงวันไหนเพื่อให้ตรงกับความต้องการน้ำของต้นถั่วเหลืองและหลีกเลี่ยงช่วงฝนตกหนักช่วงหยอดเมล็ดพันธุ์เพื่อป้องกันการเน่าของเมล็ด เป็นต้น (ตารางที่ 34)

ประเด็นที่ระดับความพึงพอใจมาก 11 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ประเด็นที่ 1) “การบริหารจัดการเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปลูกถั่วเหลืองของกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจ ว่าวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ถือเป็นทรัพยากร การบริหารจัดการ การสรรหาให้มีความเพียงพอต่อการทำงาน เข้าใจวิธีการใช้งาน อุปกรณ์ให้เต็มประสิทธิภาพของวัสดุ รู้จักวิธีการจัดเก็บบำรุงรักษา เหล่านี้มีความสำคัญโดยจะช่วยให้ส่งเสริมให้กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ช่วยทุนแรง ระยะเวลา ผลผลิตมีคุณภาพ และการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) “การวางแผนกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการวางแผนการผลิตให้ดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน พิจารณาตามหลักการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย แผนต้องมีความชัดเจน เป็นรูปแบบตามพิธีการ มีเหตุมีผล มีความสอดคล้อง มีความคุ้มค่า มีลักษณะเน้นอนาคต มีการระยะเวลาแผน มีความต่อเนื่อง มีการติดตามประเมินผล มีความคล่องตัว และมีความครอบคลุม 3) “การกำหนดหลักเกณฑ์ กติกาของกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ กติกา หรือข้อกำหนดต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อควบคุมให้กระบวนการทำงานดำเนินไปในทิศทางตามแผนปฏิบัติงานที่วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถทำให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยลักษณะของกฎ กติกา หรือระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรทำเป็น

ลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเอง หรือ อาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ การกำหนดสาระสำคัญในระเบียบอาจกำหนดเป็นหมวดหมู่ 4) “การจัดทำบัญชีกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเงินการบัญชีของกลุ่มยกตัวอย่างการจัดทำบัญชีของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีเหรียญกษาปณ์ผู้ดำเนินการจำนวน 2 คน ทำหน้าที่จัดทำทะเบียนต่าง ๆ หลักฐานการรับ-จ่ายเงินของกลุ่ม ดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของกลุ่ม 5) “การสร้างเครือข่ายของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี กับหน่วยงาน กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจถึงสำคัญของการสร้างเครือข่ายซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการทำงานร่วมกัน สร้างพลังอำนาจ และเชื่อมโยงองค์กรไม่ให้โดดเดี่ยว กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองกลุ่มอื่นหรือกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ โดยการสร้างเครือข่ายมีแนวทางการเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่าย คือ การศึกษาชุมชนและสภาพ การณ์ภายในชุมชนดูว่าในพื้นที่ตำบลบ้านพีหรือในอำเภอบ้านหลวง มีเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง การค้นหาผู้นำกลุ่มย่อย ๆ เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย การกระตุ้นหรือจัดเวทีให้องค์กรเกษตรกรต่าง ๆ มีการสื่อสารพูดคุยทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย พัฒนากิจกรรมและยกระดับความสัมพันธ์ ที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการที่เราจะพึ่งพาอาศัยกัน และพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร เพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากสร้างเวทีพบปะ และความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ สมาชิกของเครือข่าย หรือ หน่วยที่มาปฏิสัมพันธ์กัน จุดมุ่งหมายร่วม การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ระบบความเท่าเทียมกันของสมาชิก และการแบ่งปันผลประโยชน์ 6) “บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกกลุ่มกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งการรวมกลุ่มมีเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติร่วมมือกันตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน ตลอดจนร่วมติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานที่เกิดจากการตัดสินใจของส่วนรวม และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานกลุ่มร่วมกัน 7) “การบริหารจัดการผลกำไร ค่าตอบแทน จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.90 หมายถึง การบริหารจัดการผลกำไร ค่าตอบแทน จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เรื่องนี้เป็นหนึ่งในแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรค่อนข้างที่จะมีความเข้าใจอยู่บ้าง แต่หลังการอบรมทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการเรื่องนี้อย่างเป็นระบบมากขึ้น 8) “การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่วเหลือง” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.85 หมายถึง หลังการอบรม

สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่วเหลืองว่า การประเมินความเสี่ยงนั้นเป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นอันผลกระทบต่อกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบต่อด้านลบ การคาดการณ์เพื่อจะวางแผนในการจัดการกับผลกระทบให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น หรือหลีกเลี่ยงหากคิดว่าเราจะจัดการไม่ได้ ตามแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง ได้แก่ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง การควบคุมความเสี่ยง การถ่ายโอนความเสี่ยง และการยอมรับความเสี่ยง

9) “การจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่วเหลือง” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.85 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่วเหลือง อันได้แก่ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เราไม่สามารถควบคุมและจัดการได้ เช่น ฝนตกหนัก ฝนทิ้งช่วง หากเราประเมินและคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ อาจจะใช้ประสบการณ์ และการหมั่นศึกษาข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยา จะสามารถปลูกถั่วเหลืองในช่วงที่มีฝน เลี่ยงช่วงปลูกที่แล้งฝนทิ้งช่วง เป็นต้น การควบคุมความเสี่ยง เป็นความเสี่ยงที่เราสามารถควบคุมและจัดการได้ การเป็นการควบคุมขนาดของความสูญเสียและการป้องกันการเกิดความสูญเสียไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดการเกิดความเสียหาย 10) “การบริหารจัดการทุนภายนอกกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.75 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเรื่องความสำคัญของทุนจากภายนอก เนื่องจากกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มจัดตั้งใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 ยังไม่มีการพึ่งพาเงินจากภายนอก เข้ามาบริหารจัดการ หากกลุ่มสามารถหาทุนภายนอกเข้ามาสนับสนุนก็จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะต้นทุนการผลิตที่ใช้แล้วหมดไปได้ เช่น เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัด วัชพืช โรคพืช และแมลงศัตรูพืช เป็นต้น 11) “การวางแผนการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ หลังการเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองของกลุ่ม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.75 หมายถึง หลังการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เรื่องการวางแผนการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ หลังการเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองของกลุ่ม วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มข้อแรกเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีไว้ใช้ปลูกเองในพื้นที่นาหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี เมื่อได้ผลผลิตก็ต้องแบ่งส่วนหนึ่งเก็บไว้ หากเหลือจึงจำหน่าย สำหรับการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ส่วนที่เหลือนี้ เรื่องการตลาดสินค้าเกษตรมักเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรที่ประสบกับผลผลิตพืชแทบทุกชนิด เมื่อเกษตรกรเห็นว่า เป็นปัญหาก็แสดงให้เห็นว่าตัวเกษตรกรเองเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของตลาดสินค้าเกษตรพืชเศรษฐกิจหลายชนิดประสบปัญหาผลผลิตล้นตลาดส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ แม้ว่าภาครัฐและเอกชนจะเข้ามาช่วยเหลือ แต่ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างปัญหาซ้ำซากที่เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือทุกปี การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรโดยเน้นที่คุณภาพและใช้ตลาดนำการผลิต อาจเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ อย่างไรก็ตามตลาดสินค้าเกษตร จะเกิดผลสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริโภค ผู้ขาย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องประยุกต์หลักการไป

ดำเนินการให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง เพราะคงไม่มีคำตอบสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียวแล้วจะสามารถแก้ไขได้ทุกปัญหา เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน สถานการณ์ปัจจุบันผลผลิตไม่มากและมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อ แต่หากมีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยว เช่น การคัดแยกสิ่งเจือปน และคัดขนาดของเมล็ดพันธุ์ก็มีแนวโน้มว่าจะได้ราคาขายต่อกิโลกรัมที่ดีขึ้น (ตารางที่ 34)

ระดับความพึงพอใจปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ “ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม” มีค่าเฉลี่ยระดับ 3.20 หมายถึง ระดับความพึงพอใจในความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มก่อนการอบรมของเกษตรกรสมาชิกมีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้ (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านความเข้าใจ

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านความเข้าใจ	4.08	มาก
1. ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การอบรม	3.20	ปานกลาง
2. ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การอบรม	4.45	มากที่สุด
3. การบริหารจัดการคน	4.29	มากที่สุด
3.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม	4.35	มากที่สุด
3.2 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม	4.20	มาก
3.3 องค์ประกอบที่ทำให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ	4.30	มากที่สุด
3.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการทำงานกลุ่ม	4.30	มากที่สุด
4. การบริหารจัดการเงิน	4.04	มาก
4.1 การบริหารจัดการทุนภายในกลุ่ม	4.30	มากที่สุด
4.2 การบริหารจัดการทุนภายนอกกลุ่ม	3.75	มาก
4.3 การบริหารจัดการผลกำไร ค่าตอบแทน จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง	3.90	มาก
4.4 การจัดทำบัญชีกลุ่ม	4.20	มาก

ตารางที่ 34 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
5. การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์	4.10	มาก
5.1 การบริหารจัดการเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปลูกถั่วเหลืองของ กลุ่ม	3.95	มาก
5.2 การกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ตามมาตรฐานของ กรมวิชาการเกษตร	4.20	มากที่สุด
6. การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน	4.04	มาก
6.1 การกำหนดหลักเกณฑ์ กติกากลุ่ม	4.20	มาก
6.2 การวางแผนกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่ม	4.20	มาก
6.3 การวางแผนปฏิบัติงาน(ปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์) ใน การปลูกถั่วเหลือง	4.25	มากที่สุด
6.4 การวางแผนการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ หลังการเก็บ เกี่ยวถั่วเหลืองของกลุ่ม	3.75	มาก
6.5 การสร้างเครือข่ายของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี กับหน่วยงาน กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรผู้ปลูก ถั่วเหลือง	4.20	มาก
6.6 การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่ว เหลือง	3.85	มาก
6.7 การจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการบวนการผลิตถั่วเหลือง	3.85	มาก

ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.23 คะแนน โดยมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ “มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำงานกลุ่มได้” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.35 หมายถึง หลังเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มโดยรวมในระดับความพึงพอใจเฉลี่ยมาก 4.23 คะแนน ทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในความสามารถ มั่นใจในการพูด มั่นใจในการคิด ในศักยภาพของตนเองและของกลุ่ม มีความมั่นใจกล้าแสดงออกที่จะปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของตัวเองที่ได้รับมอบหมาย ให้บรรลุผล หรือเลือกวิธีที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หรือแก้ไข

ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงแม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ยังไม่ทำให้เกิดความย่อท้อ ยังคงสามารถปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ต่อไป โดยมีความมั่นใจว่าตนสามารถที่จะกระทำสิ่งนั้นให้สำเร็จไปได้ด้วยความถูกต้องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ (ตารางที่ 35)

ความระดับความพึงพอใจมากที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ประเด็นที่ 1) “สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงาน/สมาชิกกลุ่มได้” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.20 หมายถึง หลังเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เมื่อเกษตรกรสมาชิกมีความมั่นใจในความรู้ความเข้าใจแล้วจึงสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่มีถ่ายทอดหรือสามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกกลุ่มได้ นอกจากนั้นแล้วสมาชิกกลุ่มที่ผ่านการอบรมยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรนอกกลุ่มที่สนใจได้ 2) “สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกลุ่มได้” มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.15 หมายถึง หลังเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ตั้งแต่ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ไปจนถึงสมาชิกกลุ่มทุกคนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกลุ่มได้ (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.23	มาก
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกลุ่มได้	4.15	มาก
2. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงาน/สมาชิกกลุ่มได้	4.20	มาก
3. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำงานกลุ่มได้	4.35	มากที่สุด

ความพึงพอใจโดยรวม มีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.35 คะแนน หมายถึง หลังเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรสมาชิกมีความพึงพอใจในด้านวิทยากร ด้านความเข้าใจ และด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจโดยรวม

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ความพึงพอใจโดยรวม		
1. ความพึงพอใจโดยรวม	4.35	มากที่สุด

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน และ 3) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยกับสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน จำนวน 20 คน โดยในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

สรุปผล

ตอนที่ 1 บริบทของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. บริบทชุมชนตำบลบ้านพี

1.1 ด้านกายภาพ

ตำบลบ้านพีมีภูมิประเทศ เป็นเทือกเขาสูง สลับซับซ้อน มีที่ราบน้อยโดยที่ราบจะอยู่บริเวณเชิงเขาและบริเวณริมฝั่งลำน้ำ ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งฤดูกาลได้ ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว จำนวนประชากรตำบลบ้านพีทั้งหมด 809 ครัวเรือน จำนวน 2,458 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกษตรสมบูรณ์ 160 ครัวเรือน 464 คน หมู่ที่ 2 บ้านพีใต้ 202 ครัวเรือน 578 คน หมู่ที่ 3 บ้านห้วยติ่ม 67 ครัวเรือน 227 คน หมู่ที่ 4 บ้านพีเหนือ 252 ครัวเรือน 803 คน และหมู่ที่ 5 บ้านพีกลาง 128 ครัวเรือน 386 คน

1.2 ด้านทรัพยากร

ตำบลบ้านพีมีลักษณะของทรัพยากรดิน 2 แบบ ได้แก่ พื้นที่ที่ราบดินมีลักษณะร่วนปนทรายแบ่ง หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแบ่ง และในพื้นที่เนินเขาหรือพื้นที่ลาดชันดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือเป็นดินเหนียว ทรัพยากรน้ำตำบลบ้านพีเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำหลายสายล้นแล้วแต่ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตำบลบ้านพีและพื้นที่ข้างเคียงที่สำคัญจำนวน 11 ลำน้ำ ทรัพยากร

ป่าไม้ ตำบลบ้านพี่ทั้ง 5 หมู่บ้าน มีป่าชุมชนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ เขต 3 จังหวัดแพร่ มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ สถานศึกษา จำนวน 4 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านพี่ จำนวน 1 แห่ง ระบบประปาหมู่บ้าน จำนวน 4 หมู่บ้าน ระบบประปาภูเขา จำนวน 1 หมู่บ้าน และตั้งแต่ 1 เมษายน 2530 เป็นต้นมา ตำบลบ้านพี่ ได้รับการบริการจ่ายกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดน่าน ครบทุกหมู่บ้านและหลังคาเรือนจนถึงปัจจุบัน

1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประชาชนตำบลบ้านพี่ ชาติพันธุ์เป็นคนพื้นเมืองล้านนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อท้องถิ่น มีวัฒนธรรมที่สำคัญ 4 กิจกรรม ได้แก่ ประเพณีไหว้สาเจ้าต้นเมืองบ้านพี่เหนือ ประเพณีงานสลากขมภูบ้านพี่เหนือ งานตักบาตรเทโวโรหณะวัดพี่ใต้ และประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี

1.4 ด้านเศรษฐกิจ

ตำบลบ้านพี่สภาพเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยระบบเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักของประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นได้จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนปลูกพืชของประชาชนตำบลบ้านพี่กับสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง (ตัดยอด ณ วันที่ 30 ก.ย. 63) จำนวน 619 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 15,969.25 ไร่

2. บริบทการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ถั่วเหลืองเป็นพืชที่เกษตรกรตำบลบ้านพี่นิยมปลูกกันมายาวนาน นิยมปลูกในนาหลังจากการเกี่ยวข้าวในปี เหตุที่ถั่วเหลืองเป็นที่นิยมของเกษตรกรตำบลบ้านพี่ เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย การลงทุนหรือต้นทุนต่อไร่ของการปลูกถั่วเหลืองค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพืชอื่น พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในตำบลบ้านพี่ตามข้อมูลการขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร สถิติย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2561 ถึง 2563 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2563 พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองมากกว่าปี 2561 เกือบ 2 เท่า แต่เดิมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่นำมาปลูกในพื้นที่ต้องสั่งซื้อจากพื้นที่อื่นหรือมีการเก็บเมล็ดถั่วเหลืองไว้ทำพันธุ์เอง เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นจะมีปัญหา เมล็ดพันธุ์ที่หาซื้อมาได้คุณภาพไม่ดี และร้อยละการงอกไม่ดี และตั้งแต่ปี 2559 กรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ที่มีลักษณะทางสายพันธุ์ดีและให้ผลผลิตสูงเกษตรกรจึงนิยมใช้ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กระบวนการในการเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองชุมชน ตำบลบ้านพี่ การเก็บเกี่ยวจะใช้ เคียวเกี่ยวข้าวในการเกี่ยวเกี่ยวถั่วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะแตกต่างกันในขั้นตอนของวิธีการนวดถั่ว ในอดีตจะทำการนวดโดยการฟาด ฟ่อนถั่วเหลืองที่เกี่ยวข้องแล้วเป็นมัดลงบนไม้ ให้เมล็ดแตกออกจากฝัก จากนั้นทำการพัดให้เปลือกและสิ่งเจือปนต่าง ๆ ส่วนในปัจจุบันจะใช้บริการรถนวดข้าวในการกะเทาะเมล็ด

ถั่วเหลือง เมล็ดถั่วเหลืองถูกขายให้กับพ่อค้าในหมู่บ้านคนเดียวกันกับผู้รับจ้างนวดถั่วเหลือง และผู้ที่สนใจ

3. บริบทกลุ่มของกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ ในปีงบประมาณ 2564 ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีในฤดูฝนไว้ใช้เอง โดยปลูกในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี มีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 20 ราย เป็นเพศชายร้อยละ 85 เพศหญิงร้อยละ 15 อายุเฉลี่ย 55 ปี มีอายุสูงสุด 65 ปี และอายุต่ำสุด 34 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 80 รองลงมาร้อยละ 10 มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย และมีสถานภาพโสดอีกร้อยละ 10 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 100 การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 70 การศึกษาระดับมัธยมต้นร้อยละ 10 การศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 10 การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) ร้อยละ 5 ทุกคนการศึกษาระดับอนุปริญญา ร้อยละ 5 สมาชิกทุกคนล้วนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรอง ร้อยละ 85 ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 15 แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 15 – 60 ปี เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.25 คน สูงสุดครัวเรือนละ 4 คน และต่ำสุดคือไม่มีแรงงานด้านการเกษตรอายุระหว่าง 15 – 60 ปี ในครัวเรือน ส่วนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉลี่ยครัวเรือนละ 0.55 คน สูงสุดครัวเรือนละ 2 คน และต่ำสุดคือไม่มีแรงงานด้านการเกษตรอายุ 60 ปีขึ้นไปในครัวเรือน มีลูกจ้างประจำในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.35 คน สูงสุดครัวเรือนละ 3 คน ต่ำสุดคือไม่มีลูกจ้างประจำในภาคการเกษตร มีลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาลเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.2 คน สูงสุดครัวเรือนละ 3 คน ต่ำสุดคือไม่มีลูกจ้างชั่วคราวในภาคการเกษตรตามฤดูกาล รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 75,775 บาทต่อปี รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรสูงสุด 350,000 บาทต่อปี และรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรต่ำสุดที่ 5,500 บาทต่อปี รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 25,315 บาทต่อปี รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรสูงสุด 34,400 บาทต่อปี และมีสมาชิกบางรายที่ไม่มีรายได้ต่อปีของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร รายจ่ายในภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 33,150 บาทต่อปี มีรายจ่ายในภาคการเกษตรสูงสุด 100,000 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคการเกษตรต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 42,360 บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรสูงสุด 608,000 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี มีภาระหนี้สินในครัวเรือน ร้อยละ 65 ไม่มีภาระหนี้สินในครัวเรือน ร้อยละ 35 มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 65 ไม่มีตำแหน่งทางสังคมร้อยละ 35 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมร้อยละ 95 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทาง

สังคม ร้อยละ 5 มีที่อยู่อาศัย ร้อยละ 100 พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 30.55 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 75 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด 4 ไร่ มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 100 มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 100 มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน ร้อยละ 95 ไม่มีถนนเข้าพื้นที่ทำกิน ร้อยละ 5 สมาชิกกลุ่มเคยได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร ร้อยละ 100 เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 55 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 45 โดยสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกให้มีตำแหน่งกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 2 คน และกรรมการรวม 3 คน รวมเป็น 8 คน

ตอนที่ 2 ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ใช้แนวคิด 4M ได้แก่ ด้านคน (Man) ด้านเงิน (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี

1.1 ลักษณะการบริหารจัดการคน (Man) กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีสมาชิกจำนวน 20 ราย และมีการคัดเลือกให้มีตำแหน่งกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 2 คน และกรรมการรวม 3 คน รวมเป็น 8 คน พร้อมทั้งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มไว้ด้วย

1.2 ลักษณะการบริหารจัดการเงิน (Money) กลุ่มมีการระดมทุนกันเองในลักษณะของหุ้นรายเดือน หุ้นละ 10 บาท ขึ้นต่อกันละ 1 หุ้นต่อเดือน เพื่อสำรองเป็นเงินทุนไว้บริหารจัดการ เมื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่มจะได้ค่าตอบแทนจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ทั้งนี้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินจะมีเภรัญญิกที่กลุ่มเลือกไว้ 2 ท่านในการจัดทำบัญชีเพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย

1.3 ลักษณะการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 20 ราย ประกอบอาชีพเกษตรกรอยู่แล้ว เครื่องมือทางการเกษตร เช่น รถไถสำหรับเตรียมดิน จอบ/เสียมในการปลูกหรือดายหญ้า เครื่องฉีดพ่นสารเคมี เป็นต้น เหล่านี้เกษตรกรมักมีใช้กันเองในแต่ละครอบครัวแล้ว แต่กลุ่มที่ตั้งขึ้นมาใหม่ในปี 64 นี้ พึ่งจะมีการระดมทุนจากสมาชิกภายในกลุ่มจึงไม่เพียงพอที่จะนำเงินมาบริหารจัดการในวัสดุจำพวก เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช

1.4 ลักษณะการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) กลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจนคือการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝน เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ปลูกเองในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีหากเหลือจึงจำหน่าย ขั้นตอนการผลิตมีการจัดทำแผนการผลิตเป็นปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดินไปจนถึงการจัดการผลผลิต

2. ปัญหาในการบริหารจัดการ

2.1 ปัญหาการบริหารจัดการคน (Man) แม้ว่าสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มจะเป็นเกษตรกรซึ่งมีความชำนาญการปลูกพืชอยู่แล้วแต่การปลูกพืชเพื่อทำเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการจัดทำแปลงปลูกถั่วเหลืองให้ผลผลิตตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้งกลุ่ม และเนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ คณะทำงานหรือคณะกรรมการยังไม่มี ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำงานกลุ่ม รวมทั้งสมาชิกยังขาดความรู้เรื่องการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

2.2 ปัญหาการบริหารจัดการเงิน (Money) การระดมทุนของสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

2.3 ปัญหาการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) สืบเนื่องจากเงินทุนของกลุ่มไม่มาก ส่งผลให้ไม่เพียงพอต่อการนำมาซื้อวัสดุทางการเกษตรที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

2.4 ปัญหาการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) เป็นปัญหาในระหว่างขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ที่เราควบคุมไม่ได้ ได้แก่ การจัดการน้ำในช่วงฤดูฝน โดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติ ซึ่งไม่มีความคงที่ทั้งปริมาณ และระยะเวลาความต้องการน้ำของพืชที่เหมาะสม การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช แม้จะมีการป้องกันแต่ในแต่ละฤดูการผลิตก็อาจมีสิ่งที่ไม่เห็นการคาดการณ์เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ส่งต่อคุณภาพและผลผลิตของถั่วเหลืองด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 3 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

1. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

1.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านคน

จัดการฝึกอบรมกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการ แสดงให้เห็นถึงความมีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ ของคณะกรรมการกลุ่ม และจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ตั้งแต่กระบวนการผลิต การคัดพันธุ์ปน การจัดการผลผลิต การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ไปจนถึงการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเงิน

สร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรสมาชิกด้านการบริหารจัดการเงินของกลุ่มเนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ในปีงบประมาณ 2564

1.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการวัสดุ อุปกรณ์

หาแหล่งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์แก่กลุ่ม และการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองกลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี ในลักษณะการบริหารจัดการแบบต่าง ๆ เช่น การขอเช่าหรือขอยืมเพื่อนำมาใช้ในพื้นที่การผลิตของกลุ่ม

1.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการด้านกระบวนการทำงาน

การวางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้มีความรอบคอบ รัดกุม โดยอาศัยประสบการณ์ของเกษตรกรสมาชิกเองและอาจต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิตให้น้อยที่สุด จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และการจัดการผลผลิต เน้นเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ได้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร และจัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โดยหลักการบริการจัดการแบบ 4m เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่สมาชิก

2. การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี

การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีการใช้สื่อในการฝึกอบรม ประกอบด้วยมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการของกรมวิชาการเกษตร การปลูก การดูแลรักษา การคัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว และการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง โดยมีวิธีการนำเสนอเป็น PowerPoint เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี และใช้เอกสารวิชาการ เรื่อง การจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

พบว่า จากการประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ด้วยข้อสอบแบบถูกหรือผิด จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการอบรม และวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม จากแบบทดสอบสมาชิกกลุ่มที่เข้ารับการอบรมเรื่อง การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี มีระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม 10.50 คะแนน เมื่อเข้าอบรมแล้วมีระดับคะแนนเฉลี่ย 14.85 คะแนน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย

t-test ค่า t คือ -9.333, df=19 และค่า significant = 0.000 หมายถึงผลคะแนนก่อนและหลังการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

3. การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีวิธีการนำเสนอเป็น PowerPoint โดยสื่อในการฝึกอบรมรายละเอียดประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ การบริหารจัดการคน การบริหารจัดการเงิน การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน

พบว่า การประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยการทำแบบสอบถามความพึงพอใจการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ผลการประเมินพบว่า ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรมเป็นเพศหญิง ร้อยละ 15 เพศชาย ร้อยละ 85 มีอายุเฉลี่ย 55 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 70 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 10 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) ร้อยละ 5 และ อนุปริญญา ร้อยละ 5 เคยมีประสบการณ์ในการอบรม ร้อยละ 100 หลังจากการอบรมสมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจด้านวิทยากรโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.29 คะแนน ความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้โดยรวมในระดับมาก 4.23 คะแนน ความพึงพอใจด้านวิทยากรโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.23 คะแนน และความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.35 คะแนน

อภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เกิดขึ้นจากแรงจูงใจทั้งจากปัจจัยภายนอกและภายในของตัวเกษตรกร เพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อรับสนับสนุนการประกอบอาชีพทางการปลูกถั่วเหลืองของตนเองบนเงื่อนไขของการเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินงานกลุ่ม (เจษฎา, 2560) โดยกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ ภายใต้โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 20 ราย เป็นเพศชายร้อยละ 85 เพศหญิงร้อยละ 15 อายุเฉลี่ย 55 ปี มีอายุสูงสุด 65 ปี และอายุต่ำสุด 34 ปี สมาชิกทุกคนล้วนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก เคยได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร ร้อยละ 100 เคยได้รับการอบรมด้าน

การบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 55 และไม่เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 45 มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดีในฤดูฝน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557)

ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยใช้แนวคิด 4M ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ และปิยาภรณ์ (2555) ที่ใช้หลักการ 4M ในการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มกลุ่มอาชีพจักสาน ของผู้สูงอายุบ้านหนองขาม ตำบลหนองพลวง อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้านกระบวนการทำงาน (มยุรี, 2558) ในการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการ พบว่า 1) การบริหารจัดการคน (Man) กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีสมาชิกจำนวน 20 ราย และมีการคัดเลือกให้มีตำแหน่งกรรมการพร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม 2) การบริหารจัดการเงิน (Money) กลุ่มมีการระดมทุนในลักษณะของหุ้นรายเดือน เมื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่มจะได้ค่าตอบแทนจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ทั้งนี้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินจะมีเหรียญที่กลุ่มเลือกไว้ 2 คนในการจัดทำบัญชีเพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย 3) การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) เครื่องมือทางการเกษตรที่มีลักษณะคงทนถาวรเกษตรกรมักมีใช้กันเองในแต่ละครอบครัวแล้ว เนื่องจากสมาชิกทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกร 4) การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) กลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจนคือการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองในฤดูฝน เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ปลูกเองในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีหากเหลือจึงจำหน่าย สอดคล้องกับเทศบาลตำบลเวียงพางคำ (2563) กล่าวว่า การมีอุดมการณ์ มีเป้าหมายเดียวกัน ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการผลิตมีการจัดทำแผนการผลิตเป็นปฏิทินการปลูกถั่วเหลือง ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมดินไปจนถึงการจัดการผลผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) ซึ่งการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นการนำองค์ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ มาใช้จะส่งผลให้กลุ่มรู้จักวิธีการคิด และการใช้เหตุผล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ (โกวิทย์, 2545)

ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า 1) การบริหารจัดการคน (Man) สมาชิกกลุ่มยังขาดความรู้เรื่องการจัดทำแปลงปลูกถั่วเหลืองให้ผลผลิตตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ และขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม 2) การบริหารจัดการเงิน (Money) การระดมทุนของสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม 3) การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์ (Material) สืบเนื่องมาจากเงินทุนของกลุ่มไม่มาก ส่งผลให้ไม่เพียงพอต่อการนำมาซื้อวัสดุทางการเกษตรที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง 4) การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน (Management) เป็นปัญหาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชที่เราควบคุมไม่ได้ในแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหอด อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกกลุ่มไม่แสดง

ความคิดเห็น ไม่แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกันในที่ประชุม ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ขาดความรู้เรื่องการตลาด ขาดผู้นำที่มีประสบการณ์ และขาดงบประมาณ

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ได้แก่ 1) ด้านคน สร้างการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส และคณะ (2562) ที่แก้ไขปัญหาเรื่องความไม่เข้มแข็งของเกษตรกร ต้นทุนอาหารโคเนื้อที่สูง การขาดแคลนแรงงาน และการตลาดไม่ชัดเจน โดยการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร การศึกษาดูงาน และการส่งเสริมการตลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากหากเกษตรกรยังขาดความรู้จริงทั้งด้านการผลิตซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มแล้ว การที่กลุ่มจะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จคงเป็นไปได้โดยยาก สอดคล้องกับแนวทางหลักคิดในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรื่องการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง ที่กล่าวว่า การที่พระเจ้าพรราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จะทรงศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบเป็นระบบทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ ตลอดจนสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง รวมทั้งศึกษาตรวจสอบและทอดพระเนตรในพื้นที่จริง เพื่อจะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ตามความต้องการของราษฎร (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2562) 2) ด้านเงิน เนื่องจากกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่ เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ในปีงบประมาณ 2564 การระดมทุนของสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการนำมาบริหารจัดการ จึงต้องสร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรสมาชิกด้านการบริหารจัดการเงินของกลุ่ม ให้สอดคล้องกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรื่องประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ที่กล่าวว่า การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด สามารถทำตัวเอง เป็นทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้กับลักษณะสังคมของภูมิภาคนั้น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากมากนัก ทรงให้ใช้หลัก Cost effectiveness (คุ้มค่า) ไม่ใช่ Cost benefit (คุ้มทุน) เสมอไป ซึ่งหมายถึงปัญญาของมนุษย์คิดเป็นราคาไม่ได้ อย่าวางแผนกำไร หากแต่เราต้องจัดการให้ความทุกข์ของเขาหมดไปให้ได้ โดยเน้นความยั่งยืนและประโยชน์สุข และหลักการทรงงานเรื่องแก้ปัญหาที่จุดเล็กคิด Macro เริ่ม Micro ที่กล่าวว่า พระองค์ท่านทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม (สำนักงานคณะกรรมการ

พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2562) 3) ด้านการจัดการวัสดุ อุปกรณ์ หาแหล่งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์แก่ กลุ่ม และการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองกลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวเหลือง หลังนาตำบลบ้านพี ในลักษณะการบริหารจัดการแบบต่าง ๆ เช่น การขอเช่าหรือขอยืมเพื่อนำมาใช้ ในพื้นที่การผลิตของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศารัตน์ และพลดา (2560) ที่กล่าวว่าการสร้าง เครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย 4) ด้านกระบวนการทำงาน การวางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองให้มีความรอบคอบ รัดกุม การสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการแปลงผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการ เกษตร สอดคล้องกับเจษฎา (2560) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จ ของกลุ่ม เมื่อได้แนวทางการแก้ไขปัญหา สมาชิกกลุ่มและผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรเลือกกิจกรรมพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ตามแนวทางการพัฒนาที่ได้จากเวทีการสนทนากลุ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี และการอบรมเรื่องการบริหารจัดการ กลุ่ม ถือเป็นกระเปาะเปิดจากข้างใน ดังพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ดังพระราชดำรัสว่า “ระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับ การพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก ไม่ใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจาก สังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน ที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หรือตั้งตัว อย่าให้โดยผู้รับยังไม่พร้อมที่ จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ, 2562) ผลจากการพัฒนาดังกล่าว พบว่า สมาชิกของกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นและมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาดังกล่าวจะทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มที่ดีขึ้นได้อย่าง ยั่งยืนในอนาคตต่อไป

กลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยเองได้มีส่วนร่วมกับสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม มีทำหน้าที่โดยตรงในฐานะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้การรับผิดชอบโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้าน อาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของกรมส่งเสริมการเกษตร ในพื้นที่อำเภอบ้านหลวง จังหวัด น่าน ในการศึกษาข้อมูลบริบทภูมิสังคมในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์โครงการ ติดต่อประสานงานเกษตรกร จึงได้เกษตรกรที่มีความสนใจเข้าร่วมกลุ่ม มีการจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพ ศึกษาแรงจูงใจใน การอยากเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกร ศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการปลูกข้าวเหลือง มีการทำงาน กลุ่ม อย่างเป็นระบบ ทำเป็นขั้นเป็นตอน ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นทั้งในเวทีสนทนากลุ่ม

อาจมีกรณีที่สมาชิกไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในเวทีสนทนากลุ่มจึงต้องเก็บข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ด้วยทำให้ได้มุมมองบริบท ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาจากกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่ม แลกเปลี่ยนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้นำ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น และแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง หน่วยงานรับผิดชอบพื้นที่การเกษตรอำเภอบ้านหลวง จึงได้มุมมองและแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มจากบุคคลภายนอก ผู้วิจัยจึงได้สะท้อนแนวความคิดและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกลับไปยังกลุ่ม จึงเกิดเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี และการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม หลังจากที่มีสมาชิกกลุ่มได้ผ่านการอบรมถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้วิจัยยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานโครงการและให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนให้คำปรึกษาในข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เกษตรกรต้องมีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพของผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ที่จะต้องนำผลผลิตเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ไปปลูกต่อ หมายความว่า จะดูแลแปลงปลูกถั่วเหลืองเช่นเดียวกันกับการปลูกถั่วเหลืองหลังนา เพื่อขยายผลผลิตและนำเมล็ดถั่วเหลืองไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่ได้ โดยขั้นตอนในกระบวนการผลิตที่เพิ่มขึ้นมานอกจากการปลูกถั่วเหลืองหลังนาทั่วไป เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์ที่ได้จากศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร การตรวจคัดพันธุ์ปนในแปลงปลูกถั่วเหลือง 3 ระยะ การปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์พืชของกรมวิชาการเกษตร และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองเพื่อคงคุณสมบัติของเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี เป็นต้น

2. เกษตรกรไม่ควรหยุดพัฒนาตนเอง ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ เช่น การปลูกพืชมีปัจจัยเสี่ยงต่อความเสียหายของผลผลิตหลายปัจจัยที่เราควบคุมไม่ได้ ในกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีการปลูกถั่วเหลืองในฤดูฝนที่ต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ร้อยละ 100 ตลอดอายุการผลิต หรือปัจจัยเกษตรกรควบคุมได้ไม่อย่างเต็มที่ แม้บางครั้งจะป้องกันแล้วก็ตาม เช่น การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชที่มีความผันผวนรุนแรงมากน้อยต่างกันในแต่ละฤดูการผลิต เป็นต้น อาจจะศึกษาด้วยตนเองจากการหมั่นสังเกต การติดตามข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาผู้รู้ หรือบูรณาการวิธีการดังกล่าวร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการพัฒนาคุณภาพผลผลิตแบบครบวงจร ตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตร
2. ควรต่อยอดการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มตามแนวทางการพัฒนาจากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประเด็นการบริหารจัดการด้านการเงิน และด้านวัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. 2564. **หลักการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.doa.go.th/share/forumdisplay.php?fid=61> (1 มีนาคม 2565).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2557. **การจัดทำศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน (ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. 2562. **การปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://farmer.doae.go.th/> (15 กันยายน 2563).
- _____. 2563. **เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ หลักสูตร เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต. 2562. **คู่มือโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ภายใต้โครงการ โครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**. น่าน: สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน.
- กาญจนา รัตนประชาธมย์. 2557. **การเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อปรับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ของนักศึกษาสถาบันพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โกวิทย์ พวงงาม. 2545. **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จूरินทร์ เจริญเสียง. 2555. **ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการบริหารงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เจษฎา นกน้อย. 2560. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐานิตรี ชะนะมา. 2559. **การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่การบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทศบาลตำบลเวียงพางคำ. 2563. **การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.wiangphangkham.go.th/images/1206771081/4.pdf> (31 สิงหาคม 2563).

- ธนพร ทวีสุข. 2550. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล
ดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- นิศารัตน์ สังข์เสื่อ และ พลดา เดชพลมาตย์. 2560. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา
กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย. 868-877. ใน เอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการระดับนานาชาติดินเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13. พิษณุโลก: กองบริหาร
การวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประสิทธิ์ เดชบุรีรัมย์ และ ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ. 2555. แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ
จักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองขามตำบลหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา.
วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(2), 89 – 96.
- ปรารธนา ยศสุข และ ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร. 2550. **ปรัชญาและแนวคิดในการพัฒนา**. เชียงใหม่:
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปิ่นทारीย์ ฟองแพร่. 2559. **ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูง:
กรณีศึกษารานาคารยูเอบี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรรคศักดิ์ อรุณทัตชัยรัตน์. 2551. **คิดอย่างอัจฉริยะ**. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ไพฑูริย์ พงศะบุตร. 2544. **พจนานุกรมฉบับที่ 27**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มยุรี สมุทรศรี. 2558. **ปัญหาการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด
มหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. 2559. **ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิ**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://www.chaipat.or.th/about-the-chai-pattana-foundation/symbols-of-the-foundation.html> (2 ตุลาคม 2563).
- รุ่งทิพย์ ชัยพรหม, เกตุมณี มากมี และ เสริมศักดิ์ นันทิทรภก. 2558. กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกร
ผู้ปลูกลำไย ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารบัณฑิตวิจัย**, 6(1), 165 – 175.
- ฤทธิชัย บุญธรรม และ วิไลลักษณ์ เรืองสม. 2562. รูปแบบการบริหารงานแบบ 7s framework กับ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. น. 2116-2126. ใน **การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย
ระดับนานาชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2**. วันที่ 19 มกราคม
2562, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ม.ป.ป. **แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ**. [ระบบ
ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/>

article%20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20ad
min.htm (31 สิงหาคม 2563).

สถาบันพระปกเกล้า. 2559. **Empowerment**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=Empowerment> (1 ตุลาคม 2563).

สถิติทางการประเทศไทย. 2562. **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development**

Goals; SDGs). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://osthailand.nic.go.th/](http://osthailand.nic.go.th/component/content/article/118-sdgs/280-เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน-sustainable-development-goals-sdgs.html)

[component/content/article/118-sdgs/280-เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน-sustainable-development-goals-sdgs.html](http://osthailand.nic.go.th/component/content/article/118-sdgs/280-เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน-sustainable-development-goals-sdgs.html) (5 ตุลาคม 2563).

สมชาย น้อยฉ่ำ, วรินทร์ธร ธรรมสารสมบัติ และ สุภา แสงจินดาวงษ์. 2561. การบริหารจัดการ

วิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารเกษมบัณฑิต, 19(ฉบับพิเศษ),**
130 – 139.

สมชาย ผอบเหล็ก. 2562. **วิจัยและพัฒนาถั่วเหลือง**. กรุงเทพฯ: รายงานชุดโครงการวิจัย

กรมวิชาการเกษตร.

สมบัติ นามบุรี. 2562. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1),**

183 – 197.

สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2564. **คู่มือ**

โครงการและงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. น่าน: สำนักงานเกษตร
จังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย. 2560. **ถั่วเหลืองเพื่อการวางแผนสินค้าเกษตรจังหวัด**

สุโขทัย. สุโขทัย: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2562. **หลักการ**

ทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. กรุงเทพฯ:
อรุณการพิมพ์.

อัมพวรรณ ธาภาศ. 2548. **การเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ในคลินิกสุขภาพจิต**

โรงพยาบาลแม่ทา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โอภาส พิมพา, บรรเทิง ทิพย์มนเทียร, ณัฐยา ยวงใย และ เบญจมาภรณ์ พิมพา. 2562. การพัฒนา

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อตอบสนองต่อระบบห่วงโซ่อุปทาน.

วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 11(5), 380-393.

United Nations. 2015. **#Envision2030: 17 goals to transform the world for persons**

with disabilities. [Online]. Available

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/envision2030.html>
(10 October 2020).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อสมาชิกกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี

ตารางผนวกที่ 1 รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

ที่	ชื่อ - สกุล
1	นางทัศนีย์ น้ำพี
2	นายเพ็ญ คนอยู่
3	นายเข็มชัย คนอยู่
4	นายมนต์ น้ำพี
5	นายณรงค์ น้ำพี
6	นายถม คนอยู่
7	นายประดิษฐ์ คนอยู่
8	นายประสงค์ เมืองคำ
9	นายยม กล้าหาญ
10	นายเรวัต น้ำพี
11	นายผัด คนอยู่
12	นายเทพ น้ำพี
13	นางสาวนิศากร คนอยู่
14	นายนพดล คนอยู่
15	นายช่วย กุลลาว
16	นายธร น้ำพี
17	นายแก่น คนอยู่
18	นางศรีไลย วิลัยรัตน์
19	นายสมสดี ทาการ
20	นายสะอาด น้ำพี

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมขนตำบลบ้านที่ อ.บ้านหลวง จ.น่าน

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อ-สกุล.....หมู่บ้าน.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....เบอร์โทรศัพท์.....
สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ผู้สัมภาษณ์.....
- 1.2 เพศ 1.หญิง 2.ชาย 1.3 อายุ.....ปี.....เดือน
- 1.4 สถานภาพสมรส 1.โสด 2.สมรส 3.หย่าร้าง/หม้าย
- 1.5 นับถือศาสนา 1.พุทธ 2.คริสต์ 3.อิสลาม 4.อื่น ๆ (ระบุ).....
- 1.6 ระดับการศึกษา 1.ไม่ได้เรียนหนังสือ 4.ระดับมัธยมปลาย 7.ระดับปริญญาตรี
2.ระดับประถมศึกษา 5.ระดับ ป.ว.ช. 8.สูงกว่าระดับปริญญาตรี
3.ระดับมัธยมต้น 6.ระดับ ป.ว.ส. 9.อื่น ๆ (ระบุ).....
- 1.7 อาชีพหลัก (ตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ)
1.เกษตรกร (ระบุ).....
2.รับจ้าง 3.ข้าราชการ 4.ค้าขาย 5.อื่นๆ
- 1.8 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ)
1.เกษตรกร (ระบุ).....
2.รับจ้าง 3.ข้าราชการ 4.ค้าขาย 5.อื่นๆ
- 1.9 ประสบการณ์ทำการเกษตร.....ปี
- 1.10 สมาชิกในครัวเรือน(รวมผู้ถูกสัมภาษณ์).....คน 1.11 สมาชิก(15-60 ปี)ในครัวเรือน.....คน
- 1.12 สมาชิก(60 ปีขึ้นไป)ในครัวเรือน.....คน 1.13 แรงงาน(15-60 ปี)ในครัวเรือน.....คน
- 1.14 แรงงาน(60 ปีขึ้นไป)ในครัวเรือน.....คน 1.15 ลูกจ้างประจำนอกครัวเรือน.....คน
- 1.16 ลูกจ้างชั่วคราวตามฤดูกาล.....คน
- 1.17 รายได้ต่อปีของครัวเรือน -จากภาคการเกษตร.....บาท -นอกภาคการเกษตร.....บาท
- 1.18 รายจ่ายต่อปีของครัวเรือน -ในภาคการเกษตร.....บาท -นอกภาคการเกษตร.....บาท
- 1.19 ภาระหนี้สิน 1.มี 2.ไม่มี
- 1.20 ตำแหน่งทางสังคม 1.ไม่มีตำแหน่งทางสังคม 2.มีตำแหน่งทางสังคม (ระบุ)
1).....
2).....
3).....

- 1.21 ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้างในสังคม 1.ไม่เป็น
 2.เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 2.1ลูกค้า ธกส. 2.2สหกรณ์การเกษตร
 2.3กองทุนหมู่บ้าน 2.4วิสาหกิจชุมชน 2.5กลุ่มเกษตรกร 2.6อื่นๆ.....
- 1.22 ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และด้านการเกษตร -ที่อยู่อาศัย 1.มี 2.ไม่มี
- การถือครองที่ดินในภาคการเกษตร 1.มีที่ดินของตัวเอง จำนวน.....ไร่ ระบุการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 1).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 2).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 3).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 4).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 5).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
- 2.เช่าจำนวน.....ไร่ ค่าเช่า.....ต่อเดือน/ปี/ฤดูกาลเพาะปลูก ระบุการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 1).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 2).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 3).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 4).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
 5).....ชนิด.....จำนวน.....ไร่
- 3.ไม่มีที่ดิน -แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค 1.มี (ระบุแหล่งน้ำ) 2.ไม่มี
- น้ำบาดาล ประปาหมู่บ้าน ประปาส่วนภูมิภาค
- แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 1.มี (ระบุแหล่งน้ำ) 2.ไม่มี
- สระน้ำ..... น้ำบาดาล.....
 อ่างเก็บน้ำส่วนกลาง..... แหล่งน้ำธรรมชาติ.....
 อื่นๆ.....
- ถนนเข้าพื้นที่ทำกิน 1.มี 1.1ถนนคอนกรีต 1.2ถนนลาดยาง 1.3ถนนลูกรัง 2.ไม่มี
- 1.24 เกษตรกรเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตร 1.มี ระบุเรื่องที่อบรม 2.ไม่มี
- 1)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....
 2)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....
 3)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....
- 1.25 เกษตรกรเคยได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 1.มี ระบุเรื่องที่อบรม 2.ไม่มี
- 1)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....
 2)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....
 3)อบรมเรื่อง.....ระบุ.....

ส่วนที่ 2. ข้อปฏิบัติการบริหารจัดการกลุ่ม

1. ด้านคน

1.1 สมาชิกกลุ่มมีแรงจูงใจอย่างไรที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

.....

.....

.....

1.2 สมาชิกกลุ่มมีการแบ่งโครงสร้างการทำงานกลุ่มอย่างไร

.....

.....

.....

1.3 สมาชิกกลุ่มมีความรู้ในการปลุกแก้หัวเลี้ยวเล็กน้อยเพียงใด อย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านเงิน

2.1 ปัจจุบันกลุ่มมีเงินกองทุน สำหรับการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.2 กลุ่มมีเงินอุดหนุนหรือได้รับการสนับสนุนจากที่ไหนบ้าง เมื่อได้รับเงินอุดหนุนนำไปใช้จ่ายอย่างไร อะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.3 กลุ่มมีความต้องการสนับสนุนด้านการเงินจากภาครัฐหรือไม่ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.4 กลุ่มสามารถหาเงินทุนได้จากแหล่งไหนบ้าง

.....
.....
.....

3. ด้านวัสดุ อุปกรณ์

3.1 กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง ชื่อหรือหามาจากที่ไหน ราคาเท่าไร และโดยวิธีการใด

.....
.....
.....

3.2 วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มีเพียงพอเหมาะสมหรือไม่

.....
.....
.....

3.3 วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นของกลุ่มหรือของสมาชิกเอง

.....
.....
.....

4. ด้านการบริหารจัดการ

4.1 สมาชิกกลุ่มได้มีการวางแผนในการดำเนินงานด้านต่างๆ หรือไม่ อย่างไร และมีกระบวนการวางแผนอย่างไร

.....
.....
.....

4.2 กลุ่มมีการประชุมเป็นประจำหรือไม่ บ่อยแค่ไหน

.....

4.3 หากมีการประชุมมีสมาชิกทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันเรื่อง
กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองได้หรือไม่ อย่างไร

.....

4.4 การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองมีขั้นตอนและวิธีการติดต่อประสานงานกับผู้ซื้ออย่างไร

.....

4.5 รูปแบบการขายเป็นลักษณะใด ราคาเท่าไร

.....

4.6 การกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองใครเป็นผู้กำหนด หรือใช้สิ่งใดในการ
กำหนดราคา

.....

4.7 กลุ่มได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มจาก
หน่วยงานใดบ้าง และมีความต้องการให้ช่วยเหลืออย่างไร

.....

ภาคผนวก ค

ข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม

ข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์แม่ดีเด่นผู้ถักเสื่อของชุมชนตำบลบ้านพี้อ บ้านหลวง จ.น่าน

ขั้นตอนการดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มแนะนำตัว
2. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและจุดมุ่งหมายในเวทีสนทนากลุ่ม
3. เริ่มดำเนินการสนทนากลุ่มในประเด็นต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
4. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มสรุปเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ
5. ผู้ร่วมเวทีสนทนากลุ่มสามารถเพิ่มเติมข้อมูลได้ หากเนื้อหาที่ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มสรุปไม่ครอบคลุมสาระสำคัญ

คำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

1. ความเป็นมาของการปลุกถักเสื่อของชุมชนเป็นมาอย่างไร
2. ชุมชนมีขั้นตอนการปลูกและดูแลรักษาแปลงปลุกถักเสื่ออย่างไร
3. การบริหารจัดการกลุ่ม ด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการกระบวนการทำงาน มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด อย่างไรบ้าง
4. เมื่อทราบจุดอ่อนและข้อจำกัดแล้ว กลุ่มจะมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

ภาคผนวก ง

ภาพการจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม

ภาพผนวกที่ 1 การจัดเวทีศึกษภาพการบริหารจัดการกลุ่ม

ภาคผนวก จ

กำหนดการ การอบรมเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี

กำหนดการอบรม
เรื่อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี
การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่
อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
วันอังคารที่ 10 สิงหาคม 2564

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.30 น.	ทำแบบทดสอบก่อนอบรม
09.30 – 10.30 น.	บรรยายหัวข้อ “มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง”
10.30 – 12.00 น.	บรรยายหัวข้อ “การปลูกถั่วเหลืองเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์”
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 – 14.30 น.	บรรยายหัวข้อ “การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง”
15.00 – 15.30 น.	สรุปผลและตอบข้อซักถาม
15.30 – 16.00 น.	ทำแบบทดสอบหลังอบรม และปิดการอบรม

- หมายเหตุ
1. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
 2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เวลา 10.30 น. และ 14.30 น.

ภาคผนวก ฉ

กำหนดการ การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

กำหนดการอบรม
เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่ม
การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี่
อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
วันอังคารที่ 17 สิงหาคม 2564

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.30 น.	ทำแบบทดสอบก่อนอบรม
09.30 – 11.30 น.	บรรยายหัวข้อ “การบริหารจัดการกลุ่ม”
11.30 – 12.00 น.	สรุปผลและตอบข้อซักถาม
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 – 14.00 น.	ทำแบบประเมิน และปิดการอบรม

- หมายเหตุ
1. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
 2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เวลา 10.30 น.

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเรื่อง
กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองคุณภาพดี

แบบทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรมเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองคุณภาพดี

ชื่อ-นามสกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่เห็นว่าถูกต้อง และให้ทำเครื่องหมาย (✗) หน้าข้อความที่เห็นว่าผิด

1. () ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 มีดอกสีม่วง
2. () ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ทนทานต่อโรคราสนิม และต้านทานต่อโรคราน้ำค้าง ดีกว่าพันธุ์ สจ.5
3. () ต้องเว้นระยะแปลงปลูกระหว่างถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ และถั่วเหลืองพันธุ์อื่น 3 เมตร
4. () ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ออกดอก 41 ถึง 45 วันหลังจากวันงอกถึงวันที่ดอกบาน 50% ของต้น
5. () ไรโซเบียมที่เกษตรกรใช้คลุมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองก่อนปลูกมีประโยชน์ในการตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ในการเจริญเติบโตและสร้างผลผลิตของถั่วเหลือง
6. () อัตราการแนะนำใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ในการปลูกจำนวน 25 กิโลกรัมต่อไร่
7. () ช่วงเวลาปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมคือกลางเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนกรกฎาคม
8. () Rhizobium ถั่วเหลือง 1 ถุง 200 กรัม ใช้คลุมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองได้ 1 ไร่ (30 กิโลกรัม)
9. () ถั่วเหลืองต้องการธาตุอาหารไนโตรเจนค่อนข้างสูงรองลงมาคือธาตุอาหารโพแทสเซียมและธาตุอาหารฟอสฟอรัส
10. () ตามการแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร การใส่ปุ๋ยถั่วเหลืองที่ปลูกในสภาพไร่นาเหี่ยวปนทราย ควรให้ปุ๋ยเคมี 12 - 24 - 12 อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่
11. () หากแปลงปลูกถั่วเหลืองขาดน้ำหรือฝนไม่ตกช่วงออกดอกและช่วงติดฝักผลผลิตเมล็ดถั่วเหลืองจะลดลง 25 ถึง 30 เปอร์เซ็นต์
12. () ต้นถั่วเหลืองที่เป็นโรคให้ถือว่าเป็นพันธุ์ปนพันธุ์ปน
13. () การหว่านเมล็ดถั่วเหลืองเป็นวิธีการปลูกที่ทำให้การคัดพันธุ์ปนง่าย
14. () ช่วงเช้า และช่วงบ่ายแก่ๆ ช่วงเวลาเดินตรวจแปลงที่ดีที่สุด
15. () เพื่อใช้แสงอาทิตย์ให้เป็นประโยชน์ในการตรวจหาต้นปนเราควรเดินตรวจแปลงจากทิศตะวันออกมาทิศตะวันตก
16. () ระยะออกดอก คือระยะที่ดีที่สุดในการตรวจคัดพันธุ์ปนถั่วเหลือง
17. () การถอนพันธุ์ปนในแปลงปลูกถั่วเหลือง ควรปฏิบัติเมื่อถั่วเหลืองเจริญเติบโตอยู่ในระยะออกดอกเพียงครั้งเดียว
18. () เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ผ่านการปรับปรุงสภาพแล้วก่อนที่จะบรรจุลงในกระสอบจะต้องตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ได้ตรงตามมาตรฐานพันธุ์ขยาย ต้องมี**ความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์**ไม่น้อยกว่า 99 เปอร์เซ็นต์
19. () เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ผ่านการปรับปรุงสภาพแล้วก่อนที่จะบรรจุลงในกระสอบจะต้องตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ได้ตรงตามมาตรฐานพันธุ์ขยาย ต้องมี**อัตราการงอกของเมล็ดพันธุ์**ไม่น้อยกว่า 75 เปอร์เซ็นต์
20. () เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ผ่านการปรับปรุงสภาพแล้วก่อนที่จะบรรจุลงในกระสอบจะต้องตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ได้ตรงตามมาตรฐานพันธุ์ขยาย ต้องมี**สิ่งเจือปนในเมล็ดพันธุ์**ไม่เกิน 1 เปอร์เซ็นต์

ภาคผนวก ซ

แบบประเมินความพึงพอใจ การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

แบบประเมินความพึงพอใจในการอบรมเกษตรกร
การอบรมเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่ม”

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อาชีพ 1. เกษตรกร 2. อื่นๆ ระบุ.....
3. อายุ.....ปี
4. การศึกษา 1.ไม่ได้เรียนหนังสือ 4.ระดับมัธยมปลาย 7.ระดับปริญญาตรี
 2.ระดับประถมศึกษา 5.ระดับ ป.ว.ช. 8.สูงกว่าระดับปริญญาตรี
 3.ระดับมัธยมต้น 6.ระดับ ป.ว.ส. 9.อื่น ๆ (ระบุ).....
5. ประสบการณ์การอบรม
 เคย.....ครั้ง
 เรื่องที่เคยศึกษาดูงาน 1.....
 2.....
 3.....
 ไม่เคย

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจ / ความรู้ความเข้าใจ / การนำไปใช้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจ / ความรู้ความเข้าใจ / การนำไปใช้

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	เฉยๆ	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านวิทยากร					
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร					
2. การถ่ายทอดของวิทยากร					
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น					
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย					
5. การตอบคำถามของวิทยากร					

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	เฉยๆ	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านความเข้าใจ					
1. ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การอบรม					
2. ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การอบรม					
3. การบริหารจัดการคน					
3.1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม					
3.2. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม					
3.3. องค์ประกอบที่ทำให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ					
3.4. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการทำงานกลุ่ม					
4. การบริหารจัดการเงิน					
4.1. การบริหารจัดการทุนภายในกลุ่ม					
4.2. การบริหารจัดการทุนภายนอกกลุ่ม					
4.3. การบริหารจัดการผลกำไร ค่าตอบแทน จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง					
4.4. การจัดทำบัญชีกลุ่ม					
5. การบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์					
5.1. การบริหารจัดการเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปลูกถั่วเหลืองของกลุ่ม					
5.2. การกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตร					
6. การบริหารจัดการด้านกระบวนการทำงาน					
6.1. การกำหนดหลักเกณฑ์ กติกากลุ่ม					
6.2. การวางแผนกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของกลุ่ม					
6.3. การวางแผนปฏิบัติงาน(ปฏิทินการปลูกถั่วเหลืองเมล็ดพันธุ์) ในการปลูกถั่วเหลือง					

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	เฉยๆ	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
6.4. การวางแผนการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ หลังการเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองของกลุ่ม					
6.5. การสร้างเครือข่ายของกลุ่มศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพิ กับหน่วยงาน กลุ่ม เกษตรกร และเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง					
6.6. การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบวนการ การผลิตถั่วเหลือง					
6.7. การจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการบวนการ ผลิตถั่วเหลือง					
ด้านการนำความรู้ไปใช้					
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงานกลุ่มได้					
2. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงาน/สมาชิกกลุ่ม ได้					
3. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการ การทำงานกลุ่มได้					
ความพึงพอใจโดยรวม					
1. ความพึงพอใจโดยรวม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชัยณรงค์ ดำดง
เกิดเมื่อ	3 กุมภาพันธ์ 2535
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2556 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาพืชไร่ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2552 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเชียงกลาง "ประชาพัฒนา" จังหวัดน่าน พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเชียงกลาง "ประชาพัฒนา" จังหวัดน่าน
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2557-2560 เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิต (ข้าวโพดลูกผสม) บริษัท แปซิฟิค เมล็ดพันธุ์ จำกัด พ.ศ. 2560 - 2562 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2562 - ปัจจุบัน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน กรมส่งเสริมการเกษตร